

HOOFSTUK 4

BESPREKING VAN DATA

4.1 INLEIDING

Die doel van die studie is om 'n begrypende verklaring te vorm van die samehangende, wederkerige en/of responsiewe dinamiek van middel-adolesente van geskeide ouers se benutting van hul veerkragtigheidseienskappe. Fokus is gerig op die middel-adolesent se beweging tussen die twee mikro-gesinsisteme van die hersaamgestelde gesin, in die teenwoordigheid van moontlik disfunksionele verhoudings tussen die geskeide biologiese ouers. Die wyse waarop, en die mate waartoe, die veerkragtigheidseienskappe van die middel-adolesente in hul beweging tussen die twee mikro-gesinsisteme figureer is vanuit die bate-gebaseerde benadering ondersoek, ten einde 'n dieper vlak van begryping te bewerkstellig van *hoe* middel-adolesente van geskeide ouers hul veerkrag-eienskappe benut.

Die veelvuldige gevallestudie-ontwerp het die ruimte geskep om die konteks van elke deelnemer as 'n uniekheid te kon hanteer en die narratiewe werkwyse het die ruimte geskep om die deelnemer se subjektiewe ervarings, belewenisse, denke, opinies, persepsies, interaksies en gebruik van veerkrag in die konteks van die hersaamgestelde gesin te verken. Die deelnemer se persepsie van die mikro-gesinsisteme waarin sy/haar ontwikkeling plaasvind staan dus sentraal tot die begryping van hoe hy/sy in interaksie met sy/haar gesinsisteme verkeer. Hierdie persepsie van die mikro-gesinsisteme rig dus sy/haar optrede teenoor ander individue sowel as teenoor die konteks van sy/haar onderskeie mikro-gesinsisteme.

Tydens die analise van elke deelnemer se gespreksdata is daar onderskei tussen die deelnemer se narratiewe perspektief en my analise van die deelnemer se perspektiewiese narratief. Die deelnemers se narratiewe perspektief rakende hul veerkragtigheid is die subjektiewe interpretasie van sosiale gebeure en emosionele ervarings soos die deelnemers dit self deur hul eie lense waarneem. Die deelnemers maak dus 'n bewuste besluit van wat om te vertel en wat om nie te vertel nie, asook die manier van die weergee van inligting, met ander woorde, stemtoon, woordkeuse, beklemtonings, ordening, fokus en hoeveelheid van inligting. Deurdat ek die rol van fasiliteerder van die narratiewe gesprekke vertolk het en, meer in besonder, met betrekking tot die sensitisering van persoonlike sterkpunte en bates, kon ek ondersteunend optree waar uitdagings en probleme gestel was. Begrip en kennis wat

deur die narratiewe na vore gebring is, is dus die resultaat van die interaksie tussen my en die deelnemers.

Die analitiese weergawe van die deelnemer se perspektiewiese narratief is my objektiewe tematiese beskrywing van die deelnemer se narratief, steeds gesien deur die deelnemer se lens. Elke deelnemer se emosionele belewings, intrinsieke veerkrag-eienskappe en ekstrinsieke hulpbronne wat binne sy/haar interafhanklike sisteme voorkom en wat veerkrag bevorder, word vanuit die deelnemer se perspektief bespreek. Die perspektiewe van die onderskeie deelnemende middel-adolesente, soos dit manifesteer in hul eie oortuigings rakende hul veerkragtigheid binne die unieke, eiesoortige sosiale konteks van die hersaamgestelde gesin, is dus die data wat geanaliseer is, en die resultate word bespreek in terme van die veerkrag-temas wat per geval geïdentifiseer is.

Elke geval gaan vervolgens afsonderlik bespreek word, aangesien die nuanses van die geïdentifiseerde temas van veerkragbenutting telkens uniek is en in terme van die sosiale konteks waarin die temas voorkom, van mekaar verskil. Die aanbieding van die data per geval geskied sistematies. Eerstens word die feitlike konteks van die deelnemer se mikro-gesinsisteme aan die hand van die bio-ekologiese sisteemteorie uiteengesit. Ter wille van konsekwentheid word die gesin van die moeder telkens in die figure aan die linkerkant aangedui en die gesin van die vader, aan die regterkant. Daarna volg 'n twee-kolom-uiteensetting van die narratief van die deelnemer, soos deur my oorvertel of gerepresenteer.

Die linkerkolom bevat die narratiewe perspektiewe van die deelnemer rakende sy/haar veerkragbenutting, wat deur my in die eerste persoon oorvertel of representeer is. Waar moontlik, verskyn hul eie formulering en verklaring in kursief gedrukte formaat. Die ooreenstemmende roudata-verwysing word in hakies aangedui, byvoorbeeld (A 1.9) verwys na die **negende** eenheid in die **eerste** gesprek van deelnemer **A**. Aangesien individue in hul narratief voortdurend beweeg tussen interne aangeleenthede soos emosies en belewings en eksterne aangeleenthede soos dié van hul sosiale omgewing, asook tussen die tydsrame van die verlede, hede en toekoms, is die roudata tematies gerekonstrueer en volg die verwysings, behalwe by die afloop van die gesprekke, nie kronologies op mekaar nie. Ten einde die lees van die narratief te laat vloei word die Engelse terme wat deur die deelnemer gebruik word sonder aanhalingstekens weergegee.

Die regterkolom bevat my identifisering en analisering van die deelnemer se emosionele beleving asook die verloop van veerkragbenutting. Die analise van die deelnemers se perspektiewiese narratief met betrekking tot hul emosionele beleving en die verloop van hul

veerkragbenutting moet parallel met hul narratiewe perspektief gelees word. Waar die bate-gebaseerde benadering aangewend is ten einde die veerkragbenuttingsproses te fasiliteer, dus waar bates en sterkpunte vir ondersoek-vertroubaarheid geïdentifiseer is, word die aanduiding *BGB* (bate-gebaseerde benadering) vooraf gegee.

Ten slotte word die middel-adolesent se benutting van veerkrag bespreek aan die hand van die bio-ekologiese definisie van veerkragtigheid asook binne die eerste drie golwe van navorsing met betrekking tot veerkragtigheid. Die drie sekondêre navorsingsvrae dien as raamwerk, naamlik:

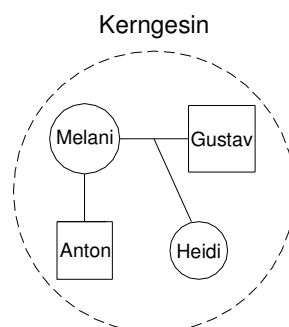
- *Wat is die narratief van die verloop van veerkragbenutting van die middel-adolesent van geskeide ouers in die primêre mikro-gesinsisteem?*
- *Wat is die narratief van die verloop van veerkragbenutting van die middel-adolesent van geskeide ouers in die sekondêre mikro-gesinsisteem?*
- *Wat is die narratief van die verloop van veerkragbenutting van die middel-adolesent van geskeide ouers in die heen-en-weer beweging tussen die twee mikro-gesinsisteme?*

4.2 RESULTATE EN BEVINDINGS

4.2.1 Deelnemer A: Heidi

4.2.1.1 Feitlike konteks van Heidi se mikro-gesinsisteme

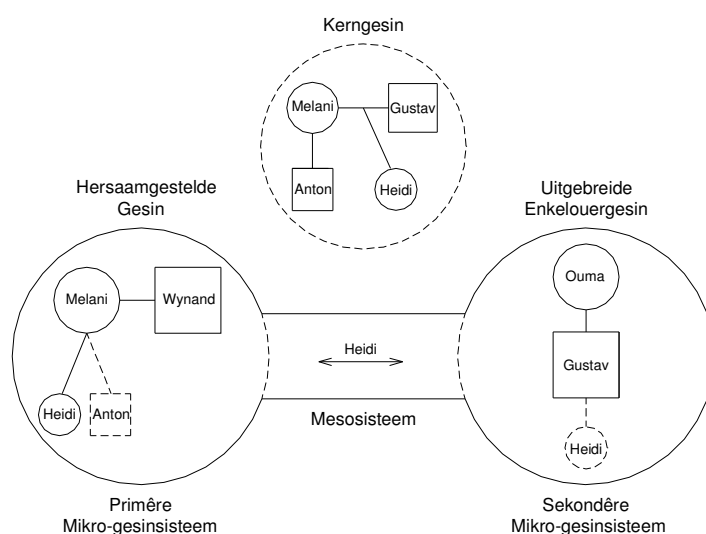
Heidi (vyftien jaar oud en in Gr 9, ten tye van ons gesprekke) se kerngesin het bestaan uit haar moeder, Melani, haar vader, Gustav, haar halfbroer, Anton (vyf en twintigjaar oud, ten tye van ons gesprekke), uit haar moeder se vorige huwelik, en sy. Heidi se ouers is tien jaar gelede geskei, toe sy vyf jaar oud was. Die kerngesin word in Figuur 4.1 aangedui met gebroke lyne aangesien hierdie huwelik verbrokkel het.



Figuur 4.1 Heidi se verbrokkelde kerngesin

Heidi se moeder het kort na die egskeiding met Wynand getrou en 'n hersaamgestelde gesin is gevorm wat as Heidi se primêre mikro-gesinsisteem bekend staan, aangesien haar primêre plek van verblyf by haar moeder is. Haar halfbroer het vir 'n verdere sewe jaar binne Heidi se primêre mikro-gesinsisteem gewoon, waarna hy op sy eie gaan woon het. Die egpaar het geen kinders saam verwek nie en Wynand het ook geen kinders van sy eie nie.

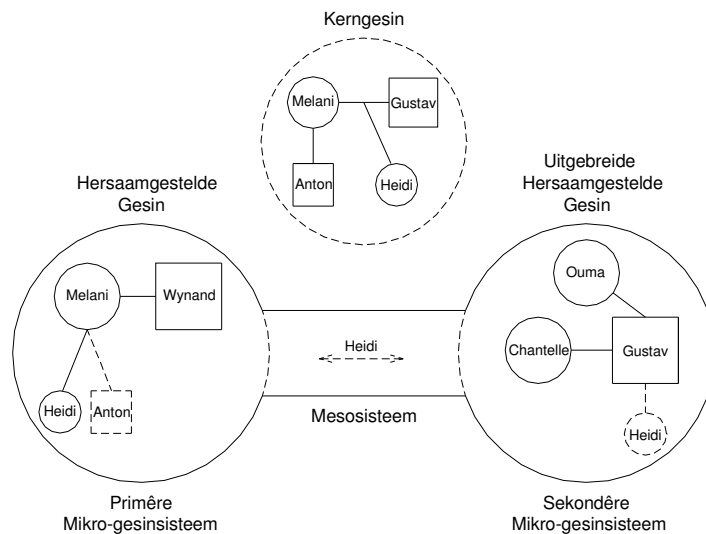
Haar vader het na die egskeiding by sy moeder (Heidi se ouma) gaan woon. Heidi se sekondêre mikro-gesinsisteem het dus aanvanklik die vorm aangeneem van 'n uitgebreide enkelouergesin. Heidi het op 'n gereelde basis tussen die twee mikro-gesinsisteme beweeg en het geborgenheid en emosionele stabiliteit in beide mikro-gesinsisteme beleef. Heidi se hersaamgestelde en uitgebreide enkelouergesin word in Figuur 4.2 uitgebeeld. Heidi en haar broer, Anton, word met stippellyne aangedui waar hulle onderskeidelik periodiek besoek afgelê het binne hul sekondêre en primêre mikro-gesinsisteme. Heidi se beweging op mesosisteevlak word met 'n soliede lyn aangedui, aangesien heen-en-weer-beweging gereeld plaasgevind het.



Figuur 4.2 Heidi se hersaamgestelde en uitgebreide enkel-ouergesin

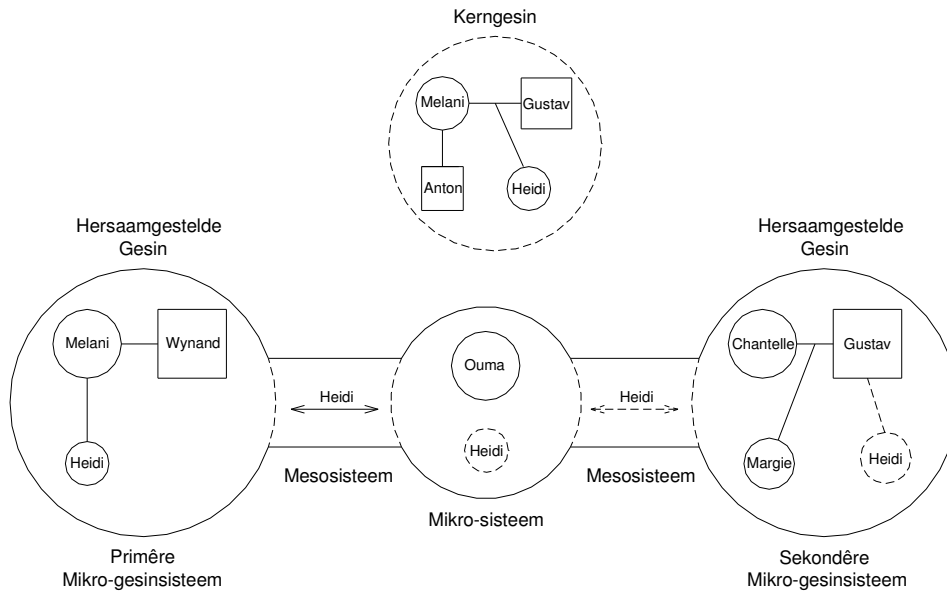
Heidi se vader het na agt jaar van enkel-ouerskap weer in die huwelik getree. Die nuwe egpaar en Heidi se ouma het vir 'n tydperk van drie maande saam in een huis gewoon. Heidi se sekondêre mikro-gesinsisteem het dus verander van 'n uitgebreide enkel-ouergesin na 'n uitgebreide hersaamgestelde gesin. Heidi het minder spontaan haar nuwe uitgebreide hersaamgestelde gesin besoek. Haar vader was ook dikwels nie tuis nie weens werksverpligtinge in die buiteland. Figuur 4.3 stel Heidi se uitgebreide hersaamgestelde

gesin voor. Heidi se beweging op mesosisteesvlak word met 'n stippellyn aangedui, aangesien haar heen-en-weer-beweging minder gereeld plaasgevind het.



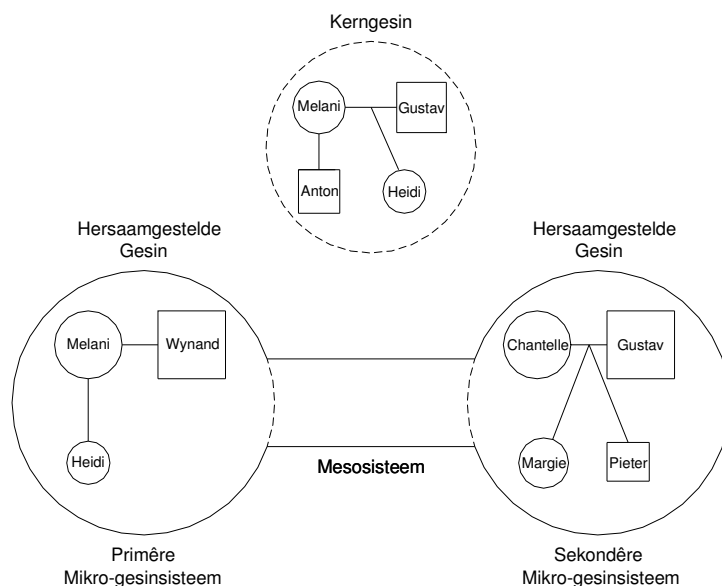
Figuur 4.3 Heidi se hersaamgestelde en uitgebreide hersaamgestelde gesinsisteme

Na 'n tydperk van drie maande het Heidi se vader vir haar ouma haar eie huis in dieselfde woongebied gekoop, waarin die ouma gaan woon het. Die egpaar het 'n dogter, Margie, (2 jaar oud, ten tye van ons gesprekke) saam verwek. Heidi het steeds nie spontaan binne haar sekondêre mikro-gesinsisteem gefunksioneer nie. Ten spyte van die feit dat Heidi se ouma nie meer binne haar sekondêre mikro-gesinsisteem gewoon het nie, het Heidi steeds van haar ouma gebruik gemaak om met haar vader kontak te maak en het sy soms saam met haar ouma besoek afgelê by haar vader se gesin. Aangesien Heidi se ouma deurentyd 'n prominente rol in haar ontwikkeling speel, word hierdie mikro-sisteem as 'n onafhanklike skakel met die sekondêre mikro-gesinsisteem beskou. Figuur 4.4 stel Heidi se hersaamgestelde gesinsisteme voor met die mikro-sisteem van haar ouma wat die funksie aangeneem het van 'n deurgang-mikrosisteem tot haar sekondêre mikro-gesinsisteem. Heidi word telkens met stippellyne aangedui in die sisteem waar sy slegs periodiek besoek afgelê het. Heidi se beweging op mesosisteesvlak tussen haar primêre mikro-gesinsisteem en die mikrosisteem van haar ouma word met 'n soliede lyn aangedui, aangesien heen-en-weer-beweging gereeld plaasgevind het. Heidi se beweging op mesosisteesvlak tussen die mikrosisteem van haar ouma en haar sekondêre mikro-gesinsisteem word met 'n stippellyn aangedui, aangesien heen-en-weer-beweging minder gereeld plaasgevind het.



Figuur 4.4 Heidi se hersaamgestelde gesinsisteme met die mikrosisteem van ouma as deurgang-mikrosisteem tot haar sekondêre mikro-gesinsisteem.

Heidi se ouma het gedurende die tyd tussen ons derde (2010-09-03) en vierde gesprek (2010-10-06) verhuis na 'n dorpie buite die grense van Gauteng na aanleiding van intense konflik tussen Heidi se ouma, haar vader en haar vader se eggenoot. Heidi kon dus nie meer haar ouma as 'n deurgang-mikrosisteem tot haar sekondêre mikro-gesinsisteem gebruik nie en kontak tussen Heidi en haar vader het na haar ouma se verhuising nie weer plaasgevind nie. Heidi se sekondêre mikro-gesinsisteem het in Januarie 2011 verder uitgebrei met die geboorte van haar halfboetie. Heidi het in die vyf maande vanaf haar ouma se verhuising tot met die tyd van ons vyfde gespreksgeleentheid (2011-03-22) geen fisiese kontak met haar ouers en halfsibbe in haar sekondêre mikro-gesinsisteem gehad nie, dus geen beweging het op mesosisteemvlak plaasgevind nie. Figuur 4.5 stel Heidi se hersaamgestelde gesinsisteme voor met haar aktiewe primêre gesinsisteem en haar onaktiewe sekondêre mikro-gesinsisteem.



Figuur 4.5 Heidi se hersaamgestelde gesinsisteme met haar aktiewe primêre mikro-gesinsisteem en haar onaktiewe sekondêre mikro-gesinsisteem

4.2.1.2 Die verloop van Heidi se narratiewe gesprekke

Heidi het spontaan op die uitnodiging vir deelname aan die navorsing gereageer. Haar spraaksame samewerkendheid het 'n gunstige navorsingsklimaat geskep. Al die narratiewe gesprekke het in die woonkamer van die woonhuis van haar primêre mikro-gesinsisteem plaasgevind.

Aanvanklik is vier gespreksgeleenthede oor 'n tydperk van vier maande geskep, naamlik op 2010-06-09, 2010-07-14, 2010-09-03 en 2010-10-06. Na afloop van die analiseringsproses van die data van die eerste vier gesprekke is 'n vyfde gespreksgeleentheid op 2011-03-22 geskep. Die doel van die vyfde gesprek was tweeledig: eerstens om navorsingsvertroubaarheid te bevorder by wyse van kontrolering en uitbreiding van gegewens wat in die analise onduidelik geblyk het en tweedens om 'n terapeutiese proses te begin, aangesien intense emosionele ongemak in die afloop van die vierde gesprek waargeneem is.

Heidi het spontaan gesels en die eerste gesprek was gekleur met vertelling van haar belewing van frustrasie oor die "so-wees" van haar sekondêre mikro-gesinsisteem. Sy het eksplisiet, reg van die begin af, gestel dat sy nie deel voel van haar sekondêre mikro-gesinsisteem nie. Haar emosionele onsekerheid, wat deur die sensitisering met betrekking tot die probleemsituasie ontstaan het, is hanteer deur die identifisering van persoonlike sterkpunte en bates asook verkenning van probleemoplossingsmoontlikhede.

Tydens die tweede gesprek, vyf weke later, het Heidi aanvanklik gespanne voorgekom, moontlik aangesien sy moes rapporteer dat haar voorneme om 'n poging aan te wend om meer deel te neem aan haar sekondêre mikro-gesinsisteem, nie gerealiseer het nie. Die feit dat die kontekstuele omstandighede in haar sekondêre mikro-gesinsisteem moontlik kon verander met die aankondiging dat haar vader se eggenote weer swanger was, het moontlik ook bygedra tot haar spanning. Die gesprek was aanvanklik styf en effens formeel, maar die natuurlike verloop van die proses om haar emosionele ervarings binne haar verskeie mikro-sisteme met behulp van die narratiewe tegniek "FACE" te identifiseer het algaande 'n atmosfeer van rustigheid geskep.

Die derde gesprek, agt weke later, was gekenmerk deur 'n verdere intensifisering van die spanning en ongemak, moontlik aangesien haar ouma, wat as deurgang-mikrosisteem tot haar sekondêre mikro-gesinsisteem gedien het, sou verhuis na 'n dorpie buite die grense van Gauteng. Heidi het deurentyd haar ongemak probeer hanteer en selfs ontken, deur van rasionalisering gebruik te maak. Deur middel van die narratiewe tegniek "FACE" kon persoonlike sterkpunte en eksterne bates egter verder verken word.

Met die vierde gesprek, vier weke later, het Heidi se ongelukkigheid 'n hoogtepunt bereik met haar uiteindelijke gereedheid om haar emosies met groter waarheid te identifiseer en uit te spreek. Deur middel van terapeutiese insette kon haar gevoelens aangespreek word deur te fokus op haar geïdentifiseerde sterkpunte en bates. 'n Uitnodiging vir deelname aan 'n gratis terapeutiese intervensieproses is aan Heidi en haar moeder gerig, maar hulle het dit nie opgevolg nie.

Op meta-vlak is 'n voortdurende bewustheid nodig van die spanning tussen Heidi se stellings en voorneme van moontlike verandering in gedrag as gevolg van die identifisering van bates en sterkpunte, en haar werklike gedrag wat nie 'n ooreenstemmende wending getoon het nie.

Die vyfde gespreksgeleentheid, vyf en 'n half maande later, was gekenmerk deur 'n warboel van emosionele ervarings in Heidi se perspektief met betrekking tot haar verhouding met haar vader. Tydens die aanvang van die voorlesing van Heidi se narratief aan haar, soos deur my gerepresenteer, het sy met tye emosioneel geraak, maar kon telkens beheer herwin. Namate die narratief gevorder het, het sy al hoe minder beheer oor haarself gehad en later het sy spontaan uiting gegee aan haar intense hartseer. Deur middel van die terapeutiese proses het Heidi haar ontsteltenis op 'n kognitiewe vlak hanteer. 'n Uitnodiging

vir verdere gratis terapeutiese begeleiding is aan Heidi en haar moeder gerig, wat hulle hierdie keer wel aangeneem het.

4.2.1.3 Analise van Heidi se narratief in terme van veerkragbenutting

Heidi se narratiewe perspektief rakende haar veerkragtigheid	Analise van Heidi se perspektiewiese narratief met betrekking tot haar emosionele beleving en die verloop van haar veerkragbenutting
<p>Narratiewe gesprek 1: 2010-06-09</p> <p>Albei my ouers is na die egskeiding weer getroud en ek moet <i>basies</i> nou deel wees van twee gesinne, maar dit voel nie so nie: <i>ek voel dat ek net deel is van die een</i> (A1.1). <i>Want my pa, my regte pa, se vrou, die ... my stiefma, sy..., ek sien my pa amper nooit nie en sy glo, nè, my pa gee te veel aandag aan my want hy was eenkeer by my, een naweek</i> (A1.2), <i>en toe besluit sy nee, hy gee te veel aandag aan my en sy wil hom nou weghou van my af</i> (A1.3). <i>My ma is ook net so kwaad hieroor</i> (A1.2).</p> <p>My ouers is geskei toe ek baie klein was en ek het nie eintlik mooi verstaan wat aangaan nie (A1.9), maar ek dink hulle het geskei omdat my ma vir my pa gesê het dat hy te veel werk en <i>sy sien hom amper nooit nie en sy kan nie met so 'n man leef nie</i> (A1.10). Ek onthou dat Wynand, my stiefpa, maar altyd net daar was <i>want my ma en Wynand het eers saam gewerk. Toe ontmoet hulle mekaar en goed ...</i> (A1.10). Vandag, as ek so terugdink, is ek nogal bly dat my ma met Wynand getrou het, want <i>Wynand kan toe daar wees soos altyd ... en dit is dalk wat my ma nodig gehad het</i> (A1.11).</p> <p><i>Ek en my ma en my pa was nog altyd net naby aan mekaar</i> (A1.14), ten spyte van die feit dat my ouers geskei is. Ek het gereeld by my pa gaan kuier, daar waar hy saam met my ouma gebly het en <i>ek en hy was rêrig, ons was close, want hy het my gevat vir fliëk en ons het saam gaan uiteet en alles. Ons verhouding was rêrig mooi. My ma het nie 'n probleem daarmee gehad nie, want sy het dit verstaan</i> (A1.13).</p> <p>Ek het so twee jaar gelede begin agterkom dat my pa minder aandag en tyd aan my spandeer. Die dag toe</p>	<p>Beleving van emosionele afstand met betrekking tot haar lidmaatskap van haar sekondêre mikro-gesinsisteem wat geïntensiveer is deur haar moeder se emosionele respons.</p> <p>Was hier dalk oordrag van Heidi se eie beleving van die afwesigheid van haar vader op haar moeder se rede vir die egskeiding? Was haar moeder se eggenoot dalk ook haar vervangingsvaderfiguur?</p> <p>Heidi het vroeër geborgenheid en stabiliteit beleef in beide mikro-gesinsisteme ten spyte van die egskeiding. Sy het die verhouding tussen haar en haar vader gedurende daardie tyd in positiewe terme beskryf.</p> <p>Ervaring van verlies van die vader se habituele styl van bemoeienis. Sou hier-</p>



ek my hand gebrand en in die hospitaal beland het, daardie dag het ek besef iets is fout. *Gewoonlik sou hy my gebel het om te hoor hoe gaan dit en hy sou sterkte gestuur het en so, maar dit het nooit gebeur nie (A1.31). Ek het net eenkeer 'n boodskap gekry wat hy vir my ma gegee het en sy het gesê, "Ja jou pa sê sterkte" en goed en liefde, maar toe nooit weer nie ... (A1.32).*

My en my pa se verhouding het, volgens my, begin skeef loop toe my pa, twee en 'n half jaar gelede, *met daai vrou deurmekaar geraak het (A1.28-A1.30). Ek het nie actually geweet sy was in die prentjie nie ... (A1.29), maar my pa het toe met die dingetjie (A1.32) getrou en hulle het 'n kind saam (A1.21-A1.28).*

Ek het haar die eerste keer ontmoet toe ek eenkeer na my ouma toe gegaan het en toe sê my pa vir my: *"Ek wil hê jy moet rêrig die vrou ontmoet wat ek ontmoet het en waarvan ek baie hou". Ek sê toe, okay fine, jy weet, go for it. Toe ontmoet ons in so 'n coffeeshop plekkie ... (A1.34). Sy was van die begin af baie loud (A1.34) en ek het nie baie daarvan gehou nie. Sy begin toe sommer vir my sê jy moet meer jou hare los dra, want dit sal mooier so lyk en, ek weet nie, ek hou nie van so 'n tipe persoon wat straight vir my sê ... (A1.35). Ek moet hulle eers bietjie ken voordat hulle dit vir my sê (A1.36).*

Ek het 'n paar naweke na daardie dag weer na my pa en ouma toe gegaan, *en, ek weet nie, dit het net nie weer soos voorheen geword nie (A1.38). Die kere wat ek wel saam met hulle gekuier het, het ek haar basically avoid (A1.58) en meer by my ouma gekuier (A1.58).*

My pa werk *ontsettend (A1.6)* hard. Hy is min by die huis, veral omdat hy in China werk, en ek weet dat daar finansiële probleme is, en dat hy regtig lief is vir *die vrou*, maar *daar is iets nie lekker in haar nie, want sy wil ..., sy skop hom die healtyd uit, hulle baklei verskriklik (A1.4). Ons het nou die dag saam gaan kuier. Dit was toe die vrou ..., my pa en die vrou baklei mos so baie, toe gaan eet ons uit by Jasmyn (A1.66). Sy sit toe daarso toe sê sy, "ja ek weet nie waar gaan jou pa slaap vanaand nie" en so aan en sy sê toe "ja hy is so sleg hy is amper nooit daar nie", toe sê ek "ag dis oraait, hy kan maar by my ouma kom slaap en ek en hy sal lekker rugby saam kyk". Sy kyk*

die verandering in die vader se gedrag moontlik wees weens sy verbintenis aan 'n tweede huweliksmaat?

Heidi se ervaring van die ontsporing van vroeëre vertrouensverhouding tussen haar en haar vader word volgens haar, bewustelik slegs toegeskryf aan haar vader se verbintenis met sy nuwe eggenote. Sy het in negatiewe terme verwys na die nuweling.

BGB: Heidi het 'n oënskynlike bereidwilligheid getoon om te waag met die nuwe verhouding, maar het die nuweling se pogings tot toenadering nie aanvaar nie. Kon haar belewing van pyn van 'n verhouding wat begin skeefloop tussen haar en haar vader moontlik bygedra het tot haar onwilligheid om die nuweling se pogings tot toenadering te aanvaar? Kon sy moontlik voel sy staan in kompetisie met die vader se nuwe eggenote?

Heidi se belewing van afstand met betrekking tot haar lidmaatskap aan haar veranderde sekondêre mikro-gesinsisteem het begin verdiep en sy het die onsekerheid en pyn hanteer deur van doelbewuste vermyding gebruik te maak.

BGB: Objektiewe kritiese denke. Heidi het insig getoon ten opsigte van haar vader se werksituasie en verbondenheid aan 'n nuwe egmaat, maar haar persepsie van die disfunksionele verhoudings in haar sekondêre mikro-gesinsisteem het haar lojaliteit teenoor haar vader verhoog en moontlik bygedra tot negatiewe blamering. Het Heidi en haar ouma moontlik 'n alliansie teen haar vader se eggenote begin vorm?



my toe so en sy bly stil vir 'n rukkie en sy trek haar gesig skeef (A1.67). Toe kyk ek ook net weg en my ouma kry so massiewe smile, want sy het gesien, want my ouma hou ook nie baie van haar nie (A1.68).

Dit voel vir my of my liefde vir my pa my 'n fighter gemaak het (A1.23). Ek moet nou veg vir my pa se aandag, liefde en tyd, want ek sien my pa nooit meer nie en dit is net daai vrou se skuld. *Ek weet ek hou nie van haar nie, punt, en ek dink nie sy hou baie van my nie (A1.27). Sy is 'n regte bitch (A1.70).*

Ek verstaan dat my pa lief is vir *die vrou* en dalk staan hy in die middel van my en *die vrou* en *ek wil nie hê hy moet kies nie, ek sal happy wees as hy haar in sy lewe het, want hy is lief vir haar, ek weet dit. Ek sal dit nooit aan hom doen om vir hom te sê: "okay jy moet daai vrou los om vir my te hê nie", maar dit is wat sy vir hom sê (A1.96). Sy hou hom net die heeltyd weg. Sy wil nie hê hy moet by my wees nie (A1.90).* Ek glo my pa is lief vir my en ek hoop nie my pa sal dit toelaat dat *die vrou* my van hom wil weghou nie, maar ek is bang dit gebeur wel (A1.106). My pa verwag darem nog van my om my punte vir hom te sms en dan sal hy my gewoonlik vra waarmee kan hy my help (A1.112).

Ek sal jok as ek sê dat ek en die vrou glad nie oor die weg kom nie, *ons kom oor die weg, halfpad*, want ons praat darem met mekaar (A1.84), maar *sy is te vooraf en sy dink sy weet alles, sy wil vir almal voorskryf wat om te doen (A1.85). Alles gaan vir haar net oor geld (A1.124).* Miskien voel ek so negatief teenoor haar omdat ek dalk bang is dat sy my pa by my steel (A1.88). Ek het ook eenkeer al gewonder of my pa meer tyd vir my sal hê as dinge tussen my en die vrou kan regkom. Ek het begin planne maak oor hoe ek haar sal benader, want dalk as *ek haar regtig leer ken, dalk gaan ek van haar hou miskien ... (A1.144).* Ek kan dalk probeer om met haar oor die weg te kom, *ek sal rêrig want ek wil nie hê my pa moet haar verloor nie want hy gaan dan seerkry ... maar dan moet sy ook probeer (A1.121).*

Ek moet sê, dit is vir my regtig lekker in my ma se gesin. *Ek en Wynand het 'n baie goeie verhouding, ek en hy is rêrig, ons is baie naby aan mekaar, ek, hy en my ma (A1.148).* Noudat ek nie meer baie na my pa toe gaan nie is ons 'n familie en ... *ek aanvaar hom as*

Sy het gekompenseer vir haar vrees om moontlik die kompetisie tussen haar en haar vader se eggenote te verloor deur 'n negatiewe houding ten opsigte van haar vader se eggenote te handhaaf en haar te blameer vir die gedistansieerde verhouding tussen haar en haar vader.

BGB: Objektiewe kritiese denke. Ten spyte van haar insig en kritiese denke, het sy onsekerheid beleef ten opsigte van haar sosiale posisie in die gesin en het sy steeds die moeilike situasie hanteer by wyse van rasionalisering. Sy het moontlik haar eie subjektiewe vrese en pyn ontken en het al haar onsekerheid op haar vader se eggenote geprojekteer.

BGB: Objektiewe kritiese denke. Heidi kon die situasie tussen haar en haar vader se eggenote krities evalueer en kon met 'n realistiese probleemoplossingstrategie na vore kom, maar haar negatiewe ingesteldheid teenoor haar vader se eggenote het steeds haar denke vertroebel.

BGB: Stabiele en ondersteunende primêre mikro-gesinsisteem, positiewe binding met, en ingesteldheid van sensitiwiteit teenoor, haar moeder se eggenoot. Alhoewel 'n warm, positiewe



my regte pa (A1.149). Ek en hy raak soos vriende. Ons is soos buddies (A1.154), ... hy voel vir my soos 'n pa (1.152). Afgesien dat ek vir Wynand "pa" sê sal ek nooit voor my eie pa vir Wynand "pa" sê nie, veral ook nie in my ouma se teenwoordigheid nie ... dan noem ek hom nie "pa"nie, dan is dit "Wynand", want dan voel dit vir my verkeerd ... (A1.160). My pa en Wynand hou ook nie baie van mekaar nie (A1.158).

Ek is gelukkig saam met Wynand en saam met my pa, maar al wat ek anders sou wou hê is dat my ma en pa hulle dinge kan uitsorteer (A1.187), want hulle praat glad nie met mekaar nie (A1.183). Ek beseft dat my ouers hulle eie probleme moet uitsorteer, maar ek raak omgekras as my ma en pa so baklei, veral oor die onderhoudsgeld (A1.184). *Ek sien my ma is nog steeds baie geheg aan my pa. Sy dink baie aan hom en sy het eenkeer, ons het gaan kamp, toe sê sy vir my sy is nog lief vir hom (A1.188, A1.189).* Ek dink my ma en pa is nog lief vir mekaar en dit maak my hartseer, maar ek het nog nooit werklik oor hierdie diep dinge met iemand gesels nie (A1.195). Ek kom wel baie op vir my pa as my ma hom slegsê of wil benadeel (A1.185).

Ek cope in hierdie situasie deur dit net *dag vir dag* te vat (A1.18). As ek myself in hierdie situasie met iets kan vergelyk sou ek sê ek voel soos een van daai karretjies wat elke keer moet teruggetrek word, sodat die karretjie opgewen kan word om weer vorentoe te beweeg (A1.202). Elke keer as ek hartseer voel oor my pa wat nie meer hier is nie (A1.197), dan huil ek bietjie en *dan kalm ek, dan begin ek weer van step one, dan gaan ek verder (A1.201), want as ek huil dan relax dit my, dan begin ek maar net weer van vooraf, dan druk ek weer vorentoe. Hopelik hierdie keer gaan ek verder (A1.205).*

My ouma ondersteun my gelukkig baie, want *ek en my ouma is baie naby aan mekaar (A1.59).* Maar vandat my ouma nie meer saam met hulle bly nie, is dit vir my nog moeiliker om daar te kuier. Gelukkig is my sussie daar en hulle het ook honde wat die dinge vir my bietjie makliker kan maak (A1.47, A1.48).

verhouding in die primêre mikro-gesinsisteem gekompenseer het vir Heidi se beleving van afstand met betrekking tot haar lidmaatskap aan die sekondêre mikro-gesinsisteem, het sy steeds emosionele onsekerheid en pyn ervaar weens haar lojaliteitskonflik ten opsigte van haar vader. Sy het hierdie lojaliteitskonflik hanteer deur doelbewus haar optrede in die teenwoordigheid van haar vader en ouma te reguleer ten einde sosiaal verantwoordelik op te tree.

Konflikverhouding tussen biologiese ouers. Ten spyte van 'n vertrouensverhouding tussen Heidi en haar moeder se eggenoot het sy steeds die fantasie van versoening tussen haar biologiese ouers gekoester.

BGB: Objektiewe kritiese denkvermoë, effektiewe emosionele en gedragsregulerende strategieë, en self-effektiwiteit. Heidi kon deur middel van die metafoor haar omstandighede en emosionele beleving op 'n bewuste vlak, objektief evalueer, oënskynlik sonder onbewuste rasionalisering van gebeure.

BGB: Haar ouma het as 'n kompenenserende faktor vir haar beleving van emosionele afstand in die verhouding met haar vader gedien. Die ongemaklikheid in die teenwoordigheid van haar vader se eggenote is deur bewustelike vermyding hanteer, deur met haar sussie of met die honde te speel.



Ek dink my karretjie word opgewen deur al die mense hier wat vir my lief is en omgee, soos my ouma, my ma-hulle en my vriendinne hier by die skool (A1.225). My plan is om die komende vakansie my ouma te vra of sy my nie wil kom haal nie en dan kan ons vir my pa gaan kuier. *Ek gaan kyk of ek in die vakansie, as ons nie kamp of iets nie of ons is nie by my nefie nie, gaan ek kyk of ek na hom toe kan gaan* (A1.238). Ek is ook van plan om 'n meer positiewe verhouding met die vrou te hê want *dit is maar beter as ek met haar 'n goeie verhouding het, as wat ek nou die heelyd 'n slegte verhouding met haar het en dan loop ek die heelyd met hierdie negatiewe emosie wat soveel moeite is* (A1.224).

Narratiewe gesprek 2: 2010-07-14

Ek was van voorneme om te *eksperimenteer* om te kyk of ek meer tyd saam met *die vrou* kan spandeer, maar *ek het nie vir my pa se vrou gesien nie* (A2.2), *want volgens my ouma baklei hulle vreeslik baie en ek hoor dat die vrou weer swanger is* (A2.5). My pa gaan in elk geval *vandag of more China toe, ek weet nie vir hoe lank nie, maar wanneer hy terugkom ..., ek sal seker weet wanneer hy terugkom ...* (A2.17), sal ek weer soontoe gaan.

My karretjie is nou in die *terug-trek losie* (A2.55), met *potensiële energie* (A2.56), maar die *konflik* tussen my pa en *die vrou* keer my om soontoe te gaan (A2.62), maar *ek verlang na my pa en my sussie* (A2.83). Ek voel onseker, *want ek weet nie wat gaan gebeur aan daai kant nie* (A2.74) en *as dinge nou daar gaan gebeur hoe gaan dit my beïnvloed* (A2.75). Ek voel bang, *want ek weet nie wat om te verwag aan daai kant nie* (A2.68) en *ek weet nie wat daar gaan gebeur nie* (A2.89). *Ek is die meeste bang dat hulle twee mekaar sal wil los en dan is my sussie in dieselfde situasie as ek* (A2.152). *Ek weet nie hoe gaan my sussie cope nie, want daar is dalk nie baie mense soos ek nie, almal kan nie soos ek cope nie* (A2.153). Ek voel ook *bekommerd* oor my sussie, dit gaan *haar seermaak* (A2.181) as hulle besluit om te skei (A2.154). Ek voel *geskok* omdat, *ek het nie verwag dat hulle nog 'n kind sal maak nie, ek het rêrig dit nie verwag nie ...* (A2.80). Ek *worry* oor my pa (A2.96) en ek bid altyd dat *'n vliegtuig nie moet val nie* (A2.157). Ek voel *magteloos*, omdat ek *niks aan daai situasie tussen daai twee kan doen nie* (A2.106),

BGB: Objektiewe kritiese denke, ondersteunende primêre mikro-gesinsisteem, mikro-sisteem van ouma en portuurgroep-mikrosisteem. Alhoewel sy toereikende emosionele hanteringstrategieë voorgestel het, was sy steeds van plan om haar ouma as 'n buffer te gebruik ten einde die moeilike omstandighede te probeer hanteer. Sal haar nuutgevonde insig met betrekking tot haar houding teenoor haar vader se eggenote in haar gedrag neerslag vind?

Haar bewustelike voorneme om te probeer kontak maak met haar vader se eggenote was primêr gestuit weens die oënskynlike konflik tussen haar vader en sy eggenote en sekondêr deur die vader se emosionele sowel as fisiese afwesigheid.

BGB: Objektiewe kritiese denke en vermoë om eie emosies met meer akkuraat te identifiseer en uit te spreek.



want *sy moet self haar mind verander oor wat sy wil doen en wat sy nie wil doen nie, ek kan nie eintlik rêrig iets daaraan doen nie ...* (A2.107). Ten spyte van al hierdie negatiewe emosies bly ek steeds *hoopvol - ek hoop altyd dinge raak beter* (A2.89).

Ek dink die skool gee my karretjie ook energie (A2.116), want ek geniet die skool en *die skoolwerk interesseer my onsettend* (A2.113). *Ek voel tevrede met myself oor my skoolwerk. Ek weet ek kan beter doen, maar ek weet ook ek gee my beste* (A2.110). Ek stel dikwels hoë eise aan myself (A1.120) en ek voel ook braaf dat ek die nuwe kwartaal kan aanpak (A2.108). Ek en my vriendinne kom goed oor die weg, maar ek raak gou *geïrriteerd* as hulle nie 'nee' vir 'n antwoord kan vat nie (A2.76). My gesin hier by my ma laat my ook net so goed voel soos die skool, *nie dat dit voel of dit hier by die huis soos 'n skool is nie, dis net...* (A2.141) dieselfde positiewe emosies (A2.142).

Ek is 'n persoon wat altyd die positiewe in 'n situasie probeer sien (A2.149). *Op die oomblik soek ek nog die positiewe in my pa se situasie, maar ek soek* (A2.150) en ek hoop hulle *sorteer dit uit, ek dink hulle sal kan. As sy, as sy bietjie net meer wil kalmeer en luister na wat my pa vir haar wil sê dan sal hul dinge regkom* (A2.151). *Ek is ook 'n baie nuuskierige persoon, so ek wil sien wat daar gaan gebeur* (A2.161), maar die karretjie is steeds baie deurmekaar en weet nie waarheen hy nou gaan ry nie (A2.166).

Ek is eintlik *nie meer seker waar my karretjie nou is nie* (A2.163) of miskien sit hy nog *vas by die petrolstasie* (A2.164), waar ek besig is om petrol te kry (A2.165). Ek wil so graag weer *die balans hou tussen hierdie familie en daai familie* (A2.170) en ek wil soos hier wees en dan ook *dieselfde daar wees* (A2.171), maar vir die karretjie om daar te kom moet hy eers 'n *padkaart kry* (A2.173) of 'n *alternatiewe roete soek* (A1.175).

Daar is verskeie mense wat my karretjie beskerm, as ek sou besluit om te ry, soos byvoorbeeld *my pa* (A2.199), *my ma* (A2.202) en *my ouma, definitief* (A2.210). Ek is net bang dat die karretjie 'n *rooi robot daar voor vang en dan draai hy om ...* (A2.212). Ek kan my eie *braafheid* ook gebruik (A2.216) om te probeer om na *die vrou toe te ry, ons het een ding in common, ons altwee hou van diere en plante en so aan,*

BGB: Effektiewe skoolomgewing, toereikende sosialisering met portuurgroep en intellektuele bevoegdheid. Heidi se intellektuele bevoegdheid het bygedra tot die bevordering van haar akademiese selfbeeld en self-effektiwiteit.

BGB: Objektiewe kritiese denke, hoop en verdiepte insig in subjektiewe emosionele belewing. Heidi se vermoë om haar eie emosies met meer subjektiewe akkuraatheid te identifiseer het die weg begin baan vir die moontlike ontwikkeling van toereikende emosionele hanteringsstrategieë, maar haar waaghouding is telkens gepootjie deur haar belewing van pyn, onsekerheid en ingestelheid van negatiewe blamering.

BGB: Objektiewe beskrywing van subjektiewe vrese. Erkenning van die belewing van onsekerheid en die behoefte om aan haar sekondêre mikro-gesinsisteem te behoort het die nodigheid laat blyk om meer effektiewe probleemoplossingsstrategieë te probeer ondersoek.

BGB: Groeiende insig met betrekking tot geïdentifiseerde bates (vader, moeder en ouma) en persoonlike sterkpunte (self-effektiwiteit, positiewe self-waarde, selfvertroue, sin vir humor en objektiewe kritiese denke). Het sy werklik haar vader as 'n bate beleef of het haar lojaliteit teenoor hom haar genoodsaak



so ons kan maar saam iets begin doen (A2.218), maar dit gaan moeilik wees want die vrou maak dit nie maklik nie. Ek het nooit besef dat ek soveel positiewe punte het nie (A2.225). Ek kan weer na haar toe gaan en my positiewe punte gebruik om meer met haar te wees sodat ek net, want ek dink as ek met haar kan vriende maak dan sal dit seker maar my pa, hulle twee se konflik stop, ek hoop (A2.231), en as ek hulle net bietjie kan kalmeer sal dinge dalk beter gaan (A2.234). Ek het nooit gedink ek het die deursettingsvermoë gehad om tot by die petrolpomp te kom nie (A2.242), en ek wil verseker beweeg (A2.243) sodat ek kan begin ... sodat ek bietjie verder kan kom die volgende keer (A2.244). Miskien moet ek vir my 'n groter tenk kry, net vir ingeval (A2.245).

Narratiewe gesprek 3: 2010-09-03

My ouma gaan trek en ek is baie opgewonde oor die nuus (A3.126). Ek is bly vir my ouma se part want sy gaan na 'n baie mooi huistoe trek, met lekker vertrekke en 'n swembad (A3.127). Nou kan my ouma 'n nuwe begin maak, sonder al die probleme van my pa en die vrou (A3.133). Die vrou het mos my ouma gebel en haar gevloek en ek is baie kwaad daarvoor want ek meen, hoekom bel sy my ouma (A3.29). My ouma wou in die eerste plek nie ingemeng het met haar nie (A3.15). Sy het ook gesê my ouma spandeer meer tyd aan my en sy gee nie om vir die ander kind nie, en ek gee nie om nie, en ek worry nie en goed, en ek doen. En as sy so wil wees moet sy nie ... ek weet nie ... (A3.29). Die vrou wil ook nie meer kontak hê met haar nie, so dus seker ook nie meer met my nie, maar nou ja (A3.84).

Ek het die afgelope tyd my pa nie eenkeer gesien nie en ek is ook nie seker nie, maar ek dink hy het teruggekom (A3.17) van China af. Ek het wel by my ouma gaan kuier en gehoop hy sal daar aankom, maar hy het nie (A3.25). My ouma het toe vir my gesê dat dit nie goed gaan by my pa-hulle nie. Volgens my ouma baklei hulle verskriklik baie en is daar groot finansiële probleme (A3.13). Dit is ook die rede waarom sy moet trek, want dit is te duur om daar te bly (A3.135). Die huis waarin my ouma nou bly is my pa-hulle se eiendom en nou kan hulle dit nie meer bekostig nie, maar ek dink die vrou wil net geld hê (A3.15).

om so te dink? Alhoewel haar emosionele onsekerhede en pyn steeds haar kritiese denke beïnvloed het, kon sy egter weereens met 'n toereikende probleemoplossingstrategie na vore kom en het sy vasberade geklink om meer met haar vader se eggenote kontak te maak. Gaan haar voorneme hierdie keer haar gedrag verander?

Heidi het van ontkenning en rasionalisering gebruik gemaak om haar vrees vir afstand van nog 'n verhouding, boonop haar deurgang-mikrosisteem, te onderdruk.

Haar voorneme om te probeer uitreik na haar sekondêre mikro-gesinsisteem was gestuit deur haar vader se emosionele sowel as fisiese afwesigheid asook deur haar ouma se bewerings van die finansiële probleme en konflik-verhoudinge in die gesin van haar vader. Alhoewel Heidi nie eens geweet het of haar vader terug was of nie, is die realiteit van sy ontoereikende verhouding versag deur weereens haar vader se eggenote te blameer vir die komende verlies van haar deurgang-mikrosisteem.



My karretjie het dus met sy vol tenk petrol verby my pa-hulle gery reguit na my ouma toe. Ek kan met my ouma dinge praat wat ek nie met my ma kan praat nie want *my ma oorreegeer baie oor dinge en haar visie wat sy oor my pa het is baie anders en wanneer ek daarvoor praat dan skram sy weg daarvan, en sy sê hom die healtyd sleg* (A3.53). My ma sê altyd dit is my pa se skuld, maar *ek sal nooit voor sy kop gooi, of ek dink nie rêrig daaraan dat hy ons verlaat het nie of dat hy my wil weggooi of dat hy weg is nie* (A3.61).

Ek en my ouma *voel amper dieselfde oor hom. Ons altwee is baie lief vir hom en goed, en ons is nog ja, as ek haar vra, sy hou ook nie baie van daai ... van my stiefma nie* (A3.83). *Sy voel ook dieselfde oor haar, ook oor sy haar gevloek het en goed. As ek die parkering van my karretjie by my ma en my ouma vergelyk sou ek sê dat ek meer rustig by my ouma voel, want sy hou ook nie van daai vrou nie* (A3.82). Ek is so bly ek het 'n ouma om mee te praat want anders *sou ek baie gefrustreerd geraak het. Ek sou nie gewees het watter kant toe nie, want dit is sy wat ek altyd mee gaan praat en dan na die tyd is ek altyd so verlig* (A3.219). Ek voel trots op myself dat ek my ouma ondersteun met my pa en goed. *Sy is ook hartseer, ek weet dit, al wys sy dit nie. Sy moet hartseer wees. Dan is ek net daar vir haar. En sy hou daarvan as ek daar kuier en goed en ons lag altyd* (A3.170).

Ek sien vir Wynand as my pa in hierdie gesin, hy ondersteun my en is lief vir my (A3.195), maar *die subject van my pa kom nooit baie op nie* (A3.198). *Ek dink Wynand is steeds jaloers* (A3.199). Hy raak *beskermend* teenoor my en my ma en voel seker *my pa gaan ons weer seermaak* (A3.205). Wynand is ook nie altyd aan my kant nie want hy moedig my ma die healtyd aan om my pa *hof toe te vat oor die onderhoudgeld* (A3.85), maar *ek steur my nie eintlik aan hom nie, om eerlik te wees, as dit by sulke situasies kom dan weet ek. Hy praat net uit sy kop uit, hy dink nie wat hy sê nie. Dan sê ek net, "okay, dis jy wat so sê"* (A3.89). Alhoewel Wynand ook van my ouma hou, *praat hulle nie baie nie* (A3.105). Ek praat en dink liewer nie oor hierdie dinge nie want dit gaan my *gemoed afbring* en my ma en Wynand sal my in elk geval nie glo nie (A3.212) en dit is hoekom ek eerder met my ouma sal praat. Sy sal vir my eerlik sê as ek nie reg is oor 'n ding of nie (A3.215).

BGB: Sterk vertrouensverhouding met ouma. Heidi se moeder se negatiewe houding en openlike verbale vyandigheid teenoor Heidi se vader het haar verhinder om haar emosies met haar moeder te deel. Sy het haar lojaliteitskonflik dus hanteer deur van vermyding gebruik te maak. Sy het ook haar eie subjektiewe vrees en emosionele pyn ontken dat haar vader haar dalk weggegooi het.

Sy het haar ouma gebruik as 'n veilige hawe ten einde moeilike omstandighede te kon hanteer, aangesien sy en haar ouma 'n alliansie teen haar vader se eggenote gevorm het. Deurdat sy 'n vertrouensverhouding met haar ouma kon handhaaf is haar behoefte om te behoort bevredig en het sy menswaardigheid daardeur beleef. Sy het egter haar hartseer aangaande haar verhouding met haar vader ontken en het die emosie op haar ouma geprojekteer. Kon haar ouma moontlik die ontoereikende hanteringstrategieë van blamering, vermyding en ontkenning aan Heidi gemodelleer het?

BGB: Aanvaarding van haar moeder se eggenoot as 'n vervangingsvaderfiguur. Sy het haar lojaliteit teenoor haar eie vader probeer regverdig deur van blamering gebruik te maak, om haar moeder se eggenoot te beskuldig van jaloesie en hom te verkwalik dat hy haar vader vir agterstallige onderhoud sou wou laat vervolg. Alhoewel sy haar moeder se eggenoot as vaderfiguur in haar primêre mikro-gesinsisteem beleef het, het sy hom nie as haar vertroueling gesien nie. Sy het haar onsekerhede hanteer deur van vermyding gebruik te maak.

BGB: Sy het 'n bereidheid getoon om kritiek van haar ouma te aanvaar.



Ek probeer altyd net positief bly oor alles, *want ek het al gesien, ander kinders wie se ouers oorlede is. Dit is nie dieselfde ding nie, maar ek meen as jy nou sulke denke gehad het soos, "my pa lewe nog", dan begin kinders mos paniekerig raak en goed, en "hoor hier, hy wil my nie sien nie, hy het dalk van my vergeet", en sulke goed. Hulle kry sulke gedagtes, en ek worry nie daaroor nie, ek weet ek kan hom mos altyd net bel en goed (A3.176). Ek is die heeltyd gelukkig, want ek probeer om nie hartseer te wees nie (A3.151), want hartseer bring 'n mens af, en as jy af is dan doen jy nie goed nie (A3.152).*

Die skool help my om cope, *om nie so erg daaraan te dink nie en om oplossings te kry deur te fokus op my skoolwerk (A3.145, A3.146). Ek is gelukkig by die skool en voel trots op myself, want ek het in die eerste paar toetse se punte wat ek terug gekry het ek iets soos 80's gekry. Heeltyd net 80%. So ek is baie trots op dit, en my wiskunde het ek 95% gekry. Ek dink ek het 'n brawe ding gedoen om Wiskunde en Fisika as vakke te kies (A3.139) al het ek net 57% op my rapport gekry (A3.158). En ek moet seker braaf wees want my pa het 'n honneursgraad in fisika. Ek gaan hom vra om my te help met dit as hy weer terugkom hierna toe (A3.142). My pa moet my help (A3.156), want ek het sy hulp nodig (A3.157). Ek wens ek kan nou by my pa met my fisika wees (A3.230).*

Ek dink ek sal my pa weer eenkeer sien, *partykeer maak dit my hartseer, maak ek dink ek sal hom weer sien, ek hoop, ek moet (A3.28). Ek wil op die oomblik net fokus op skool en om my ouma te help en om net by haar te wees, want as sy gelukkig is, dan is ek gelukkig (A3.229). As ek my pa gaan kontak oor die fisika sal ek maar weer deur my ouma gaan (A3.232). Ek weet my karretjie sal veilig wees by my ouma want daar kan niemand hom steel nie (A3.239).*

Narratiewe gesprek 4: 2010-10-06

My ouma het toe getrek (A4.6) en ek het nog nie weer van my pa gehoor nie (A4.9). *Hy kontak my ook*

Heidi het geïdentifiseer met kinders wie se ouers oorlede is. Sy het moontlik haar vader as "dood" begin beleef. Sy het haar negatiewe emosie onderdruk deur van distansiering en ontkenning gebruik te maak. Sy het van rasionalisering gebruik gemaak om haar eie pyn van verlies te onderdruk.

BGB: Intellektuele bevoegdheid, positiewe skoolomgewing, prestasie-georiënteerd en objektiewe kritiese denke. Sy het haar emosionele onsekerhede en pyn doelbewus onderdruk deur op haar skoolwerk te fokus en te presteer. Haar behoefte aan haar vader se emosionele en fisiese teenwoordigheid is deur middel van rasionalisering uitgespreek. Sy het opnuut die inisiatief van toenadering op haar geneem deur haar voorneme om haar vader by haar skoolwerk te betrek.

BGB: Gereedheid om emosie te identifiseer. Ten spyte van ontoereikende emosionele hantering-strategieë het sy in 'n vlietende oomblik, haar emosie met groter subjektiewe waarheid geïdentifiseer. Sy het haar blootgestelde emosionele onsekerheid en pyn egter weer hanteer deur middel van vermyding. Sy het doelbewus die fokus vanaf haarself verskuif na haar ouma en haar skoolwerk. Ten spyte van die feit dat sy bewus was van haar ouma se verhuising het sy steeds beplan om die veiligheid van haar ouma as deurgang-mikrosisteem te gebruik om met haar vader kontak te maak.

Haar oënskynlike voorneme om met haar vader kontak te maak is gestuit deur die



nie en hy het blykbaar 'n nuwe nommer, my ma gaan hom nog vir my gee (A4.27). Ek het hom probeer kontak oor die fisika maar kon hom nie in die hande kry nie (A4.32). Ek hoor ook niks van die vrou nie en dit pas my goed (A4.34). My pa behandel nou ook my ouma baie sleg (A4.61).

Hulle steur hulle nie aan ons nie en my ma probeer nou vir my pa kry, want hy het ses maande laas onderhoud betaal (A4.10).vHy het altyd die onderhoudgeld in my bankrekening inbetaal en dan kan ek die geld gebruik vir sakgeld of as my ma geld nodig het vat sy dan van daardie onderhoudgeld (A4.36). Ek het nooit vir my ma daarvan gesê nie want, ek meen, hoekom sal dit my nou pla? En toe het sy bietjie van die geld nodig ... en ja ... (A4.37). En toe kry sy nie, toe weet sy nou nie wat met die geld gebeur het nie, toe sê ek vir haar maar hy het nie betaal nie (A4.38). Ek het nie eintlik daarvoor gedink nie want ek worry nie daarvoor nie. En hoekom het ek die geld nodig, ek het alles wat ek nodig het hier (A4.49). Maar ek weet die onderhoudgeld is die geld wat my moet versorg, soos die bydrae wat hy moes gegee het as hulle getroud was, soos die kos en die klere en die skoolfondse en daai goed (A.4.52).

My ma is baie ontsteld oor die feit dat my pa nie onderhoud betaal nie. Sy dink dit maak my ongelooflik seer, want sy weet hoe dit voel want sy het ook mos haar pa verloor op vier ... (A4.42).Ek begin ook al hoe meer dink dat ek ook besig is om my pa te verloor (A4.44), maar ek sal dit nog steeds handle (4.65).

Ek sien myself nie meer as 'n karretjie met bewegingspotensiaal nie, maar eerder as 'n rubberrekkie (A4.69). Ek word uitgerek deur emosies van kwaad en hartseer (A4.71), maar skiet elke keer weer terug. Ek gaan die healtyd so terug en vorentoe (4.79) Ek rek tussen twee posisies, negatief is my pa en die vrou is aan daardie kant en positief is my ma en ouma is aan hierdie kant (A4.84). My liefde en omgee vir ander, my maats en die skool, my liefde vir die kunste, en my vermoë om altyd die positiewe in 'n situasie te sien is alles faktore wat my rekkie rekbaar maak (A4.97-A4.101). Ek is ook soos 'n visstok wat myself eerder uit die yskoue water van my pa se gesin salterugtrek (A4.107) want ek hou nie van die gevoel daar nie (A4.112). By my ma-hulle is dit liefdevol en warm ... en dis net soveel beter, okay, ja

feit dat haar ouma nie meer as deurgang-mikrosisteem funksioneer het nie asook deur haar vader se emosionele sowel as fisiese afwesigheid.

Haar lojaliteit teenoor haar vader het haar blind gemaak vir die realiteit van sy versuim om sy verantwoordelikheid na te kom. Sy het deur doelbewuste verswyging en deur die rasionalisering van die omstandighede probeer om die moeilike situasie te hanteer.

BGB: Objektiewe kritiese denke en insig. Alhoewel sy geïdentifiseer het met haar moeder se verlies van haar eie vader, op 'n jong ouderdom, het haar groeiende objektiewe denke en insig ook nou gelei tot 'n meer akkurate beskrywing van haar eie ervaring van verlies.

BGB: Objektiewe kritiese denke, selfrefleksie en self-effektiwiteit. Alhoewel sy deur middel van die metafore van die rekkie en die visstok haar emosionele belewing en ekstrinsieke hulpbronne krities kon evalueer en met meer akkuraatheid haar self-effektiwiteit kon verduidelik, kon sy haar emosionele pyn nog nie vanself uiter nie. Sy het dus steeds die geneigdheid getoon om moeilike omstandighede te hanteer deur van vermyding gebruik te maak.



sure, ek het hierso ook my issues, maar dit is nie soos daai kant nie (A4.115). Daai kant is meer erger as my issues hierso, want hierso kry ek maar 'n straf of iets en daarso verloor ek my pa (A4.115). Daar verloor ek actually fisies iets (A4.117). Ek hou nie van die gesin van my pa nie want die gesinsdam waarin ek daar moet swem se water is yskoud (A4.107-A4.113). Die gesinsdam van my ma-hulle is liefdevol en warm want Wynand, hy maak baie jokes en goed, so hy maak my gelukkig (A4.161).

Ek voel kwaad (A4.272), gefrustreerd (A4.175), magteloos (A4.177) en hartseer (A4.176) omdat my pa *nie meer in my lewe is nie* (A4.272). Dit voel vir my of hy my nie meer raaksien nie (A4 224). Ek voel hartseer oor die feit dat my pa blind is vir my emosies, *maar ek moet net leer om net te laat gaan want hulle sê mos altyd "f you love them set them free"* (A4.197).

Gelukkig is ek die tipe mens wat, *as ek die negatiewe sien, maak ek dit positief, al is daar nie 'n kans nie* (A4.127). *Dit is om eerder die glas half vol as die glas half leeg te sien* (A4.129) en daarom is ek geneig om eerder die ongemaklike emosies weg te druk en om nie daaraan te dink nie (A4274). Ek het nooit besef dat daar *actually baie meer goed is wat my voed as wat daar actually goed is wat my afbreek* (A4.309) enek is eintlik selfstandig want ek kan mos myself deurtrek en dit (A4.310).

Narratiewe gesprek 5: 2011-03-21

Ek het my pa of sy vrou nog nooit weer gesien nie, *ek het wel van hom gehoor, hy't my gebel op my verjaarsdag in Januarie en hy het vir my ook gesê van die kind wat gebore is, maar toe nooit weer nie en my ouma het mos weggetrek van hulle af en is weer getroud, en nou het ek 'n stiefoupa* (A5.2). *My pa en my stiefma gaan nou aan op hulle eie, en my ouma op haar eie en ek op my eie* (A5.6).

Ek is nie 'n persoon wat maklik oor my gevoelens praat nie, want dit is te seer (A5.90) *Ek hou my weg van negatiewe goed* (A5.23). *Ek dink sodra negatiewe emosies kom, dan draai ek myself net weg daarvan af, en ek dink nie daaraan nie* (A5.23). *Negatiwiteit kan veroorsaak dat ek nie meer is wie ek is nie* (A5.25), *en op hierdie oomblik hou ek nogal van myself*

BGB: Eerlike erkenning van haar beleving van emosionele afstand tussen haar en haar vader. Sy het nie meer haar vader se eggenote blameer nie, maar nou eksplisiet die rede vir haar pyn genoem.

BGB: Selfrefleksie, self-effektiwiteit en objektiewe kritiese denke. Heidi het haar gewoonte erken om probleme of onaangename feite wat emosionele pyn veroorsaak eerder te onderdruk as om dit effektief aan te spreek.

BGB: Objektiewe evaluering van omstandighede en self-effektiwiteit. Heidi kon die moeilike omstandighede nou hanteer sonder haar ouma se teenwoordigheid.

BGB: Positiewe lewensuitkyk, self-effektiwiteit en beheerde hantering van negatiewe emosie deur doelbewuste distansiëring sonder negatiewe blamering. Heidi het verstaan dat sy kan verkrummel as sy nie 'n positiewe houding handhaaf nie.



(A5.26). Dit is om hierdie rede dat ek *my pa uitgesluit het. Hy is net nie meer daar nie, ek voel hom nie meer nie* (A5.15).

Ek het tot die besef gekom dat ek al die tyd *die vrou* beskuldig het want *ek het nie gedink om my pa te beskuldig nie* (A5.40). Ek besef nou dat hy eintlik verkeerd is en dat hy alles vir geld gedoen het, *dis hy wat agter die geld aan is, nie ek nie. Ek meen ek worry nie eers oor die onderhoud nie* (A5.46). As sestienvjarige *is dit nie my skuld wat gebeur het nie. Ek was altyd daar vir hom en ek meen, hy het net besluit om te loop* (A5.47). Die gedagte dat ek my pa dalk nooit weer gaan sien nie, maak my baie hartseer (A5.68), maar *ek weet ek sal op 'n manier hierdeur kom* (A5.71). *Ek gaan nie dat dit my onder kry nie* (A5.72) want ek het niks *verkeerd* gedoen nie (A5.5.43).

My *sterkpunte* het my nogal gehelp om te cope. *Dit help my dat ek aanbeweeg* (A5.19). My vriende, my ma-hulle, al die mense wat my liefhet soos my ouma, wat nog steeds vir my daar is al sien ek haar nie meer so baie nie en my boeke is wat my *help om my aandag af te lei* (A5.12, A5.90). Ek kry *baie ondersteuning hierdie kant* (A5.87), *alhoewel Wynand nie heeltemal 'n equal replacement vir my pa is nie, help hy nogal baie* (A5.88).

Al waaroor ek verantwoordelikheid moet vat is hoe ek hierdie dinge hanteer (A5.79). Ek het altyd gedink ek kan nie oor my emosies praat nie, maar ek *kan tog, net nie met enige iemand nie* (A5.90).

BGB: Objektiewe kritiese denke. Heidi se denk vermoë het haar gelei tot insig met betrekking tot haar ontoereikende hanteringstrategieë ten opsigte van haar moeilike omstandighede. Haar vermoë om die situasie krities te evalueer het gelei tot 'n verdere bewustheid van haar self-effektiwiteit wat haar positiewe uitkyk op die lewe versterk het.

BGB: Self-effektiwiteit en objektiewe kritiese denke. Met die identifisering van bates het Heidi insig getoon in haar vermoë om haar bates te kon benut en om haar emosionele beleving ten opsigte van haar vader en haar moeder se eggenoot meer akkuraat te kon verwoord.

BGB: Bevestiging van self-effektiwiteit ten opsigte van haar vermoë om haar emosies met meer realisme te kon uitspreek.

4.2.1.4 'n Bio-ekologiese interpretasie van Heidi se veerkragbenutting

Binne die uniekheid van die hersaamgestelde gesin, waar Heidi volwaardig lid is van **twee** mikro-gesinsisteme, maar slegs aktief funksioneer binne **een** gesinsisteam, vind haar veerkragbenutting slegs in een sisteem plaas. Vanweë verskeie disfunksionele verhoudingstrukture tussen Heidi en die lede van haar sekondêre mikro-gesinsisteam kan die interaksie-patrone daar geensins as proksimaal beskou word nie. Effektiewe proksimale interaksie-prosesse kom slegs na vore op die basis van 'n kombinasie van die **beskikbaarheid** van hierdie prosesse in die mikro-gesinsisteme en die individue se **disposisie** om die geleentheid raak te sien en te benut. Volgens my bio-ekologiese definisie van veerkragtigheid (2.5.2) wat spesifiseer dat 'n veerkragtige middel-adolesent sy/haar

persoonlike sterkpunte en bates moet kan aanwend ten einde die proksimale prosesse van interaksie binne ontwikkelingsisteme te kan optimaliseer, kan geredeneer word dat Heidi dus nie haar veerkrageienskappe binne haar sekondêre mikro-gesinsisteem asook nie in die heen-en weer beweging tussen die primêre en sekondêre mikro-gesinsisteme kan benut nie en dat haar veerkragtige herstel met persoonlike groei primêr afhanklik is van die vrugbare proksimale interaksie-prosesse tussen die lede van haar primêre mikro-gesinsisteem.

Ten einde 'n geïntegreerde begrypende verklaring te kan vorm van die samehangende, wederkerige en/of responsiewe dinamiek van Heidi se benutting van haar veerkrag-eienskappe, sal slegs die een navorsingsvraag as raamwerk kan dien, naamlik: *Wat is die narratief van die verloop van veerkragbenutting van die middel-adolesent van geskeide ouers in die primêre mikro-gesinsisteem?* Alvorens hierdie navorsingsvraag beantwoord kan word, word die oneffektiewe interaksie-patrone binne Heidi se sekondêre mikro-gesinsisteem egter bespreek, waarna die narratief van die verloop van veerkragbenutting in Heidi se primêre mikro-gesinsisteem bespreek sal word.

- **Heidi se onaktiewe sekondêre mikro-gesinsisteem.**

Die hersaamgestelde gesin, as sekondêre mikro-gesinsisteem waarbinne Heidi behoort te funksioneer, word deur haar beskryf as yskoud en ongemaklik, met 'n gespanne atmosfeer. Die gesinsisteem word as 'n interafhanklike ontwikkelende gesinseenheid gesien, wat vir die afgelope twee en 'n half jaar bestaan, maar wat Heidi se progressiewe ontwikkelingsvlakke nie akkommodeer nie en dus nie daarin slaag om die veilige emosionele ruimte te skep waarbinne sy as middel-adolesent behoort te ontwikkel nie. Die sisteem kan as 'n ongestruktureerde eenheid beskryf word met 'n wankelrige identiteit, waar onsekere ouerskap-rolle kristalliseer en ontoereikende interaksie tussen gesinslede plaasvind.

Heidi rapporteer dat proksimale interaksie-prosesse wel voorgekom het binne haar sekondêre mikro-gesinsisteem voor die ontstaan van die hersaamgestelde gesin. Aangesien die ontwikkelings-tydrame van die chronosisteem in daardie tyd geakkommodeer is deur die skep van 'n veilige ruimte waarbinne Heidi as kleuter en laerskoolkind aktief, binne beide haar primêre en sekondêre mikro-gesinsisteme betrokke was, het die vrugbare proksimale prosesse bygedra tot haar veerkragtige herstel van die moeilike omstandighede wat die verbrokkeling van haar kerngesin te weeg gebring het. Heidi se ouma, wat vir 'n tydperk van agt jaar deel van haar sekondêre mikro-gesinsisteem was, het deelgeneem aan die proksimale interaksie-patrone, waardeur daar 'n besondere vertrouensverhouding tussen Heidi en haar ouma ontwikkel het. Intendeel het Heidi, met die goedkeuring en

ondersteuning van haar moeder, spontaan en sonder enige tydsbeperkinge heen-en-weer beweeg tussen haar twee mikro-gesinsisteme.

Die hersaamgestelde gesin, as sekondêre mikro-gesinsisteme, het ontstaan vanuit 'n uitgebreide enkelouergesin wat vir agt jaar bestaan het, eers as 'n hersaamgestelde uitgebreide gesin vir drie maande, en daarna as 'n hersaamgestelde gesin, en die effektiwiteit van die interaksie-prosesse binne laasgenoemde is beperk deur die onstabilliteit van, en die veranderinge binne die sisteem. Die verlies van die enkelouerverhouding, wat moontlik nie effektief aangespreek was nie, het 'n ingrypende verandering in die proksimale interaksie-prosesse tussen Heidi en haar vader teweeggebring.

Interaksie-patrone tussen Heidi en haar vader se eggenote blyk ernstig ontoereikend te wees, moontlik omdat Heidi haar emosionele onsekerhede en pyn met betrekking tot haar lidmaatskap van haar sekondêre mikro-gesinsisteme probeer hanteer het by wyse van oneffektiewe hanteringstrategieë van vermyding en negatiewe blamering. Die omstandighede rondom die ontstaan van die hersaamgestelde gesin is onduidelik en voortdurende konflikverhoudinge tussen die ouers en tussen die vader se eggenote en Heidi se ouma word gerapporteer. Die moontlikheid bestaan dat 'n alliansie teen die vader se eggenote ontstaan het tussen Heidi en haar ouma en die proksimale interaksie-prosesse verder lamgelê het. Ten spyte van haar vader en sy eggenote se aanvanklike pogings tot toenadering en akkommodering van Heidi se behoeftes, het Heidi se ingesteldheid van onsekerheid ten opsigte van haar sosiale posisie asook haar vermydingsgedrag die proksimale interaksie-prosesse negatief beïnvloed.

Die proksimale interaksie-prosesse is verder geïnhibeer deur die eksosisteme waaraan haar vader onderwerp is. Sy werksomstandighede is van so 'n aard dat hy periodiek sy verantwoordelikhede in die buiteland moet nakom en dus nie op 'n kontinue basis binne die gesin kan funksioneer nie. Weens die kontraktuele aard van sy werk genereer hy ook nie 'n stabiele inkomste nie. Die vader se ingesteldheid van onbetrokkenheid, met tydsintervalle tussen kontak met Heidi wat wissel tussen vier weke en vyf maande, asook sy versuim om sy finansiële verpligtinge van onderhoud vir Heidi na te kom, het verder bygedra tot disfunksionele interaksie-patrone. As gevolg van die feit dat oneffektiewe interaksie-patrone tussen die gesinslede voorgekom het, kon die fases van ontwikkeling soos deur Papernow (in Ganong & Coleman, 1994:143) gepostuleer is, dus nie optimaal verloop nie.

Die disfunksionele verhoudingstrukture en oneffektiewe interaksie-patrone tussen die lede van die hersaamgestelde gesin dra by tot Heidi se intense emosionele onsekerheid en pyn

met betrekking tot haar lidmaatskap aan haar sekondêre mikro-gesinsisteem en haar beleving van verlies van haar verhouding met haar vader. Heidi se ingesteldheid van lojaliteit teenoor haar vader het bygedra dat sy haar emosionele onsekerhede en pyn probeer hanteer deur middel van die ontoereikende hanteringstrategieë van rasionalisering, ontkenning, vermyding en negatiewe blamerings.

- **Die narratief van die verloop van veerkragbenutting in Heidi se primêre mikro-gesinsisteem.**

Die hersaamgestelde gesin as primêre mikro-gesinsisteem waarbinne Heidi ontwikkel, word deur haar beskryf as warm en liefdevol, met 'n beskermende atmosfeer. Die sisteem word as 'n interafhanklike ontwikkelende gesinseenheid gesien wat Heidi se progressiewe ontwikkelingsvlakke akkommodeer en bydra tot die skep van 'n veilige ruimte waarbinne sy, as middel-adolesent, aktief betrokke is. Die sisteem kan as 'n gestruktureerde eenheid beskryf word met 'n gevestigde identiteit waar duidelike, definitiewe ouerskap-rolle kristalliseer en vrugbare proksimale interaksie-prosesse tussen gesinslede plaasvind.

Binne die Fenomenologiese of Eerste Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op die veerkrag-eienskappe van die individu en sy/haar omgewing) kan Heidi se persoonlike sterkpunte en bates wat bydra tot die mobilisering van proksimale prosesse tussen gesinslede soos volg beskryf word: Heidi toon 'n ingesteldheid van 'n positiewe lewensuitkyk, sensitiwiteit teenoor haar gesinslede, aanvaarding van haar moeder se eggenoot as haar "ander" vader asook konstruktiewe appèlmatige eienskappe van sosiale verantwoordelikheid, aanvaarding van gesag en openheid teenoor haar moeder en haar moeder se eggenoot. Heidi ontwikkel vanuit haar aktiewe primêre mikro-gesinsisteem verder ook binne die mikro-sisteme van die skool en portuurgroep. Hierdie sisteme dra gesamentlik by tot haar suksesvolle ontwikkeling. Heidi beskryf die mikrosisteem van die skool as gemaklik en effektief. Haar persoonlike sterkpunte van intellektuele bevoegdheid, ingesteldheid van prestasie-georiënteerdheid en verantwoordelikheid ten opsigte van haar skoolwerk asook haar probleemoplossingsvaardighede dra by tot die bevordering van 'n positiewe akademiese selfbeeld en verhoging van self-effektiwiteit. Sy beskryf die sisteem van haar portuurgroep as ondersteunend en akkommoderend. Haar ingesteldheid van sensitiwiteit en positiwiteit teenoor haar maats en 'n bereidheid om keuses te maak, asook haar sosialiseringvaardighede, dra by tot die bevordering van haar sosiale selfbeeld.

Heidi word egter ook gekonfronteer met verskeie risiko-faktore in haar primêre mikro-gesinsisteem, wat proksimale prosesse negatief beïnvloed. Ten spyte van die feit dat Heidi

reeds vir 'n tydperk van tien jaar binne haar primêre mikro-gesinsisteem goed funksioneer, ervaar sy steeds 'n lojaliteitskonflik ten opsigte van haar biologiese ouers en koester sy die fantasie van versoening tussen hulle. Haar lojaliteitskonflik word geïntensiveer deur haar biologiese ouers se voortdurende konflikverhouding met betrekking tot haar opvoedingsbehoefte, haar ouers se oneffektiewe hantering van die onderhoudsgeld, haar moeder se ingesteldheid van gegriefdheid en openlike verbale vyandigheid teenoor haar vader in haar teenwoordigheid, haar moeder se eggenoot se negatiewe ingesteldheid met betrekking tot haar vader se versuim van sy finansiële verpligtinge asook haar eie onsekerheid en pyn met betrekking tot haar lidmaatskap van haar sekondêre mikro-gesinsisteem.

Heidi het die onsekerhede wat deur die lojaliteitskonflik veroorsaak is hanteer by wyse van ontoereikende emosionele hanteringstrategieë van negatiewe blaming, onderdrukking, vermyding en rasionalisering en telkens in terme van die Veerkragsmodel binne die Tweede Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op die interaktiewe proses van veerkragsontwikkeling) teruggekeer na haar huidige sone van ongemak.

Waar sensitisering van persoonlike sterkpunte in ooreenstemming met die bate-gebaseerde benadering gefasiliteer is, het Heidi egter nou haar kognitiewe vermoë van intellektuele bevoegdheid, wat self-effektiwiteit, selfkennis, emosionele bewustheid, kritiese en meta-kognitiewe denkvermoë en probleemoplossingsvaardighede insluit, begin gebruik om haar emosies met groter subjektiewe waarheid te identifiseer en verbaliseer. Haar groeiende insig het daartoe bygedra dat sy die toereikende emosionele hanteringstrategieë van selfbeheersing en die ontwikkeling van positiewe betekenis deur herfrasering van die probleem begin benut het, en in terme van die Veerkragsmodel binne die Tweede Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op die interaktiewe proses van veerkragsontwikkeling) veerkragtig herstel het, met persoonlike groei.

Binne die Derde Golf van veerkragnavorsing, wat fokus rig op die analisering van motiverende energie binne-in individue of groepe tydens hul funksionering onder moeilike omstandighede, kan Heidi se ingesteldheid van 'n positiewe lewensuitkyk (motiverende energie) wat doelbewus deur haar benut word as motiverende energie vir veerkragtige herstel gesien word, aangesien sy toereikende insig toon in die feit dat sy moontlik kan verkruimel as sy toegee aan negatiewe, destruktiewe denke.

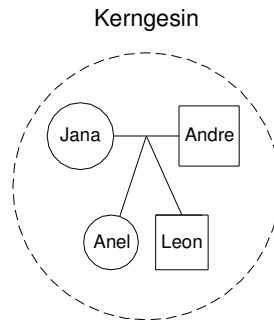
Heidi word as 'n veerkragtige ontwikkelende middel-adolesent beskou aangesien sy, in die teenwoordigheid van die moeilike omstandighede van haar onaktiewe sekondêre mikro-gesinsisteem, die potensiaal toon om haar persoonlike sterkpunte en bates aan te wend ten

einde die proksimale prosesse van interaksie binne haar aktiewe primêre mikro-gesinsisteam te optimaliseer. Die vrugbare proksimale interaksie wat tussen Heidi en die lede van haar primêre mikro-gesinsisteam genereer word, dra by tot 'n positiewe ontwikkelingsuitkoms wat die voortdurende proses van veerkragtige herstel met persoonlike groei impliseer.

4.2.2 Deelnemer B: Leon

4.2.2.1 Feitlike konteks van Leon se mikro-gesinsisteme

Leon (veertien jaar en in Gr 9, ten tye van ons gesprekke) se kerngesin het bestaan uit sy moeder, Jana, sy vader, Andre, sy suster, Anel (negentien jaar, ten tye van ons gesprekke), en hy. Leon se ouers is tien jaar gelede geskei, toe hy vier jaar oud was. Die kerngesin word in Figuur 4.6 aangedui met gebroke lyne aangesien hierdie huwelik verbrokkel het.

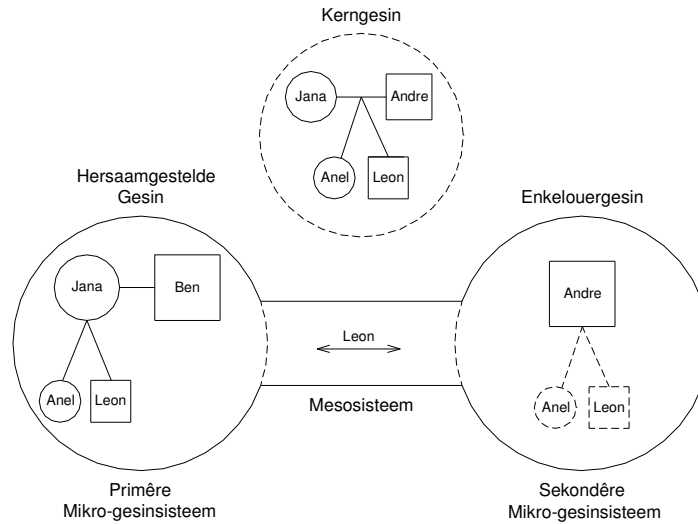


Figuur 4.6 Leon se verbrokkelde kerngesin

Leon se moeder het kort na die egskeiding met Ben in 'n saamwoonverhouding betrokke geraak en 'n hersaamgestelde gesin is gevorm wat as Leon se primêre mikro-gesinsisteam bekend staan, aangesien sy primêre plek van verblyf by sy moeder was. Na twee jaar van 'n saamwoonverhouding is Jana en Ben getroud. Ben het geen kinders van sy eie nie en die egpaar het geen kinders saam verwek nie.

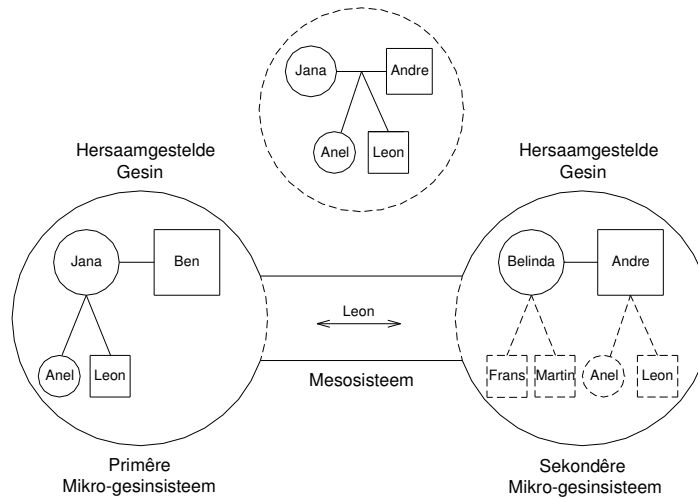
Leon se vader het na die egskeiding op sy eie gewoon en Leon se sekondêre mikro-gesinsisteam het dus die vorm aangenaam van 'n enkelouergesin. Leon het op 'n gereelde basis tussen die twee mikro-gesinsisteme beweeg. Die gesinne het in dieselfde woongebied gebly. Leon se hersaamgestelde en enkelouergesin word in Figuur 4.7 uitgebeeld. Aangesien daar in die studie gefokus word op Leon se beweging tussen die twee mikro-gesinsisteme, word slegs sy beweging op mesosisteamvlak aangedui, met 'n bewustheid van sy suster, Anel, se moontlike beweging op mesosisteamvlak. Andre se kinders, Anel en

Leon, word in die sekondêre mikro-geïnsistees as stippellyne aangedui, aangesien hulle dié stees slegs periodiek besoek het.



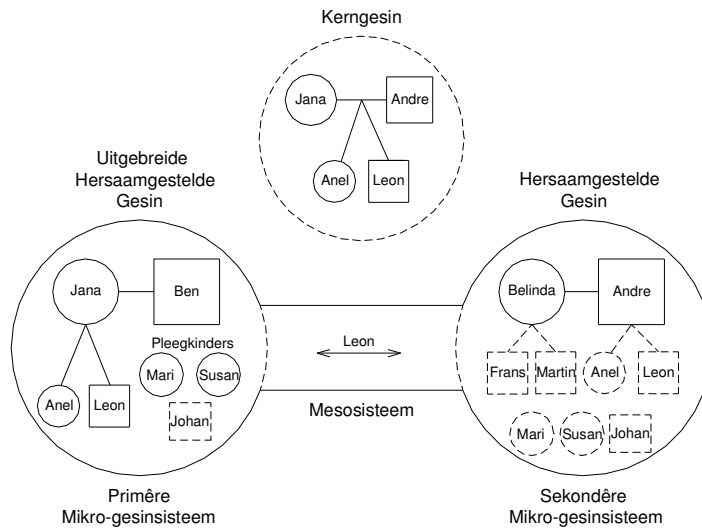
Figuur 4.7 Leon se hersaamgestelde en enkelouergesin

Leon se vader het na drie jaar van enkelouerskap met Belinda in die huwelik getree. Leon, wat sewe jaar oud was, se sekondêre mikro-geïnsistees het dus verander vanaf 'n enkelouergesin na 'n hersaamgestelde gesin. Belinda het twee kinders vanuit haar vorige huwelik, Frans en Martin, (onderskeidelik twaalf en veertien jaar oud ten tye van hul moeder se hertrou) wat Leon se sekondêre mikro-geïnsistees slegs gedurende skoolvakansies besoek het. Die egpaar het geen kinders saam verwek nie. Alhoewel Leon se sekondêre mikro-geïnsistees verander het, het hy steeds op 'n gereelde basis binne dié stees gefunksioneer. Figuur 4.8 stel Leon se hersaamgestelde gesinsistees voor. Belinda se kinders, Frans en Martin, asook Andre se kinders, Anel en Leon, word in die sekondêre mikro-geïnsistees as stippellyne aangedui, aangesien hulle dié stees slegs periodiek besoek het.



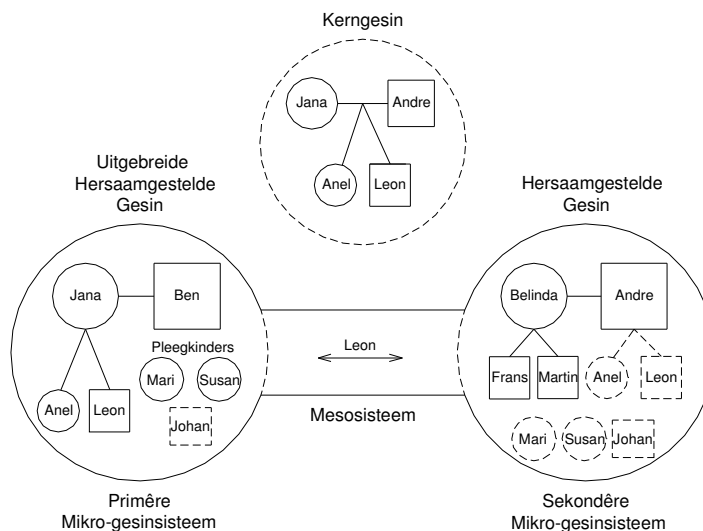
Figuur 4.8 Leon se hersaamgestelde gesinsisteme

Leon se hersaamgestelde primêre gesinsisteem het na 'n tydperk van ses jaar, toe hy tien jaar oud was, verander na 'n uitgebreide hersaamgestelde gesin. Jana se oorlede broer se kinders, Mari en Susan (onderskeidelik nege en tien jaar oud ten tye van hul vader se afsterwe) is permanent by die egpaar in pleegsorg geplaas. Hul boetie, Johan (ses jaar oud ten tye van sy vader se afsterwe) is in 'n kinderhuis geplaas en het Leon se primêre mikro-geinsisteem slegs oor naweke besoek. Al drie pleegkinders het ook saam met Leon sy sekondêre mikro-geinsisteem periodiek besoek. Figuur 4.9 stel Leon se uitgebreide hersaamgestelde primêre mikro-geinsisteem en hersaamgestelde sekondêre mikro-geinsisteem voor. Belinda se kinders, Frans en Martin, en Andre se kinders, Anel en Leon, asook die pleegkinders, Mari, Susan en Johan, word in die sekondêre mikro-geinsisteem as stippellyne voorgestel, aangesien hulle dié sisteem slegs periodiek besoek het. Johan word in die primêre mikro-geinsisteem ook as 'n stippellyn voorgestel, aangesien hy dié sisteem slegs periodiek besoek het.



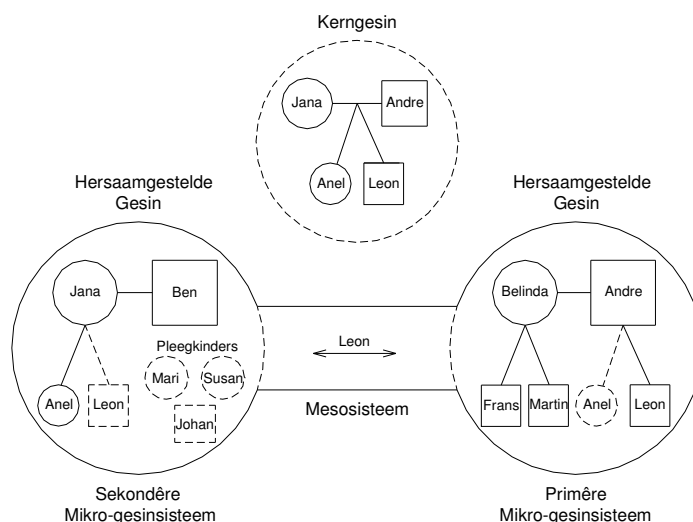
Figuur 4.9 Leon se uitgebreide hersaamgestelde primêre mikro-gesinsisteem en hersaamgestelde sekondêre mikro-gesinsisteem

Die hersaamgestelde gesin van Leon se vader het vyf jaar na hul troue, toe Leon twaalf jaar oud was, verander. Belinda se kinders, Frans en Martin, op daardie stadium sewentien en negentien jaar oud, het permanent by die gesin begin inwoon. Leon het ten spyte van al die veranderinge steeds positief binne beide mikro-gesinsisteme gefunksioneer. Figuur 4.10 stel Leon se veranderde sekondêre mikro-gesinsisteem voor. Andre se kinders, Anel en Leon, sowel as die pleegkinders Mari, Susan en Johan word in die sekondêre mikro-gesinsisteem as stippellyne voorgestel, aangesien hulle dié sisteem slegs periodiek besoek het.



Figuur 4.10 Leon se uitgebreide hersaamgestelde gesin as primêre mikro-gesinsisteem en veranderde hersaamgestelde gesin as sekondêre mikro-gesinsisteem

In die tydperk tussen ons tweede (2010-04-17) en derde (2010-07-30) gesprek het Leon se hersaamgestelde primêre gesin verhuis na 'n woongebied sowat vyftien kilometer van sy hersaamgestelde sekondêre gesin se woning af. In die tydperk tussen ons derde (2010-07-30) en vierde gesprek (2010-09-20) is die pleegkinders, Mari en Susan, wat permanent in Leon se primêre mikro-gesinsisteem gefunksioneer het, op hul versoek teruggeplaas in die kindershuis. Hulle het egter steeds Leon se primêre mikro-gesinsisteem periodiek besoek. Twee weke voor ons vierde gesprek (2010-09-20) het Leon uit sy eie besluit om permanent in die hersaamgestelde gesin van sy vader te gaan woon. Gesien in die lig van Leon se besluit het sy primêre en sekondêre mikro-gesinsisteme dus omgeruil. Figuur 4.11 stel Leon se omgeruilde mikro-gesinsisteme voor. Leon en die pleegkinders, Mari, Susan en Johan, word in die sekondêre mikro-gesinsisteem as stippellyne voorgestel aangesien hulle dié sisteem slegs periodiek besoek het. In die tydperk tussen ons vierde (2010-09-20) en vyfde (2011-05-10) gesprek het Leon se hersaamgestelde sekondêre gesin weer terugverhuis na dieselfde woongebied waar sy hersaamgestelde primêre gesin woon.



Figuur 4.11 Leon se hersaamgestelde gesinne in omgeruilde orde as sekondêre en primêre mikro-gesinsisteme

4.2.2.2 Die verloop van Leon se narratiewe gesprekke

Leon was aanvanklik huiwerig aangaande sy deelname aan die navorsing, ten spyte van die feit dat sy vader hom aangemoedig het om deel te neem. Na deeglike verduideliking en bevestiging van sy vrywilligheid tot volgehoue deelname het hy ontspan en ingestem tot deelname. Sy minder spontane, minder spraaksame samewerkendheid het 'n moeilike en uitdagende navorsingsklimaat geskep. Drie van die vyf narratiewe gesprekke het in die

woonkamer van die woonhuis van sy aanvanklike primêre mikro-gesinsisteem plaasgevind. Die laaste twee gesprekke het in Leon se slaapkamer in die woonhuis van sy verskuifde primêre mikro-gesinsisteem plaasgevind.

Aanvanklik is vier gespreksgeleenthede oor 'n tydperk van vier maande geskep, naamlik op 2010-03-21, 2010-04-17, 2010-07-30 en 2010-09-20. Na afloop van die analiseringsproses van die data van die eerste vier gesprekke is 'n vyfde gespreksgeleentheid op 2011-05-10 geskep. Die doel van die vyfde gesprek was tweeledig: eerstens om navorsingsvertroubaarheid te bevorder by wyse van kontrolering en uitbreiding van gegewens wat in die analise onduidelik geblyk het en tweedens om Leon se unieke ontwikkelingsproses, waar hy bepaalde keuses gemaak het in die manier van hantering van sy moeilike omstandighede, op te volg.

Met die aanvang van die eerste gesprek het Leon 'n ongeërgde houding gehandhaaf, maar met die verloop van die gesprek het hy meer ontspan en met meer gemak oor sy omstandighede gesels. Die gesprek was gekleur met die vertelling van sy belewing van frustrasie aangaande sy sosiale rangorde binne sy sekondêre mikro-gesinsisteem. Leon het reg van die begin af die probleemsituasie gestel van kompetisie tussen hom en sy stiefbroers vir sy vader se erkenning. Sy emosionele onsekerheid wat deur die sensitisering met betrekking tot die probleemsituasie ontstaan het, is hanteer deur die identifisering van persoonlike sterkpunte en bates asook verkenning van probleemoplossingsmoontlikhede.

Die tweede gesprek, vier weke later, het 'n wending in Leon se houding ten opsigte van sy deelname aan die studie meegebring. Alhoewel Leon steeds nie spontaan gesels het nie, het hy 'n positiewe ingesteldheid gehandhaaf en baie meer ontspanne voorgekom. Sy opgewondenheid met betrekking tot ons gesprekke was duidelik sigbaar.

Vanweë die feit dat Leon se vader vir 'n tydperk van ses weke baie ernstig siek was, het daar 'n aansienlike tyd van tien weke verloop tussen die tweede en derde gesprekke. Leon het aanvanklik meer gespanne voorgekom, dalk vanweë die moontlikheid dat die omstandighede in sy primêre mikro-gesinsisteem kon verander, met die pleegkinders wat nie meer in Leon se primêre mikro-gesinsisteem wou woon nie. Die gesprek was aanvanklik styf en effens formeel, maar die natuurlike verloop van die proses om sy emosionele ervarings binne sy onderskeie mikro-sisteme met behulp van die narratiewe tegniek "FACE" te identifiseer het algaande 'n atmosfeer van rustigheid geskep.

Met die bevestiging van die afspraak vir die vierde gesprek, ses weke later, het Leon my vertel van sy veranderde kontekstuele omstandighede. Twee weke voor ons gesprek het hy uit sy eie besluit om permanent by die gesin van sy vader te gaan woon. Alhoewel die atmosfeer van die gesprek aanvanklik lig en ontspanne was en gekleur is met sy vertelling van sy emosionele beleving rondom sy besluit, het hy egter intense emosionele onsekerheid aangaande sy moeder ervaar. Deur middel van die terapeutiese proses het Leon sy onsekerhede op 'n kognitiewe vlak hanteer. 'n Uitnodiging vir deelname aan 'n gratis terapeutiese intervensieproses is aan Leon en sy vader gerig, maar hulle het dit nie opgevolg nie.

Met die vyfde gespreksgeleentheid, agt maande later, het Leon met 'n spontane positiewe houding gesels. Tydens die voorlesing van sy narratief aan hom, soos deur my gerepresenteer, het hy aandagtig geluister en telkens op 'n nie-verbale wyse gereageer deur te glimlag en sy kop te knik. Na afloop van die voorlesing van die narratief het hy spontaan sy ervarings, na sy verskuiwing van mikro-gesinsisteme, met my gedeel. Geen emosionele ongemak is verder waargeneem nie.

4.2.2.3 Analise van Leon se narratief in terme van veerkragbenutting

Leon se narratiewe perspektief rakende sy veerkragtigheid	Analise van Leon se perspektiwiese narratief met betrekking tot sy emosionele beleving en die verloop van sy veerkragbenutting
<p>Narratiewe gesprek 1: 2010-03-21</p> <p>Vandat my ouers geskei het, het ek gereeld na my pa toe gegaan en selfs nou ook, is ek <i>elke tweede naweek</i> by hom (B1.14). Maar vandat Tannie Belinda se seuns ook by my pa begin bly het en <i>hulle meer by hom is as ek</i> (B1.2), nou is dit <i>bietjie moeilik om te cope, want dis altyd soos kompetisie, om by my pa sy beste seun te wees, en dis eintlik onnodig om beter as hulle te wees</i> (B1.3).</p> <p><i>Toe ek jonger was, het ek nie mooi verstaan wat gebeur het nie, ek was deurmekaar, want ek was altyd so gewoon aan my ma en pa, en</i></p>	<p>BGB: Kritiese denke en aktiewe funksionering in beide mikro-gesinsisteme. Met die permanente verblyf van Belinda se seuns in Leon se sekondêre mikro-gesinsisteme het hy onsekerheid beleef met betrekking tot sy sosiale rangorde en selfwaarde binne dié gesin en 'n vrees vir die verlies van sy verhouding met sy vader het ontstaan. Hy het eksplisiet erken dat hy in kompetisie met sy stiefsibbe verkeer het. Kon die verbalisering van die narratief moontlik bygedra het tot 'n kritiese heroorweging van sy irrasionele denke met betrekking tot sy sosiale rangorde en vrees?</p> <p>BGB: Warm vertrouensverhouding met vader. Leon het moontlik onsekerhede beleef in die aanpassingsproses tydens die vorming van sy</p>



toe is daar 'n nuwe oom, en toe is daar 'n nuwe tannie (B1.15). Ek het eers aan alles begin gewoon raak toe ek so nege of tien jaar oud was (B1.17), toe my pa vir my gesê het dat daar sal niks te groot wees wat tussen my en hom sal kom nie (B1.19). Ek dink hy het gesien dat ek kompeteer met my stiefboeties en alles en ek dink hy het gesê, 'jy hoef nie te kompeteer nie' (B1.20).

Aan die begin het ek niks van my stiefboeties gehou nie, want ek was gewoon om die enigste seun te wees. Toe kom hulle en toe was dit net nie lekker nie, want hulle was die healtyd by my pa, en hulle het hom die healtyd gehelp om die swaar goed te dra en ek was gewoon om dit te doen (B1.21). Ek het begin jaloers voel omdat hulle by my pa bly en die meeste van die tyd daar is (B1.27). My stiefboeties knou my die healtyd af, want hulle probeer wys dat hulle sterker is as ek (B1.26). Toe ek kleiner was, het hulle my gespot oor my vlekke (B1.76), maar ek het al geleer om nie meer my mond te hou vir iemand wat dink hulle is beter as ek nie en nou sê ek hulle terug sleg (B1.77). As ek vir 'n naweek gaan kuier sal ek almal groet en dan gaan sit ek by my pa en ek ignoreer die res. As my stiefboeties probeer aandagtrek, dan ignoreer ek hulle net (B1.60). Ek sal so nou en dan met hulle praat, maar ek kyk die meeste van die tyd net TV (B1.65).

Ek hou nie baie van tannie Belinda nie, want sy dink baie van haarself en sy probeer my wegskuif van my pa af (B1.33). Ek dink sy is agter my pa se geld aan (B1.36). Sy sal vir my pa sê om vir die kinders 'n nuwe kar te koop byvoorbeeld, dan doen hy dit, maar as ons vir hom vir R100 vra, dan sê sy nee. (B1.34). Ek dink, sy dink dis 'n straf as ons elke tweede naweek gaan kuier, want sy shunt ons die healtyd rond (B1.63), terwyl haar kinders langs haar sit, maar sy sal spesiaal hulle stuur om ons te kom haal, sodat ons die werk moet doen (B1.86). Ek dink soms is tannie Belinda 'n heks (B1.147).

twee nuwe gesinsisteme. Weens Leon se aktiewe betrokkenheid in sy sekondêre mikro-gesinsisteme kon die vader sy seun emosioneel ondersteun deur sy behoefte aan emosionele sekuriteit te bevredig deur middel van effektiewe kommunikasie. Ten spyte van Leon se insig en aanvaarding van sy vader se versekering van sy liefde vir hom, het hy steeds sy onsekerheid met betrekking tot sy selfwaarde en sosiale posisie in die gesin hanteer deur van rasionalisering gebruik te maak.

Met die verandering van Leon se sosiale rangorde in die sekondêre mikro-gesinsisteme het hy sy subjektiewe vrees vir die verlies van die vertrouensverhouding met sy vader probeer hanteer deur 'n negatiewe houding teenoor sy stiefsibbe te handhaaf. Sy beleving van magteloosheid ten opsigte van sy veranderde gesinsomstandighede, waarvoor hy geen beheer gehad het nie, het moontlik bygedra tot sy oneffektiewe konflikhantering strategieë soos negatiewe kommunikasie en vermyding van die situasie. Hoe het die ouers die sibbe-konflik hanteer?

Leon se onsekerheid met betrekking tot sy plek in die gesin het bygedra tot 'n negatiewe houding jeens sy vader se eggenote en dat hy in negatiewe terme na haar verwys het. Sy onsekerhede het bygedra tot sy oneffektiewe emosionele hanteringstrategie van blamering.



Die seuns maak my pa baie keer kwaad, omdat hulle drink en ander kinders slaap by die huis, sonder om te vra. My pa het 'n nuwe kar vir tannie Belinda gekoop en hy het spesifiek gesê niemand mag met daai kar ry behalwe sy nie. Toe ons nou die dag ry, toe sien ons hulle ry met die kar. Tannie Belinda laat die kinders alles toe en dit maak my pa baie kwaad (B1.72) en as hy partykeer so baie kwaad is, skei hy my af, eintlik almal af (B1.71). Ek sou dit baie meer waardeer as tannie Belinda net 'n bietjie meer vir haar kinders kan sê: "hou op met julle nonsens, hy is hier om sy pa te sien" (B1.82). Tannie Belinda staan altyd op vir haar kinders en dit gaan nie help dat ek met my pa gaan praat nie, want my pa gaan haar woord eerder glo, omdat sy nou sy vrou is (B1.85). My pa gee vir tannie Belinda alles wat sy wil hê (B1.74).

Hier by my pa het ek nie my eie kamer nie, ek slaap saam met my stiefboetie in 'n bed (B1.51). Ek hou nie eintlik daarvan nie, want partykeer kuier hulle laat dan kom hulle in dan is hulle dronk (B1.53). Ek verkies dit eerder om op die groot bank voor te slaap (B1.122). Ek los ook niks van my goed by my pa nie, want laas toe ek my goeters soontoe gevat het, my playstation, toe is my memory card, in die huis, uit my ding uit gesteel (B1.57). Ek is al so gewoon aan al hierdie dinge, maar ek dink ek sê vir myself ek gaan kuier nie vir my stiefboeties nie, ek gaan kuier nie vir my stiefma nie, ek gaan kuier vir my Pa (B1.48).

In my ma se huis het ek my eie kamer, dit is my blyplek, my privaat-plek. Ek hou nie daarvan as iemand daarin rook nie (B1.125), want ek hou nie van die reuk van rook nie en as my ma-hulle in my kamer inkom, dan jaag ek hulle uit (B1.126).

Ek het van die begin af baie van oom Ben gehou (B1.30), hy is 'n baie nice oom. Ek like hom as my stiefpa (B1.31). Oom Ben behandel al ons kinders dieselfde (B1.37). Hy is nie die healtyd in jou hare nie, hy los jou, maar as jy iets verkeerd doen en jy weet jy het verkeerd gedoen, hy los dit op 'n punt, hy blackmail jou nie. Hy hou dit nie teen jou of iets nie en hy vergeet en vergewe (B1.132). Oom Ben probeer

Verskille in ouerskapstyl in die sekondêre mikro-gesinsisteem het moontlik bygedra tot Leon se onsekerhede met betrekking tot sy posisie in die gesin en sy gebrekkige self-waarde en het sy negatiewe houding teenoor sy vader se eggenote geïntensiveer. Leon het ook onsekerheid met betrekking tot sy verhouding met sy vader se eggenote beleef, wat moontlik kon bygedra het tot sy gevoel van magtelosheid en gebrekkige selfwaarde om homself effektief in die sibbe-konflikverhouding te kon handhaaf. Hy het met 'n aangeleerde hulpeloosheid gereageer en het sy vader beskuldig van partydigheid.

BGB: Aanpasbaarheid. Leon se historisiteit van wisselende gesinsomstandighede het hom al so gewoon gemaak aan veranderinge. Sou die feit dat Leon nie sy eie persoonlike ruimte gehad het waar hy sy identiteit as middel-adolessent in die sekondêre mikro-gesinsisteem kon afdruk nie, moontlik bygedra het tot sy belewing van jaloesie teenoor sy stiefsibbe?

BGB: Leon het oor selfreguleringsvermoë in sy primêre mikro-gesinsisteem beskik. Toereikende erkenning van Leon se veranderde opvoedingsbehoefte as middel-adolessent deur sy ouers in die primêre mikro-gesinsisteem.

BGB: Kritiese denke en positiewe binding met moeder se eggenoot. Hy het emosionele sekuriteit beleef in terme van gesagshandhawing deur en onvoorwaardelike aanvaarding van sy moeder se eggenoot. Sy positiewe binding met sy moeder se eggenoot asook sy lojaliteit teenoor sy vader het bygedra tot sy vermoë om 'n kritiese standpunt te kon inneem ten opsigte van beide vaderfigure in sy lewe.



my nooit wegskuif van my pa af nie (B1.33). *Alhoewel ek baie van oom Ben hou, sal ek nooit vir hom "pa" kan sê nie, want hy is nie my pa nie* (B1.140). *My pa lewe nog* (B1.139). As ek van oom Ben praat, praat ek nie van my *stiefpa* nie want *"stiefpa" klink wreed en hy is nie wreed nie* (B1.145), ek praat altyd van "oom Ben" (B1.143).

Mari, Susan en Johan het so *drie of vier jaar gelede* deel geword van my gesin hier by my ma (B1.38). Hulle pa is oorlede en hulle ma kon nie vir hulle sorg nie. *Ons het die twee dogters aangeneem, maar ons het nie die seun aangeneem nie, want ek en hy kom nie goed oor die weg nie.* (B1.39). Hy is in die kinderhuis en *hy kom baie goed daarso oor die weg. Hy het baie maatjies* (B1.45). As Johan hier is, *is dit meer dominerend vir my hier en ek kan nie daarmee cope nie* (B1.44). Hy kom kuier wel elke naweek, *want ek kan hom mos nou nie vra om nie hierna toe te kom nie, hy moet ook mos liefde en aanvaarding kry* (B1.47).

Die kinders gaan ook saam kuier as ek na my pa toe gaan *sodat my ma-hulle ook 'n af-naweek en rustyd kan kry, want die kinders kan ook partykeer uitputtend raak* (B1.92). *Ek hou nie eintlik daarvan dat hulle saamgaan nie, want Martin vat elke keer Johan se kant. Hulle sien hy irriteer my as ek by my pa is, want hy nag die healtyd in my en my pa se ore dan raak my pa kwaad vir my* (B1.93).

Wanneer *Martin-hulle in 'n goeie bui is en as hulle vriendelik is*, is dit lekker om daar te kuier (B1.102), maar ek sal nooit by my pa wil gaan bly *as tannie Belinda en haar kinders nog daar is nie* (B1.120). Hier by my ma-hulle is *ek die enigste seun, en ek hoef nie te domineer om bo te wees nie* (B1.128).

BGB: Aanpasbaarheid en sosiaal akkommoderende houding. Leon het die pleegdogters in sy primêre mikro-gesinsisteem aanvaar. Hy het egter probleme ervaar met die moontlike toevoeging van nog 'n seun tot die gesin. Hoekom het Leon homself in kompetisie beleef met 'n seun wat **vier** jaar **jonger** was as hy? Kon hy miskien ervaar het dat hy nie na waarde geag word in beide gesinne nie en daarom moes hy domineer om sy waarde te bevestig? Kon sy belewing van gebrekkige selfwaarde as seun in sy primêre mikro-gesinsisteem moontlik oorge-dra het in sy sekondêre mikro-gesinsisteem, wat dan sy houding ten opsigte van sy stiefsibbe negatief beïnvloed het? Hoe het die ouers in die primêre mikro-gesinsisteem die uitbreiding van hul gesin met Leon hanteer?

BGB: Akkommoderende ouers in die sekondêre mikro-gesinsisteem ten opsigte van die pleegkinders. Leon se onsekerhede met betrekking tot sy posisie in die gesin en sy gebrekkige selfwaarde is geïntensiveer deur die alliansie wat tussen Johan en Martin, teen hom, ontstaan het.

Leon het 'n eksterne lokus van beheer gehandhaaf in sy sekondêre mikro-gesinsisteem aangesien sy positiewe ervarings bepaal is deur sy stiefsibbe se gedrag. Leon se belewing dat hy nie binne sy gesinsisteme na waarde geag word vir wie en wat hy is nie, kon moontlik bygedra het tot die ontwikkeling van 'n negatiewe gesin-selfbeeld. Hy het sy belewing van magteloosheid met betrekking tot sy gesinsomstandighede moontlik probeer hanteer deur eksplisiet 'n negatiewe houding teenoor sy vader se eggenote en stiefsibbe in te neem.



My pa en ma *baklei nie* met mekaar nie. *Hulle is vriendelik met mekaar, soos vriende, soos vriend en vriendin* (B109) Ek dink dit is so omdat hulle mekaar se kinders het (B1.113). Soms stry hulle soos *wanneer my pa ons op vakansie wil vat, dan sê my ma, nee, want hulle wil weg gaan, en sulke goeters, maar dit is normale goeters* (B1.117). Ek weet nie eintlik hoe sorteer hulle dit uit nie want *hulle maak die deure toe en dan praat hulle* (B1.118) en ek verkies dit eerder so as wat *hulle die healtyd in mekaar se hare is* (1.110).

So 'n ruk terug was my en my pa se verhouding nie so sterk gewees nie, want ek het hom baie min gesien en hy het die healtyd gewerk (B1.67). Maar die laaste tyd het ons verhouding verbeter, *ons kom nou baie goed oor die weg.* (B1.66), maar ek dink ons verhouding kan nog verbeter as ek *meer tyd saam met hom* kan spandeer (B1.69).

Noudat ek oor al die dinge kon gesels het is ek *meer bewus van wat om my aangaan* (B1.153) en ek besef nou dat *my pa se liefde domineer en hy is baie lief vir my* (B1.155) en *ek is lief vir hom* (B1.55), en *ek hoef nie te probeer domineer nie* (B1.155).

Narratiewe gesprek 2: 2010-04-17

Die naweek wat ons by my pa-hulle was, was daar *niks moeilikheid nie* (B2.6). Ek het na ons vorige gesprek begin dink, ek moet kyk hoe *ek dit moet werk* dat dinge kan beter raak by my pa-hulle (B2.8) *Ek het bietjie meer en beter met die mense gekommunikeer* (B2.11). Ek het my stiefboeties nie meer so baie *geignoreer nie* (B2.22) want *ek het gedink dit sal vir ons 'n beter verhouding met mekaar gee* (B2.27). Ek en tannie Belinda het ook meer *begin kommunikeer* (B2.28). *Ek het haar vir goeters gevra* (B2.38), en meer woorde soos *dankie en plesier* gebruik (B2.77). Sy het gereageer en my meer *aandag* gegee (B2.38).

BGB: Funksionele kommunikasie-verhouding tussen biologiese ouers. Konflik word deur 'n effektiewe probleemoplossingstrategie van private gesprekke hanteer.

BGB: Kritiese denke. Leon was in staat om sy verhouding met sy vader objektief te evalueer en het nie van blamering gebruik gemaak nie. Hy het insig getoon in sy eie aandeel vir die versterking van die verhouding tussen hom en sy vader. Sal hy sy voorneme om meer tyd saam met sy vader deur te bring kan deurvoer?

BGB: Kritiese denke en evaluerende selfspraak. Leon se verbalisering van sy narratiewe het aanleiding gegee tot 'n kritiese heroorweging van sy irrasionele denke met betrekking tot sy sosiale rangorde en selfwaarde in sy sekondêre mikro-gesinsisteem. Gaan hy sy nuutgevonde insig met betrekking tot sy sosiale selfbeeld in die sekondêre mikro-gesinsisteem gesin kan oordra in sy daaglikse omstandighede?

BGB: Vermoë tot selfrefleksie, groeiende selfwaarde en eerlike verslag van pogings. Leon se kritiese heroorweging van sy irrasionele denke met betrekking tot sy sosiale rangorde in die sekondêre mikro-gesinsisteem het bygedra tot sy aanvaarding van sosiale verantwoordelikheid, self-effektiwiteit en interne lokus van beheer. Leon se groeiende selfwaarde het bygedra dat hy 'n selfstandige wilsbesluit gemaak het ten einde sy sosiale gedrag teenoor die gesinslede in sy sekondêre mikro-gesinsisteem te verander en hy het dit deurgevoer by wyse van bewustelike verandering van sy gedrag.



Ek en my pa het ook tyd saam gespandeer (B2.37). *My pa het my geroep en toe sê hy "kom kyk saam my movie"* (B2.92). *Toe ek klein was het ek altyd by my pa gelê, maar nou dat ek groter geraak het, voel ek skaam om dit te doen* (B2.97). Alhoewel ek nie daarvan hou om in die middel van die dag op die bed te lê en movie kyk nie (B2.94), het ek *langs my pa op die bed gaan lê en ons het 'n movie gekyk* (B2.37). Ek voel ek word nou groot want ek het altyd *"pappa" gesê, maar van graad sewe af noem ek hom "pa"* (B2.191). Omdat ek groot word, wil ek graag my pa *help* as hy besig is om iets te bou (B2.111). Ek sou graag wil hê my pa moet my meer vra om dinge vir hom te doen, *soos byvoorbeeld, "sal jy my help met hierdie goeters om dit te dra"*, (B2.104), maar hy *vra my net om die ligte goeters te dra* (B2.112). Hy is *bang ek maak my rug seer* (B2.104).

Hier by my ma se huis voel dit beter *want hierso is ek die oudste* (B2.62). As Johan vir die naweek hier kom kuier dan moet ek hom so nou en dan wys wie *die oudste is, want partykeer baklei hy met sy sussie* (B2.66). Dit voel vir my of ek baie beter hier hanteer word as by my pa-hulle (B2.121). Oom Ben het ook vir my *gesê ek is soos sy enigste seun* (B2.182). Hier vra *hulle my om die swaar goeters te dra* (B2.123) en *hulle gee my verantwoordelikheid, want ek moet kyk dat die en daai gedoen moet word* (B2.134). Al verantwoordelikheid wat ek by my pa het is om net *nie moeilikheid te maak nie* (B2.136).

Toe my pa 'n nuwe vrou in sy lewe gekry het, het ek dit nie so goed hanteer nie (B2.69). Ek het gedink dat sy, *soos op scary movies, die lelike stiefma wat die ander familie wil afskuif, gaan wees* (B2.70). Alhoewel sy soms van my pa verwag om bietjie meer goeters aan haar seuns te gee, want sy *wil mos die beste hê vir haar kinders* (B2.71), los sy my en my pa bietjie meer alleen (B2.71). Dit voel eerder vir my of my stiefboeties my probeer *afskuif* (B2.160), *want hulle sien my pa baie meer gereeld* (B2.162). Alhoewel ek my pa glo as hy vir my sê dat hy vir my liever is as vir die ander seuns (B2.163) is ek steeds onseker, *want wat hy vir*

BGB: Strewe na outonomie. Ten spyte van Leon se emansipasie-proses kon hy sy gedrag reguleer om sy gestelde doelwit van doelbewuste tyd-spandering met sy vader deur te voer, maar was nog nie in staat om sy behoefte na outonomie eksplisiet te stel nie.

Leon se onsekerhede met betrekking tot sy sosiale rangorde en sy gebrekkige selfwaarde met betrekking tot sy gesinsisteam raak egter nie slegs sy posisie in die sekondêre mikro-gesinsisteam nie. Sy ontoereikende konflik-hanteringstrategieë met sy pleegboetie dui op dieselfde beleving in die primêre mikro-gesinsisteam. Kon Leon se behoefte aan meer verantwoordelikhede moontlik 'n uitvloeisel wees van 'n basis-onsekerheid wat verband hou met die egskeiding self?

BGB: Kritiese denke. Alhoewel die byvoeging van die nuweling in die sekondêre gesinsisteam 'n vrees vir verwerping by Leon laat ontstaan het, was hy in staat om 'n rasonele oordeel ten opsigte van sy vader se eggenote se gedrag te kon maak. Sy onsekerhede aangaande sy sosiale posisie en gebrekkige selfwaarde in die gesin van sy vader manifesteer in moontlike irrasionele argumente en hy blyk nie sy vader ten volle te vertrou nie.



my sê en vir iemand anders sê is 'n groot verskil (B2.164). Hy kan dalk soos vir tannie mos sê hy sien ons in ewige oë (B2.165).

Ek cope want *ek dink net daaraan dat dit gaan beter raak eendag (B2.140)*, maar ek besef ook dat dinge nie net vanself gaan beter word nie en dat ek ook seker iets moet doen (B2.141). Ek sal *moet iets doen dat hulle ook sal verstaan ek is nie meer so klein nie, ek kan dinge self doen (B2.202)*. Ek dink ek sal volgende keer, *as my pa besig is met goed, hom vra, "Het pa iets nodig?" (B2.188) of soos byvoorbeeld as ek weet hulle gaan, soos 'n potjie maak die middag, "Kan ek die vuur aansteek" (B2.194)*. Maar eintlik *weet ek, ek hoef nie met my pa te kompeteer nie want hy is meer lief vir my as wat hy vir Frans is (B2.205)*.

Narratiewe gesprek 3: 2010-07-30

My pa was die afgelope tyd baie siek gewees. Hy het nierversaking gehad (B3.5) en was in die hospitaal. *Ek het geweet hy gaan oraaït wees (B3.8)*, want *hy is my pa, hy gaan altyd oraaït wees (B3.9)*.

Ons was so twee naweke terug saam met my pa plaas toe en ek het hulle gehelp om die tente op en af te slaan en ook gehelp kosmaak (B3.34). *Ek en my pa kommunikeer die afgelope tyd meer makliker met mekaar. Ons is nou nader aan mekaar. Tannie Belinda-hulle aanvaar my ook 'n bietjie beter (B3.19)*, want *ek het begin kommunikeer en ek het hulle gevra om my plekke heen te vat en ek dink hulle besef nou ek raak groot (B3.21)*. *Hulle het besef ek hou myself nie meer so terug nie, en sê wat in my kop is (B3.30)*.

Hier by my ma se huis het dinge nou ook begin verander, want die dogters het besluit hulle wil nie meer hier by ons bly nie, hulle wil *kinderhuis* toe gaan (B3.51) en *nou is ons ewe skielik tweede beste (B3.52)*. Alhoewel die meisies my soms *irriteer (B3.65)*, voel ek *kwaad (B3.64)*, *seergemaak (B3.94)*, *geskok (B3.109)* en *verras (B3.86)* oor hulle *besluit*,

BGB: Grondliggende optimisme, kritiese heroorweging en groeiende aanvaarding van sy verantwoordelikheid ten opsigte van sy aandeel aan sy verhoudings met die lede van die sekondêre mikro-gesinsisteem.

BGB: Leon se eerlike kinderlike, naïewe vertrouwe in sy vader se aandeel aan die herstelproses van sy ernstige siekte, het moontlik sy vrees vir die verlies van versorger versag.

BGB: Effektiewe ontwikkeling in kommunikasie vaardighede. Kon sy strewe na outonomie bygedra het tot sy doelbewuste verandering in sosiaal geldende gedrag?

BGB: Aanvaarding van gesag en eerlike erkenning van emosies. Leon het 'n implisiete aanvaarding van die waardes en gesteldheid van die primêre mikro-gesinsisteem getoon, aangesien hy met die waarde van dissipline binne 'n gesin geïdentifiseer het. Hy het die besluit van die pleegkinders om nie meer by hulle in sy primêre mikro-gesinsisteem te woon



want ek het soort van attached geraak aan hulle (B3.94). Ek dink hulle het die besluit gemaak omdat hulle nie meer my ma se dissipline wou aanvaar het nie (B3.100), maar dis basic dissipline wat jy moet hê, waaroor hulle gemoan het (B3.102). Ek wil nie hê hulle moet gaan nie (B3.397). Hulle het vir my soos sussies begin voel, maar nou skryf ek hulle af (B3.58). Ek gaan nie toelaat dat hulle my lewe opneuk net omdat hulle besluit het hulle wil nie meer hier bly nie. Ek sal aangaan met my lewe al is ek hartseer (B3.137).

As ek saam met my vriende is dan voel ek braaf (B3.70), want tussen my vriende voel ek nie uit nie en ek kan vir myself staan (B3.70). Ek dink ek is braaf *want ek is bang om alleen te wees (B3.127), ek wil vriende om my hê (B3.128)*. Al het ek maar net toevallig die braaf-kaartjie bo al die ander kaartjies gesit, (B3.172, Tabel B2 en Foto B2), is ek nogal bly die braaf is heel bo (B3.241, 3. 242).

Ek stel tans belang in 'n meisie en is *verlig* dat sy ook in my belang stel (B3.74). Ek is *gemotiveerd om te werk aan my liefdeslewe (B3.110)*, maar is ook skaam om haar uit te vra (B3.112), en *bang* dat ek my vriendskap met haar gaan *verloor* (B3.169). Ek dink ek kan die braafheid gebruik om my te help *om dapper te wees* sodat ek die meisie, van wie ek hou, kan uitvra (B3.216).

Alhoewel ek *dankbaar* en *tevrede* is vir alles wat ek het (B3.73) en ook *gelukkig* voel *met die omstandighede in altwee huise (B3.84)*, *is ek nog my hele lewe negatief (B3.65)*. *Ek sien wat is rêrig in die lewe en ek is nie so dromerig en hoop dat dinge gaan verander nie, ek weet as dit nie gaan gebeur nie (B3.67)*. Eintlik is ek net *realisties (B3.140)*. Ek is 'n mens wat maklik 'n probleem kan raaksien (B3.153). Ek het die negatiewe goed in ons gesin raakgesien, *soos ons het in die huis waar ons eers gebly het nie by 'n tafel geëet nie, ons het by die TV gesit (B3.158) en ek dink dis negatief want dit is die tyd wat jy met die familie gesels (B3.159)*.

Toe ek klein was het ek baie by my pa gaan huil as iemand my boelie en sulke goeters en ek het

nie as verwerping beleef en antwoord ook met verwerping. Het die dogters se besluit egter dalk ook Leon se eie strewe na outonomie geprikkel? Het die gesin se verhuising moontlik bygedra tot die dogters se besluit?

BGB: Effektiewe portuurgroepverhouding. Leon het sosiale aanvaarding en positiewe selfwaarde tussen sy portuurgroep beleef. Hy het dit eksplisiet gestel dat hy homself tussen sy vriende kon handhaaf. Sou die identifisering van sy kwaliteit van selfwaarde tussen sy portuurgroep moontlik kon bydra tot die verhoging van sy selfwaarde binne sy gesinsisteme?

BGB: Effektiewe portuurgroepverhouding, interne selfregulering, selfregulering en self-effektiwiteit. Die toereikendheid waarmee hy portuurgroepverhoudinge gestig het kon moontlik bygedra het tot sy positiewe waaghouding met betrekking tot die stigting van 'n verhouding met die teenoorgestelde geslag. Hy was in staat om sy gedrag subjektief te kon beoordeel.

BGB: Implisiete aanvaarding van waardes en realistiese, kritiese evaluering van 'n probleemsituasie. Leon identifiseer met die waarde van kwaliteit tyd in 'n gesinsituasie.

BGB: Strewe na outonomie. Alhoewel Leon se vader in die verlede dikwels namens hom sy



opgehou, en toe raak ek net groot, en ek het gesien wat is die negatiewe kant en ek dink nie my pa besef al ek is nou groot nie. Hy dink ek kan nie my eie bakleiery baklei nie, en toe draai ek dit net om (B3.155). Nou het ek begin terug baklei (B3.156). Ek het ook aan die negatief gedink van my stiefboeties dat hulle groter as ek is, en my pa sien hulle meer as man-goeters as ek, sy eie seun (B3.176). Ek kan dalk my braafheid gebruik om meer oor die positiewe goeters te dink, dit wat dalk kan gebeur (B3.215).

Narratiewe gesprek 4: 2010-09-20

Ek bly nou al vir die afgelope twee weke by my pa (B4.1). *Ons het eendag gebraai toe vra ek hulle of ek hier kan kom bly, toe sê hulle, "Dis reg, met plesier" (B4.30). Toe gaan praat ek met my ma-hulle, toe sê ek vir my ma-hulle ek wil by my pa kom bly (B4.6) en toe sê hulle, "Dis reg" (B4.7). Alhoewel ek nou elke dag met Martin en Frans praat (B4.22), weet ek nie eintlik wat hulle van my besluit dink nie (B4.24), maar ek hoop hulle dink ook dis nice dat ek nou hier bly (B4.25).*

Alhoewel ek verlede keer per ongeluk die braaf-kaartjie verkeerdelik heel bo gesit het (B4.33, Tabel B2 & Foto B2), *dink ek nie die braaf-kaartjie moet weer heel bo wees nie (Tabel B4, Foto B4). Ek dink wel ek was braaf dat ek self 'n besluit oor my lewe kon maak (B4.56), maar ek weet nie of ek regtig so braaf mag voel nie (B4.33), want ek voel nou skuldig oor my ma-hulle (B4.48). Dit voel asof ek haar seergemaak het (B4.49). Ek voel dat ek my ma se liefde gebruik het. Ek weet dit is nie so nie,*

konflikverhoudinge probeer hanteer het, het Leon se strewe na outonomie bygedra tot sy kritiese heroorweging van die probleem-situasie en meer geldende gedrag. Sou sy bewuswording van sy positiewe selfwaarde met betrekking tot sy toereikende portuurgroep-verhouding moontlik bygedra het tot sy voorneme om sy denke te verander?

BGB: Kritiese denke, effektiewe kommunikasievaardighede, positiewe selfwaarde, positiewe waaghouding, bereidheid om keuses te maak en self-effektiwiteit. Ten spyte van sy vroeë onsekerheid met betrekking tot sy sosiale rangorde en gebrekkige selfwaarde ten opsigte van homself as deel van beide gesinsisteme het hy met 'n positiewe waaghouding sy kritiese denke benut en 'n geskikte tyd gekies om sy strewe na outonomie deur middel van effektiewe kommunikasievaardighede te verbaliseer. Alhoewel hy waarskynlik besef het dat al die deelnemers binne sy gesinsisteme deur sy besluit geraak sal word, het sy positiewe selfwaarde en self-effektiwiteit bygedra tot toereikende selfhandhawing. Leon se behoefte aan sosiale aanvaarding van sy stiefsibbe het nie meer vir hom saak gemaak nie, want hy kon, soos tussen sy vriende, vir homself opstaan. Sou sy besluit om by sy vader te gaan woon ontwikkel het uit ons gesprekke oor die afgelope ses maande?

Leon se lojaliteitskonflik ten opsigte van sy moeder het skuldgevoelens by hom gewek wat hom laat twyfel het in sy selfwaarde en vermoë om selfstandig besluite oor se lewe te kan neem.



maar dit voel so (B4.58). Ek voel skuldig omdat ek bly is dat ek by my pa is en nie meer by my ma nie (B4.186). Ek dink my ma dink dat ek nie meer tevrede is met haar nie of ek hou nie van haar nie, of ek wil nie meer in haar gesig vaskyk nie (B4.90).

Ek het besluit om te trek want ek mis die omgewing (B4.8). My vriende bly almal in hierdie omgewing (B4.2) en ek gaan ook hier onder by die winkel werk. My pa gaan my ook nou leer bestuur en hy het die gym hier agter waar ek kan oefen (B4.1). Ek het nou my eie kamer en ek bly alleen hier (B4.28). Ek het nie getrek omdat ek nie van my ma-hulle hou nie. (B4.6). Ek het gedink dit gaan baie makliker vir hulle wees in die moeilike tye, want hulle gaan deur 'n baie erg tyd nou. Ek het gedink dit kan dalk 'n finansiële oplossing wees (B4.123). Toe ek klein was het ek vir my ma gesê dat ek nooit by my pa sal gaan bly nie, maar nou wil ek by my pa bly want alles wat ek wil doen is hier naby (B4.61). Toe ek met my ma wou praat oor die werklike rede vir my besluit toe wou sy nie na my luister nie (B4.67). Sy was baie hartseer (B4.69) en het gesê sy wil nie daarvoor praat nie (B4.159).

Ek was bietjie onseker om die besluit te maak (B4.85) en ek het gedink aan die nagevolge wat kan en gaan gebeur (B4.82), dat my ma vir my gaan kwaad wees en my dalk gaan wegskuif (B4.86). Maar aan die ander kant moet ek ook kanse kan vat (B4.84), want dit is my lewe en ek moet my eie besluite self maak (B4.83). So ek was gemotiveerd om 'n besluit te maak (B4.132).

Ek vergelyk myself met 'n piesangskil op die grond, almal trap op my, maar toe staan ek ewe skielik op, toe begin hulle oor my te gly en ek kon my eie besluite neem (B4.100). Ek wou nie my ma seergemaak het nie, maar dit het gevoel of sy op my trap (B4.108). Dit het vir my gevoel asof Martin en Frans ook op my getrap het, maar dit het ook nou verander (B4.111), omdat ek nou ouer is (B4.114). Ek staan nou al lank vir myself op maar ek het nooit so erg met myself gepraat nie (B4.117).

Leon het sy skuldgevoelens probeer hanteer deur van rasionalisering gebruik te maak. Hy het sy blootgestelde lojaliteitskonflik probeer hanteer deur die voordele van sy besluit voorop te stel. Sy moeder het sy lojaliteitskonflik geïntensiveer deur haar ontoereikende emosionele hanteringstrategie van vermyding. Het sy moeder moontlik in die verlede die verwagting gekoester dat Leon slegs by haar sal woon? Het die moeder moontlik intense verwerping beleef weens die feit dat die pleegkinder ook nie meer by haar woon nie?

BGB: Kritiese denke, positiewe selfwaarde, self-refleksie, interne lokus van beheer en self-effektiwiteit. Leon was in staat om te reflekteer oor sy eie denk-prosesse met betrekking tot sy strewe na outonomie. Ten spyte van sy vrees vir moontlike verwerping deur sy moeder was hy steeds in staat om die besluit deur te voer.

Met behulp van die metafoer van die piesangskil kon hy tot 'n mate die gronde van sy besluit oopstel. Weens sy belewing van onsekerheid met betrekking tot sy selfwaarde en vermoë om homself, as seun optimaal in sy gesinsisteme, te kon handhaaf kon hy nie in die verlede sy eie besluite maak nie en het hy met 'n aangeleerde hulpeloosheid sy lewe gelei, maar sy strewe na outonomie het bygedra tot sy self-effektiwiteit. Gesien in die lig van die metafoer van 'n "piesangskil" kan aanvaar word dat Leon 'n intense negatiewe selfwaarde



My piesangskil staan nou so regop soos *die Eiffel tower* (B4.154). Die skuldgevoelens wat ek oor my ma-hulle het maak nie my piesangskil pap nie, want ek is nou *gemotiveerd* (B4.168) *om te baklei vir dit wat ek wil hê in die lewe* (B4.170). *As die skuldgevoelens my wil ongelukkig maak* (B4.153), *sal ek my braafheid gebruik* (B4.173) *en opstaan vir myself* (B4.174). *Hoekom moet ek my lewe, lewe met worries? Ek kan myself mos dra!* (B4.123) Ek voel trots oor *wie ek is* (B4.41) *en dat ek myself kan wees* (B4.42). Ek is *tevrede met wat ek het, ek soek nie meer nie en ek soek ook nie minder nie*(B4.47). *Hoekom moet ek kompeteer, as my pa lief is vir my, is hy lief vir my*(B4.145).

Narratiewe gesprek 5: 2011-05-10

Ek bly nou baie lekker hier by my pa. Ek en my boeties en my tannie kom nou baie beter oor die weg. Dis nou baie beter hier by my pa (B5.13). Hier is niks meer van *kompetisie* om my pa se beste seun te wees nie, want *ek is mos sy seun* (B5.46) *en my pa het vir my gesê, hy sal altyd vir my lief wees, maak nie saak wat gebeur nie* (B5.48). Ek, Martin en Frans maak nou *grappies met mekaar* (B5.44, 5.45).

Ek het aan die begin baie sleg gevoel oor my besluit *want my ma het baie seergekry in die proses* (B5.41). *So drie weke nadat ek getrek het, toe stuur sy vir my 'n sms dat sy nog lief is vir my en dat sy steeds wil hê ek moet by haar gaan kuier* (B5.36). *Ek het die dinge met haar probeer uitpraat* (B5.52) *en ek het vir haar gesê ek is lief vir haar* (B5.25), *maar die rede wat ek gegee het kon sy nie verstaan nie, want ek het mos gesê die gym is hier en goeters. Sy't gesê as ek gemoan het oor die kamer, want my kamer daarso was baie klein, kon sy nog verstaan het maar dié rede kon sy*

gehandhaaf het wat sy aangeleerde hulpeloosheid in stand gehou het.

BGB: Verhoogde selfwaarde, kritiese denke, selfrefleksie en self-effektiwiteit. Leon se vermoë tot self-refleksie het sy insig met betrekking tot sy aangeleerde hulpeloosheid verdiep. Hy het tot die besef gekom dat hy nie meer oorgelewer is aan sy omstandighede nie, maar dat hy emosioneel sterk genoeg is om homself toereikend binne die konteks van sy gesinsisteme te kan handhaaf. Weens sy selfregulerings vermoë kon hy tot die gevolgtrekking kom dat hy volgens sy eie standaard kan lewe en dus sonder die goedkeuring en beheer van ander kan funksioneer. Hy kon met selfvertroue, sonder irrasionele vrese met betrekking tot sy sosiale rangorde sy regmatige posisie in die gesinsisteam van sy vader inneem.

BGB: Stabiele en ondersteunende gesinsomgewing, positiewe heroorweging, self-effektiwiteit en positiewe selfwaarde. Leon het nou soveel emosionele sekuriteit met betrekking tot sy sosiale rangorde en selfwaarde in die gesin van sy vader beleef dat hy kon praat van "**my** boeties en **my** tannie". Die stabiele en ondersteunende gesinsomgewing het bygedra tot sy toereikende inskakeling en optimale sosialisering met sy stiefsibbe binne sy huidige primêre mikro-gesinsisteam.

BGB: Voortgesette betrokkenheid van moeder. Ten spyte van aanvanklike passiewe konflik tussen Leon en sy moeder het sy moeder sy besluit wel gerespekteer, wat spreek van haar toereikende emosionele hanteringstrategie. Vanuit die konteks kan afgelei word dat Leon se biologiese ouers 'n voortgesette toereikende kommunikasieverhouding gehandhaaf het ten spyte van sy verandering van primêre plek van verblyf. Leon het egter steeds 'n sensitiwiteit ervaar betreffende die wyse waarop sy optrede sy moeder geraak het en het van rasionalisering gebruik gemaak om sy



nie insien nie (B5.38). Nou verstaan sy dat ek by my pa wil bly en sy is nie meer kwaad daaroor nie (B5.41). Ek dink sy het nou vrede gemaak dat ek hierso bly en sy is nog steeds lief vir my en ek gaan kuier nog steeds elke tweede naweek by haar (B5.15). Dit is ook vir my nou makliker om daar te gaan kuier want my ma-hulle het mos nou getrek weer terug daar naby waar hulle altyd gebly het (B5.27). Die dogters wat nou in die kindershuis bly, kom kuier nog steeds elke derde naweek by my ma, maar hulle kom kuier nie meer by my pa-hulle nie (B5.7, 5.17). My ma is nog baie kwaad vir hulle (B5.18), nie dat hul wou kindershuis toe gegaan het nie, maar ons het mos voëls gehad en hulle moes na die voëls gekyk het en kos gegee het, maar hulle het nie, toe gaan die voëls dood (B5.19).

Ek dink my storie is nice (B5.29) met 'n goeie einde (B5.11). Ek hou van die piesangskil (B5.30) want ek het begin regop staan en my eie besluite begin neem (B5.31). Ek het voorheen al gesê dat braaf 'n ding van die lewe is. Ek het daarmee bedoel dat jy een of ander tyd vir jouself moet begin opstaan in die lewe (B5.62). Ek gaan nie weer toelaat dat iemand op my trap nie (B5.59).

sensitiwiteit te hanteer. Hy het by wyse van kontras sy moeder se woede beskryf oor die pleegkinders se versuim van hul verantwoordelikheid terwyl sy dan glad nie meer vir hom sou kwaad wees nie.

BGB: Doelgerigte lewensuitkyk, selfrefleksie, self-effektiwiteit en positiewe selfwaarde. Met behulp van die metafoor van die piesangskil kon hy weer oor sy selfstandige optrede reflekteer wat bygedra het tot positiewe selfspraak en 'n bevestiging van positiewe selfwaarde en self-effektiwiteit.

4.2.2.4 'n Bio-ekologiese interpretasie van Leon se veerkragbenutting

Leon se hersaamgestelde gesinsisteme is twee unieke gesinskontekste wat 'n kaleidoskoop van komplekse verhoudingstrukture bevat. Leon is vir tien jaar 'n aktiewe lid van sy primêre en sekondêre mikro-gesinsisteme en sy veerkragbenutting vind dus in beide sisteme plaas. Gesien in die lig dat Leon twee weke voor ons vierde gesprek (2010-09-20) uit sy eie besluit het om permanent in die hersaamgestelde gesin van sy vader te gaan woon, en sy primêre en sekondêre mikro-gesinsisteme dus omgeruil het (Figuur 4.11), sal daar ter wille van duidelikheid telkens verwys word na die kronologie van die konteks.

Ten einde 'n geïntegreerde begrypende verklaring te kan vorm van die samehangende, wederkerige en/of responsiewe dinamiek van Leon se benutting van sy veerkrag-eienskappe, word die narratief van die verloop van veerkragbenutting in Leon se huidige primêre mikro-gesinsisteme eerstens bespreek, waarna die narratief van die verloop van veerkragbenutting in Leon se huidige sekondêre mikro-gesinsisteme bespreek sal word. Ten

slotte sal die narratief van die verloop van veerkragbenutting in Leon se heen-en-weer beweging tussen sy twee mikro-gesinsisteme bespreek word.

- **Die narratief van die verloop van veerkragbenutting in Leon se huidige primêre mikro-gesinsisteam.**

Die hersaamgestelde gesin van Leon se huidige primêre mikro-gesinsisteam kan as ondersteunend, akkommoderend, liefdevol en aanvaardend beskryf word. Die sisteem word as 'n interafhanklike ontwikkelende gesinseenheid gesien, wat Leon se progressiewe ontwikkelingsvlakke akkommodeer en bydra tot die skep van die veilige ruimte waarbinne hy, as middel-adolessent, optimaal ontwikkel. Die sisteem kan as 'n gestruktureerde eenheid beskryf word met 'n gevestigde identiteit waar vrugbare proksimale interaksie tussen gesinslede plaasvind.

Proksimale prosesse tussen Leon en sy vader blyk besonder vrugbaar te wees. Faktore wat bygedra het tot die vrugbare interaksie tussen Leon en sy vader sluit in sy vader se konsekwente optrede, om van die tydperk van die egskeiding tot op hede, met inagnamie van die wisseling in sy eie gesinsomstandighede, die beweging van Leon tussen sy twee mikro-gesinsisteme tweeweekliks in stand te hou asook sy appèlmatige eienskap om verbaal bevestiging van sy liefde vir sy seun te gee, sowel as Leon se positiewe ingesteldheid teenoor sy vader, sy insig en aanvaarding van sy vader se versekering van sy liefde vir hom en sy gemotiveerde, aktiewe funksionering in die gesin van sy vader.

Ondanks die beskermende faktor van 'n warm vertrouensverhouding met sy biologiese vader, is Leon egter gekonfronteer met verskeie risiko-faktore in sy vroeëre sekondêre mikro-gesinsisteam. Die vorming van die hersaamgestelde gesin vanuit 'n enkelouergesin wat drie jaar lank bestaan het, die akkommodering van sy stiefsibbe met vakansie-tye vir ses jaar lank, die akkommodering van die pleegkinders in sy vroeëre primêre mikro-gesinsisteam wat elke tweede naweek, vir vier jaar lank saam met hom die gesin van sy vader besoek het, en die verandering van primêre plek van verblyf van Leon se stiefsibbe na die gesin van sy vader het bygedra tot 'n intense belewing van onsekerheid met betrekking tot sy sosiale posisie in dié gesin. Die vader se aanvanklike ingesteldheid van oorbeskerming, om namens Leon sy konflikverhoudinge met sy stiefsibbe te hanteer en die ouers se miskyking van Leon se emansipasie-proses kon moontlik bygedra het tot aangeleerde hulpeloosheid as 'n onvermoë om homself as individu effektief binne die gesinsisteam te kon handhaaf. Leon se ingesteldheid van gebrekkige selfwaarde het

bygedra tot disfunksionele interaksie-patrone tussen die lede van sy destydse sekondêre mikro-gesinsisteem.

Leon het die onsekerhede wat met sy gebrekkige selfwaarde asook 'n vrees vir die verlies van die vertrouensverhouding met sy vader saamgehang het, vroeër hanteer by wyse van ontoereikende emosionele strategieë van blamering, vermyding en negatiewe kommunikasiepatroon en dikwels in terme van die Veerkragsmodel binne die Tweede Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op die interaktiewe proses van veerkragsontwikkeling) slegs herstel terug na sy gemaklike van 'n aangeleerde hulpeloosheid, naamlik om op sy vader te reken ten einde die konflikte met sy stiefsibbe te hanteer.

Leon se appèlmatige eienskappe van geïrriteerdheid en weerstand teenoor sy stiefsibbe en sy vader se eggenote, die verskil in ouerskapstyl tussen sy vader en sy vader se eggenote en die ouers se versuim om Leon se veranderde opvoedingsbehoefte as middel-adolessent te erken kon moontlik bygedra het tot die negatiewe beïnvloeding van proksimale interaksie-patrone tussen gesinslede. Leon het die hersaamgestelde gesin van sy vader dus vroeër beskryf as 'n gesin waarin hy nooit sou wou woon nie.

Waar sensitisering van persoonlike sterkpunte tydens die gesprekke in ooreenstemming met die bate-gebaseerde benadering gefasiliteer is, kon Leon volgens die Eerste Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op die identifisering van veerkrags-eienskappe van die individu en sy/haar omgewing) sy sterkpunte begin benut ten einde sy strewe na outonomie te verbaliseer en dienoreenkomstig op te tree. Sy persoonlike sterkpunte sluit in sy kognitiewe vermoë van intellektuele bevoegdheid wat selfregulering, self-effektiwiteit, selfrefleksie, kritiese denke, insig met betrekking tot sy persoonlike aandeel aan verhoudings, toereikende kommunikasievaardighede en probleemoplossingsvaardighede insluit, sy ingesteldheid van inisiatief en bereidheid om keuses te maak asook sy appèlmatige eienskap van 'n doelbewuste openheid teenoor sy gesinslede.

Leon ontwikkel vanuit sy aktiewe mikro-gesinsisteme verder ook binne die mikro-sisteem van die portuurgroep, wat bydra tot sy optimale ontwikkeling. Hy beskryf die mikrosisteem van sy portuurgroep as effektief en beleef sosiale aanvaarding. Sy ingesteldheid van self-effektiwiteit, om homself effektief tussen sy portuurgroep te kan handhaaf asook sy toereikende sosialiseringvaardighede dra veel by tot die bevordering van sy selfwaarde.

Volgens die Derde Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op die analisering van motiverende energiebronne binne-in individue of groepe tydens hul funksionering onder

moeilike omstandighede) het Leon se positiewe selfwaarde en self-effektiwiteit met betrekking tot sy toereikende portuurgroepverhoudinge as dryfkrag gedien om homself toereikend as middel-adolesent in die gesin van sy vader te kan handhaaf.

Leon het volgens die Veerkragsmodel (wat veerkragtige ontwikkeling beskryf aan die hand van die bewustelike of onbewustelike keuses wat individue maak in die proses om moeilike lewensomstandighede te hanteer) binne die Tweede Golf van veerkragnavorsing inderdaad in so 'n mate veerkragtig herstel dat hy met selfvertroue 'n ingeligte besluit kon maak om permanent in die gesin van sy vader te gaan woon. Hy het met positiewe selfwaarde sy besluit doelgerig deurgevoer. Sy groeiende insig met betrekking tot sy unieke identiteit en selfwaarde ten opsigte van sy huidige primêre mikro-gesinsisteem het daartoe bygedra dat hy toereikende emosionele hanteringstrategieë van selfbeheersing, effektiewe kommunikasievaardighede, bereidheid om keuses te maak, interne lokus van beheer, objektiewe kritiese denke en self-effektiwiteit begin benut het. Sodoende kon hy die proksimale prosesse van interaksie tussen hom en sy gesinslede bevorder, wat veerkragtige herstel met persoonlike groei geïmpliseer het.

- **Die narratief van die verloop van veerkragsbenutting in Leon se huidige sekondêre mikro-gesinsisteem.**

Die hersaamgestelde gesin as Leon se aanvanklike primêre mikro-gesinsisteem, kan as ondersteunend, akkommoderend, liefdevol en aanvaardend beskryf word. Die sisteem word as 'n interafhanklike ontwikkelende gesinseenheid gesien, wat Leon se progressiewe ontwikkelingsvlakke akkommodeer en bydra tot die skep van 'n veilige ruimte waarbinne hy, as middel-adolesent, aktief betrokke is. Die sisteem kan verder beskou word as gestruktureerd, waar reëls en roetine 'n belangrike rol speel, met 'n gevestigde identiteit, waar duidelike, definitiewe ouerskap-rolle kristalliseer. Leon se ingesteldheid van 'n sensitiwiteit teenoor sy gesinslede, implisiete aanvaarding van waardes, erkenning van sy moeder se eggenoot as sy "ander" vader, sy konstruktiewe appèlmatige eienskappe van aanpasbaarheid, sosiale verantwoordelikheid, en aanvaarding van gesag asook die ouers se erkenning van sy emansipasie-proses dra by tot die mobilisering van proksimale interaksie tussen gesinslede.

Leon is egter ook gekonfronteer met verskeie risiko-faktore in sy aanvanklike primêre mikro-gesinsisteem, wat proksimale interaksie-prosesse tussen gesinslede negatief beïnvloed het en veerkragtige herstel met groei gerem het. Ten spyte van die feit dat Leon reeds vir 'n tydperk van tien jaar binne die gesinsisteem van sy moeder aktief funksioneer, het sy

ingesteldheid van onsekerheid met betrekking tot sy selfwaarde ook hier neerslag gevind. Ontoereikende probleemoplossingstrategieë van 'n aangeleerde hulpeloosheid het moontlik bygedra tot oneffektiewe interaksie-patrone tussen die lede van die gesin.

Ten spyte van die selfstandigheid van Leon se besluit en optrede met betrekking tot die verandering van sy primêre plek van verblyf, is sy veerkragtige herstel met persoonlike groei bedreig deur die lojaliteitskonflik ten opsigte van sy moeder. Die moeder se moontlike verwagting dat Leon permanent in haar hersaamgestelde gesin sal funksioneer, haar moontlike beleving van verwerping weens die pleegkinders se versoek om teruggeplaas te word in die kindershuis en Leon se skuldgevoel met betrekking tot sy versoek om by sy vader se gesin te gaan woon het sy lojaliteitskonflik geïntensiveer en bygedra tot aanvanklike ontoereikende interaksie-patrone tussen hom en sy moeder. Leon het die onsekerhede wat deur die lojaliteitskonflik veroorsaak is hanteer by wyse van ontoereikende hanteringstrategieë van negatiewe selfspraak en rasionalisering.

Waar sensitisering van persoonlike sterkpunte tydens die gesprekke in ooreenstemming met die bate-gebaseerde benadering gefasiliteer is, het Leon sy sterkpunte begin benut ten einde sy streef na outonomie te verbaliseer en dienooreenkomstig op te tree. Sy persoonlike sterkpunte, soos geïdentifiseer volgens die Eerste Golf van veerkragnavorsing, (wat fokus rig op die identifisering van veerkrag-eienskappe van die individu en sy/haar omgewing) sluit in sy kognitiewe vermoë van intellektuele bevoegdheid wat selfregulering, self-effektiwiteit, selfrefleksie en kritiese denkvermoë insluit, sy ingesteldheid van aanpasbaarheid asook sy appèlmatige eienskap van openheid teenoor sy moeder en akkommoderende gedrag teenoor sy gesinslede. Proksimale interaksie tussen hom en sy moeder is bevorder deur sy groeiende insig ten opsigte van sy self-effektiwiteit en selfwaarde wat daartoe bygedra het dat hy die toereikende emosionele hanteringstrategie van die ontwikkeling van positiewe betekenis deur die herfrasering van die probleem begin benut het.

- **Die narratief van die verloop van veerkragbenutting in Leon se heen-en-weer beweging tussen die twee sisteme.**

Op mesosisteesvlak is Leon vanuit die staanspoor blootgestel aan volgehoue, positiewe interaksie en ouerskap van sy biologiese ouers. Beide ouers akkommodeer en respekteer mekaar as mede-ouers deur 'n samewerkende "besigheidstipe" verhouding te handhaaf. Die ouers se funksionele kommunikasieverhouding het verder bygedra tot Leon se proksimale interaksie met sy "stief"ouers moontlik omdat Leon nie gevoelens van verdeelde lojaliteit teenoor sy biologiese ouers beleef het nie.

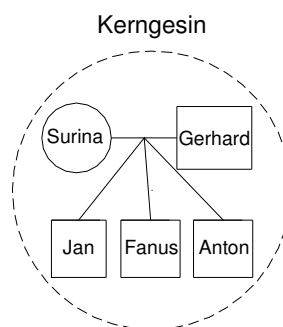
Die biologiese ouers se besondere verhouding met betrekking tot die moeder se pleegkinders, veral die vader se akkomoderende houding ten opsigte van hul besoeke, het aan Leon aanpasbaarheid en 'n sensitiwiteit vir die behoeftes van ander gemodelleer wat bygedra het tot die mobilisering van proksimale interaksie tussen gesinslede in beide gesinne. Leon kon dus deur middel van effektiewe kommunikasievaardighede, met die nodige sensitiwiteit teenoor sy ouers, sy strewe na outonomie optimaal realiseer.

Leon word as 'n veerkragtige ontwikkelende middel-adolessent beskou aangesien hy, in die teenwoordigheid van onsekerheid met betrekking tot sy selfwaarde in beide gesinne, die potensiaal toon om sy persoonlike sterkpunte en bates aan te wend ten einde die proksimale prosesse van interaksie binne sy aktiewe primêre en sekondêre mikro-gesinsisteme te optimaliseer. Die vrugbare proksimale interaksie wat tussen Leon en die lede van beide sy mikro-gesinsisteme gegeneer en onderhou word, dra by tot 'n positiewe ontwikkelingsuitkoms wat veerkragtige herstel met persoonlike groei impliseer.

4.2.3 Deelnemer C: Fanus

4.2.3.1 Feitlike konteks van Fanus se mikro-gesinsisteme

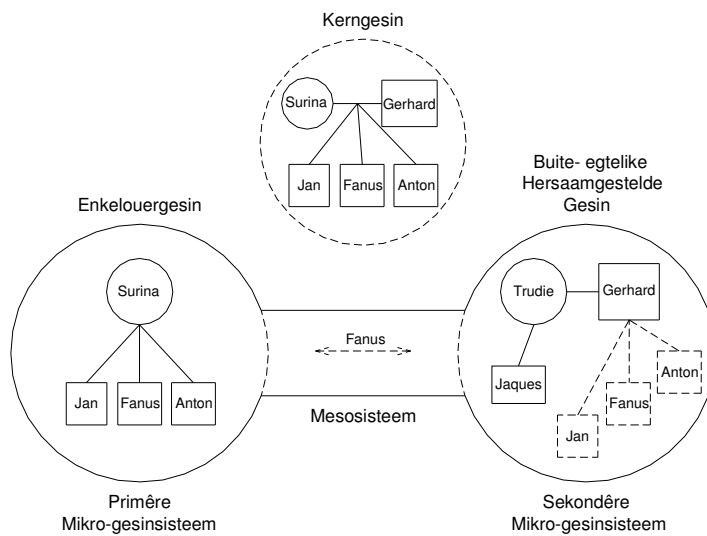
Fanus (vyftien jaar en in Gr 9, ten tye van ons gesprekke) se kerngesin het bestaan uit sy moeder, Surina, sy vader, Gerhard, sy ouer broer, Jan, sy jonger broer, Anton (onderskeidelik sestien en tien jaar oud, ten tye van ons gesprekke) en hy. Die gesin het saam met Fanus se materne grootouers op 'n plot gewoon, waar hulle 'n familie boerdery bedryf het. Elke gesin het in hul eie huis gewoon. Fanus en sy gesin het vir 'n tydperk na die Noord-Kaap verhuis, weens werksverpligtinge van die vader, maar het weer terugverhuis na hul oorspronklike woonhuis. Fanus se ouers is vier jaar gelede geskei, toe hy elf jaar oud was. Die kerngesin word in Figuur 4.12 aangedui met gebroke lyne aangesien hierdie huwelik verbrokkel het.



Figuur 4.12 Fanus se verbrokkelde kerngesin.

Fanus se vader het agt maande voor die egskeiding uit hul woonhuis getrek en tot 'n saamwoonverhouding met Trudie oorgegaan. Hy het by Trudie in haar woonhuis, bykans twintig kilometer vanaf die oorspronklike kerngesinwoning, gaan woon. 'n Buite-egtelike hersaamgestelde gesin het ontstaan, wat Fanus se sekondêre mikro-gesinsisteem gevorm het. Trudie het 'n seun uit haar vorige huwelik, Jacques (elf jaar oud ten tye van ons gesprekke) wat permanent in Fanus se sekondêre mikro-gesinsisteem gewoon het, maar wat sy biologiese vader periodiek besoek het.

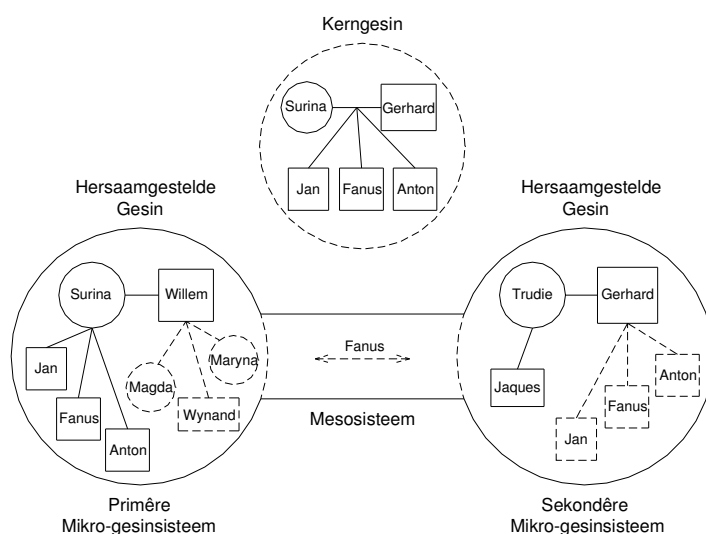
Fanus se moeder het na die egskeiding aangebly in die kerngesinwoning en Fanus se primêre mikro-gesinsisteem het dus die vorm aangenaam van 'n enkelouergesin. Fanus het in daardie tyd ongereeld tussen die twee mikro-gesinsisteme beweeg. Fanus se primêre enkelouergesin en buite-egtelike sekondêre hersaamgestelde gesin word in Figuur 4.13 uitgebeeld. Aangesien daar in die studie gefokus word op Fanus se beweging tussen die twee mikro-gesinsisteme, word slegs sy ongereelde beweging op mesosisteevlak met stippellyne aangedui, met 'n bewustheid van sy twee broers, Jan en Anton, se moontlike beweging op mesosisteevlak. Gerhard se kinders, Jan, Fanus en Anton, word in die sekondêre mikro-gesinsisteem as stippellyne aangedui, aangesien hulle dié sisteem slegs periodiek besoek het.



Figuur 4.13 Fanus se primêre enkelouergesin en sekondêre buite-egtelike hersaamgestelde gesin.

Fanus se vader is na 'n jaar en 'n half van 'n saamwoonverhouding met Trudie getroud en het Fanus se sekondêre hersaamgestelde gesinsisteam gevorm. Die egpaar het geen kinders saam verwek nie.

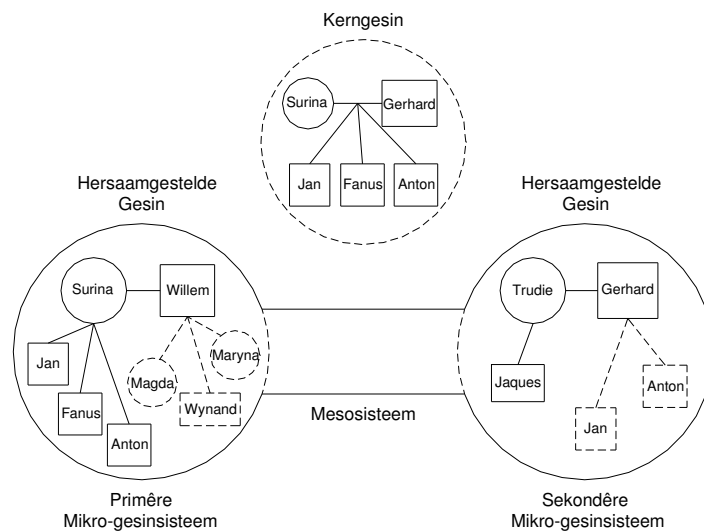
Fanus se moeder het kort na die egskeiding met Willem in 'n saamwoonverhouding betrokke geraak en 'n buite-egtelijke primêre hersaamgestelde gesin is gevorm. Willem se drie kinders uit sy vorige huwelik, Magda, Wynand en Maryna (onderskeidelik vyf en twintig, een en twintig en negentien jaar oud ten tye van ons gesprekke) het op hul eie gewoon en Fanus se primêre mikro-gesinsisteam slegs periodiek besoek. Die primêre mikro-gesinsisteam het in die oorspronklike kerngesinwoning aangebly en Willem het by die familie-boerdery ingeskakel. Na twee jaar van 'n saamwoonverhouding is Surina en Willem getroud. Die egpaar het geen kinders saam verwek nie. Fanus het steeds sy sekondêre mikro-gesinsisteam op 'n ongereelde basis besoek. Figuur 4.14 stel Fanus se hersaamgestelde gesinsisteme voor. Willem se kinders, Magda, Wynand en Maryna, word in die primêre mikro-gesinsisteam as stippellyne aangedui, aangesien hulle die gesin slegs periodiek besoek.



Figuur 4.14 Fanus se primêre en sekondêre hersaamgestelde gesinsisteme.

In die tydperk tussen ons tweede (2010-07-10) en vierde (2010-09-17) gesprek het Fanus nie meer sy sekondêre mikro-gesinsisteam besoek nie. Figuur 4.15 stel dus Fanus se aktiewe primêre mikro-gesinsisteam en onaktiewe sekondêre mikro-gesinsisteam voor. Aangesien daar in die studie gefokus word op Fanus se beweging tussen die twee mikro-gesinsisteme, word slegs sy onaktiewe sekondêre mikro-gesinsisteam aangedui, met 'n bewustheid dat sy twee broers, Jan en Anton, moontlik ook nie aktief in hul sekondêre mikro-gesinsisteam

funksioneer nie. Aangesien hulle funksionering nie eksplisiet gestel is nie, word Jan en Anton steeds as besoekende kinders in die sekondêre mikro-gesinsisteem aangedui.



Figuur 4.15 Fanus se aktiewe primêre hersaamgestelde gesin en onaktiewe sekondêre hersaamgestelde gesin.

4.2.3.2 Die verloop van Fanus se narratiewe gesprekke

Fanus was aanvanklik positief en gemotiveerd aangaande sy deelname aan die navorsing, maar na gelang die gesprekke gevorder het, het hy al meer huiwerig en ongemotiveerd voorgekom. Ondanks my voortdurende verduideliking dat sy deelname aan die studie vrywillig is en dat hy die reg het om enige tyd te mag onttrek, het hy telkens met die bevestiging van die afsprake huiwerig gereageer. Sy minder spontane, minder spraaksame samewerkendheid het egter 'n moeilike en uitdagende navorsingsklimaat geskep.

Aanvanklik is vier gespreksgeleenthede oor 'n tydperk van vier maande geskep, naamlik op 2010-05-29, 2010-07-10, 2010-07-31 en 2010-09-17. Na afloop van die analiseringsproses van die data van die eerste vier gesprekke is 'n vyfde gespreksgeleentheid asook 'n ouergesprek met Fanus se moeder beplan. Die doel van die vyfde gesprek was tweeledig: eerstens om navorsings-vertroubaarheid te bevorder by wyse van kontrolering en uitbreiding van gegewens wat in die analise onduidelik geblyk het en tweedens om die terapeutiese proses wat uit die gesprekke gespruit het voort te sit. Die doel van die gesprek met Fanus se moeder was om haar te bemagtig om as stempersoon vir Fanus te kan optree, aangesien hy die ingesteldheid toon om moeilike omstandighede te hanteer deur negatiewe emosies sleg te ontken of te onderdruk. Tydens 'n telefoniese gesprek om 'n datum vir 'n vyfde gespreksgeleentheid met Fanus te bespreek, het hy egter sy onwilligheid tot verdere

deelname eksplisiet uitgespreek. Sy moeder het daarenteen positief op my uitnodiging vir ouerleiding gereageer en 'n gespreksgeleentheid is op 2011-06-06 geskep.

Die vier narratiewe gesprekke en een ouergesprek het in die terapie-kamer van my privaat sielkundige praktyk plaasgevind. Met die aanvang van die eerste gesprek het Fanus 'n positiewe houding gehandhaaf, maar met die verloop van die gesprek het hy meer gespanne en ongemaklik voorgekom. Die narratiewe het die vorm van 'n vraag-en-antwoord gesprek aangeneem, aangesien Fanus nie gemaklik en spontaan oor sy emosionele ervarings wou gesels nie. Sy emosionele onsekerheid wat deur die sensitisering met betrekking tot die probleemsituasie ontstaan het, is hanteer deur die identifisering van persoonlike sterkpunte en bates.

Tydens die tweede gesprek, ses weke later, het Fanus aanvanklik gespanne en ongemotiveerd voorgekom, maar die natuurlike verloop van die proses om sy emosionele ervarings binne sy verskeie mikro-sisteme met behulp van die narratiewe tegniek "FACE" te identifiseer het algaande 'n atmosfeer van rustigheid geskep. Alhoewel Fanus met groter vrymoedigheid sy emosionele ervarings kon identifiseer en uitspreek, is duidelike spanning en ongemak opgemerk, moontlik vanweë sy geneigdheid om ongemaklike emosionele ervarings eerder te onderdruk as om daarvoor te gesels.

Die derde gesprek, drie weke later, was gekenmerk deur 'n verdere intensifisering van die spanning en ongemak, moontlik aangesien Fanus nog nie weer met sy vader in kontak was nie en sy negatiewe emosionele ervarings met betrekking tot sy verhouding met sy vader 'n hoogtepunt bereik het. Deur middel van die narratiewe tegniek "FACE" kon persoonlike sterkpunte en eksterne bates egter verder verken word en geleentheid is gebied om emosionele ervarings met groter vrymoedigheid te kon identifiseer en uitspreek. Alhoewel Fanus deurentyd sy emosionele ervarings probeer onderdruk het, het hy egter deur middel van 'n terapeutiese intervensieproses die potensiaal getoon om sy emosionele ervarings te kon uitspreek.

'n Aansienlike tyd van ses weke het verloop tussen die derde en vierde gespreksgeleentheid, aangesien Fanus die afspraak, drie weke na die derde gespreksgeleentheid, self gekanselleer het weens vervoerprobleme. Met die bevestiging van 'n nuwe datum, was ek verras dat hy steeds sy instemming tot deelname aan 'n vierde gesprek gegee het. Ten spyte van die terapeutiese intervensieproses van die derde gesprek, waar Fanus die potensiaal getoon het om sy emosies met meer vrymoedigheid uit te spreek, was sy weerstand teen die verandering in sy betekenisgewing duidelik sigbaar.

Fanus het sy geneigdheid om negatiewe emosionele ervarings eerder te onderdruk as om daarvoor te gesels bewustelik aan die hand van 'n metafoor uitgespel. Deur middel van verdere terapeutiese insette is sy betekenisgewing op 'n kognitiewe vlak ondersoek en fokus is gerig op sy geïdentifiseerde sterkpunte en bates. Na afloop van die vierde gespreksgeleentheid is 'n uitnodiging vir deelname aan 'n gratis terapeutiese intervensieproses aan Fanus en sy moeder gerig, maar hulle het nie die uitnodiging aangeneem nie.

Fanus se moeder het tydens die ouergesprek aanvanklik gespanne voorgekom en het nie spontaan oor haar omstandighede in die hersaamgestelde gesin gesels nie. Na gelang die gesprek gevorder het, het sy met meer vrymoedigheid haar ervarings ten opsigte van haar eerste huwelik en huidige hersaamgestelde gesin gedeel. Aangesien ek nie Fanus se toestemming gehad het om sy narratief met sy moeder te deel nie, het ek slegs aan haar leiding gebied ten opsigte van Fanus se hantering van sy moeilike omstandighede. Weens die sensitiwiteit van die onderwerp het 'n sensitisering van Fanus se probleemsituasies ontstaan wat emosionele ongemak en spanning by die moeder veroorsaak het. Tydens die bespreking dat die moeder en haar ouers Fanus se enigste vertrouelinge in sy huidige gesinsituasie is, het die moeder spontaan uiting gegee aan haar intense hartseer. Deur middel van die terapeutiese proses kon sy haar ontsteltenis op 'n kognitiewe vlak hanteer. 'n Uitnodiging vir verdere gratis terapeutiese oerleiding is aan Fanus se moeder gerig, wat sy hierdie keer wel aangeneem het. Aangesien daar in hierdie studie gefokus word op middel-adolesseente se ervarings binne hul hersaamgestelde gesinsisteme is die gesprek tussen my en Fanus se moeder nie op band opgeneem nie.

Die oorvertelling of representering van Fanus se narratief was 'n moeilike en uitdagende proses, aangesien Fanus 'n deurlopende ingesteldheid van geslotenheid ten opsigte van die verbalisering van sy sosiale en emosionele ervarings getoon het. In die proses om 'n gesprekskanaal te vestig waarbinne Fanus geleidelik met meer vrymoedigheid sy emosionele ervarings kon verbaliseer, was deurlopende objektiewe refleksie nodig ten einde 'n suiwer geko-konstrueerde narratief daar te stel.

4.2.3.3 Analise van Fanus se narratief in terme van veerkragbenutting

Fanus se narratiewe perspektief rakende sy veerkragtigheid	Analise van Fanus se perspektiwiese narratief met betrekking tot sy emosionele beleving en die verloop van sy veerkragbenutting
<p>Narratiewe gesprek 1: 2010-05-29</p> <p>Ek is nie eintlik 'n balletjie wat hop tussen twee gesinne nie. <i>As ek gelukkig is, sien ek my pa so een keer, twee keer, drie keer 'n jaar (C1.50), maar dit pla my nie eintlik dat ek hom so min sien nie (C1.84).</i></p> <p>Ons het my pa voor my ouers se egskeiding <i>in elk geval nooit gesien nie (C1.53)</i>. Ek kan nog onthou van toe ek klein was, het ons saam met my oupa-hulle op hulle plot gebly, want my pa het vir my oupa gewerk (C1.51). Ons het elkeen in ons eie huis gebly (C1.129), maar toe trek ons Noord-Kaap toe want my pa het daar gaan werk en daar het ons hom ook byna nooit gesien nie. <i>Hy het in die aande tien uur huis toegekome en dan het ons al geslaap en dan het hy in die oggende al vyf uur weer gery (C1.54). Ons het hom net partykeer gesien en met hom gesels maar dit was net so min soos wat ons hom nou sien (C1.54)</i>. Toe trek ons weer terug Pretoria toe na hierdie huis waarin ons nou bly (C1.55).</p> <p>Ek weet nie juis wat die rede was van my ouers se egskeiding nie. <i>Ek glo daar is twee kante van elke storie, want sê nou maar jy vra vir daai persoon wat die rede was dan sal daai persoon sê dit was sy skuld want hy het rondgefoeter, dan vra jy die ander persoon dan sê hy dit is sy skuld want hy het weer rondgefoeter (C1.118).</i></p>	<p>Onaktiewe funksionering in sekondêre mikro-gesinsisteem. Fanus het homself nie as deel van sy sekondêre mikro-gesinsisteem beleef nie, weens sy vader se fisiese en emosionele onbetrokkenheid. Hy het sy onsekerheid met betrekking tot sy beleving van afstand tussen hom en sy vader hanteer deur van ontkenning gebruik te maak. Hy het reg van die begin af die metafoer van die balletjie wat hop verwerp. Kan dit moontlik dui op sy beleving van totale magteloosheid ten opsigte van sy huidige gesinsituasie?</p> <p>Gedistansieerde verhouding tussen die vader en sy seuns in totaliteit. Fanus het sy vader se onbetrokkenheid van kleintyd af ervaar. Was die vader emosioneel en/of kognitief in staat om sy opvoedingsverantwoordelikheid na te kom?</p> <p>BGB: Objektiewe kritiese denke. Ten spyte van Fanus se skraal verhouding met sy vader kon hy steeds die insig toon dat sy ouers se huwelik verbrokkel het deur beide partye se toedoen. Kon 'n moontlike lojaliteitskonflik ten opsigte van beide ouers bygedra het tot sy kritiese denke van om nie een van sy ouers te blameer vir die verbrokkeling van die huwelik nie?</p>



My pa het ons wel, so vier weke terug een langnaweek, kom haal (C1.79). *Ek was bly dat hy dit gereël het, want ons sien hom min (C1.80). Hy het my twee broers en my nefie by die dam gaan aflaai, want hulle het gaan visvang (C1.107). Ek en my pa is toe huis toe want my oom-hulle het daar gekuier (C1.73). Nie een van ons hou van visvang nie (C1.107). Eintlik haat ek visvang (C.102), want daar is niemand om mee te kuier nie (C1.105). Ek sal gaan visvang as ek met iemand kan kuier (C1.103).*

Ek is maar soos enige kind wat nie wou gehad het dat my ouers moet skei nie (C1.60). Ek was rêrig hartseer toe my ouers uitmekaar gegaan het (C1.59). Ek het die hartseer heeltemal try uitsluit voor my ma my stiefpa leer ken het en met hom getrou het. Want toe ek my stiefpa leer ken, toe het ek nie meer nodig om dit uit te sluit nie (C1.122). Ek dink voor ek my stiefpa geleer ken het, sou ek gewens het dat my ma en pa weer bymekaar moet wees, maar nou wens ek dit nie (C1.172).

Oom Willem is nou soos my pa (C1.63). Hy leer my meer as wat my pa my geleer het (C1.62). Ek geniet dit eintlik om so saam met my stiefpa te bly. Hy het 'n kort humeur en dis seker vir een of ander rede so, maar hy weet ook wanneer om grappies te maak (C1.141). Oom Willem is streng. Hy is amper soos my en my broers, want hy hou van karre en motorfietse en ons ook (C1.124). Ek vertrou oom Willem nog nie 100% met alles nie. Ek vertrou hom soos, as hy ry, weet ek hy sal nie 'n ongeluk maak nie, so ek is gemaklik as hy ry, maar nie met my persoonlike goed nie (C1.156).

Ek sal seker vir oom Willem "pa" kan sê, maar ek het nog nooit nie. Ek weet nie hoekom nie, maar ek kan nie (C1.133). Sy kinders gaan die moer in wees as ek hom pa noem (C1.134), want vandat hulle pa met my ma getroud is, hou hulle niks van ons nie (C1.136).

As iemand my sou vra hoe ek gecope het, sal ek sê ek het nie eintlik juis iets gehad om mee te cope nie, want ek het my pa nie juis geken nie. Ek het hom net bietjie geken. Dit is seker hoe

Ongereelde funksionering in sekondêre mikro-gesinsisteem weens die vader se fisiese en emosionele onbetrokkenheid. Sou Fanus deur middel van sy sterk negatiewe ingesteldheid ten opsigte van die aktiwiteit van visvang sy behoefte aan emosionele koestering en spandering van kwaliteit-tyd met sy vader probeer verbaliseer het?

BGB: Oënskynlike sterk binding met moeder se eggenoot reg van die begin van die moeder se verhouding met 'n nuwe egmaat. Fanus het sy belewing van pyn en onsekerheid met betrekking tot sy ouers se egskeding hanteer deur van rasionalisering en vermyding gebruik te maak. Sou Fanus se behoefte aan 'n verhouding met 'n vaderfiguur, wat in sy emosionele behoeftes kon voorsien, moontlik bygedra het dat hy die nuweling in sy primêre mikro-gesinsisteemsonder enige teenkanting aanvaar het?

BGB: Aanpasbaarheid en aanvaarding van moeder se eggenoot as vervangingsvaderfiguur. Sou Fanus 'n optimale verhouding met 'n vaderfiguur gelyk gestel het aan die "leer" van manlike vaardighede? Ten spyte van 'n oënskynlike sterk binding tussen Fanus en sy moeder se eggenoot het Fanus steeds emosionele onsekerheid met betrekking tot die vertrouensverhouding tussen hom en sy moeder se eggenoot beleef.

Disfunksionele verhoudings tussen stiefsibbe.

Fanus het sy belewing van pyn met betrekking tot sy huidige gedistansieerde verhouding met sy vader hanteer deur van rasionalisering gebruik gemaak.



jy elke pa ken, jy weet dit is jou pa en dit, maar verder ken jy hom nie juis nie (C1.110).

Ek weet wel dat my pa 'n duik-*instrukteur is* en dat hy *ons een of ander tyd gaan leer om te duik* (C1.90). Ek wil baie graag leer om te duik (C1.89). *Nog voor my ma en pa geskei was, was ek eenkeer saam met hom toe hy gaan duik het, maar ek was nie saam met hom in die water nie, ek het net op die boot gesit terwyl hy geduik het* (C1.97).

Ek het vandag *nie 'n sterk verhouding met my pa nie* (C1.69). Ek *vertrou hom amper niks nie* (C1.158). Dit voel net nie vir my reg *om hom enige iets te vertel* (C1.114) of *oor privaat goed, wat ek hulp mee nodig het, hom te vra nie* (C1.115).

Tannie Trudie *is partykeer nice, maar ek ken haar ook nie so goed nie* (C1.116). Ek het ook nie 'n sterk verhouding met haar nie (C1.170). *Ek gesels nie eintlik met haar nie, maar ek dink ek sal haar seker so 'n bietjie kan vertrou en vir haar hier en daar ietsie kan vertel* (C1.159). As ons by my pa-hulle gaan slaap, dan maak die tannie *vir my en my groot broer plek in die spaarkamer en my klein broer slaap saam met haar kind in dieselfde kamer* (C1.75).

My oupa en ouma het ons geondersteun (C1.160), *hulle was maar altyd net daar gewees* (C1.186). My oupa *het ons maar geleer skiet, ons uitgevat en ons die basics geleer* (C1.56). *Hulle is Christene en ons gaan steeds elke Sondag kerk toe* (C1.185).

Ek en my ma het 'n baie sterk verhouding (C1.65). *Ek vertrou net my ma en dit voel of ek vir haar enige iets kan vra of enigiets kan sê en sy sal my daarmee help* (C1.152).

Ek praat nie eintlik graag met ander mense oor my pa nie (C1.163), want ek probeer hierdie dinge *uit my kop uitsluit* (C1.121). Ek *hou nie daarvan as iemand te persoonlik raak nie, want dan begin ek ongemaklik voel* (C1.182). Ek is 'n baie privaat mens. *Ek dink jy kan nie net sommer enige iemand vertrou nie, want daar's*

Fanus se vader het oënskynlik vroeër wel met hom geringe bemoeienis gemaak deur hom eerder op die boot saam te neem toe hy sy sport beoefen het. Hy het met trots sy vader se kwalifikasie as instrukteur van die sport, scuba-duik, voorgehou. Ten spyte van 'n gedistansieerde verhouding tussen vader en seun klou Fanus steeds vas aan die vader se belofte om hom ook die sportsoort te "leer".

BGB: Kritiese objektiewe denke. Fanus het sy vader nie beskou as iemand wat in enige opsig aan sy behoeftes kon voldoen nie. Die vader se deurlopende onbetrokkenheid het moontlik bygedra tot Fanus se wantroue in sy vader se bevoegdheid as ouer.

BGB: Akkommoderende eggenote in sekondêre mikro-gesinsistiem. Die vader se eggenote het 'n poging aangewend om vir die besoekende kinders 'n ruimte te skep. Fanus het sy verhouding met sy vader se eggenote ook as gedistansieerd beleef, maar hy het 'n bereidheid getoon om meer met haar te kommunikeer.

BGB: Ondersteunende grootouers. Fanus se oupa het oënskynlik sy rol as oupa effektief vertolk en hom mansdinge "geleer" wat moontlik deur Fanus beleef was as 'n vervanging van sy afwesige vader wat nie beskikbaar was om hom dinge te "leer" nie.

BGB: Stabiele ondersteunende verhouding met moeder. Fanus se moeder het sy behoefte aan emosionele koestering vervul.

Fanus het die onsekerheid met betrekking tot sy belewing van emosionele afstand tussen hom en sy vader hanteer deur doelbewus van vermyding gebruik te maak. Kon Fanus se gekwete vertroue in sy vader moontlik aanleiding gee tot sy versigtigheid om volwassenes te vertrou?



mense wat jou kan bedrieg (C1.184).

Narratiewe gesprek 2: 2010-07-10

My pa het gister, vir die eerste keer in 'n lang tyd (C2.12) my gebel en toe gesels ons so bietjie (C2.11). Hy het maar net gevra of alles reg is en hoe gaan dit, en goed (C2.13). Hy het niks gesê dat hy my gaan kom haal nie, maar ek wil graag daar gaan kuier (C2.14), want ek wil saam met hom en een van sy vriende gaan skiet (C2.15). Die oom boer met mielies en die duiwe is peste, so hulle roei hulle uit (C2.17). Die oom-hulle het my geleer dat jy weet hoe ver jy van die duif af geskiet het. As jy sien die duif vlieg normaal dan weet jy, jy het gemis en as jy sien die duif slaan so breek aan dan weet jy, jy is bietjie voor verby, maar as sy gatvere so oplik dan weet jy dis agter verby (C2.18).

As ek my situasie met iets kan vergelyk sou ek sê dit voel of ek op 'n Big Wheel ry. Dit is daai groot ding wat so draai, wat stop om iemand op te laai en dan gaan dit weer op (C2.148). Vir die oomblik sit ek alleen (C2.163), want ek hou nie baie van om tussen mense wees nie, as jy alleen is, is dit rustiger (C2.166).

As ek kan kies moet die Big Wheel bo stop (C2.161), want daar is dit lekker (C2.152). Ek sal my ouma en oupa, en my ma en my stiefpa in die mandjies aan weerskante van my wil hê (C2.167). Ek sou nie alleen kon cope as ek nie 'n ma en 'n ouma gehad het nie, my oupa ook. Hulle het my deur alles gehelp (C2.25) en my baie gemotiveer (C2.88). My ouma-hulle is Christene en dit help my ook baie want hulle weet altyd wat om te sê (C2.89). Ek is eintlik dankbaar dat ek my stiefpa geontmoet het, want hy leer my baie dinge (C2.43). Ons het tot die eerste keer saam met my stiefpa sokker gekyk en dit is eintlik 'n wonder, want hy kyk nooit sokker of rugby nie (C2.5).

Soms draai die wiel en wanneer ek onder, heel

BGB: Sin vir humor. Fanus het sy vorige ervaring saam met die oom op 'n komiese manier onthou en beskryf. Hy het sy behoefte om die oom te besoek wat hom "geleer" het om te skiet, eksplisiet uitgespreek.

Met behulp van 'n metafoor kon Fanus sy emosionele beleving van onsekerheid met betrekking tot sy ouers se egskeiding en gedistansieerde verhouding met sy vader met groter vrymoedigheid uitspreek. Sou sy beleving van alleen-wees moontlik verbandhou met sy huiwering om volwassenes te vertrou? Of sou hy slegs strewe na 'n rustigheid wat met alleen-wees gepaard gaan, met geen persoon wat emosionele eise aan hom stel nie?

BGB: Ondersteunende primêre mikro-gesinsisteen en grootouers. Fanus het nie meer van ontkenning gebruik gemaak om sy beleving van onsekerheid met betrekking tot sy ouers se egskeiding te hanteer nie, maar kon sy eksterne bates identifiseer. Hy het egter 'n eksterne lokus van beheer gehandhaaf, aangesien hy sy herstel slegs toegeskryf het aan die invloed van sy eksterne bates.

BGB: Kritiese denke en vermoë om emosies met



onder is (C2.152) dan voel dit weer of die lewe net nie meer wil werk nie (C2.151), dan voel dit vir my sleg (C2.153). Omdat ek my pa eintlik in elk geval nooit sien of gesien het nie (C2.27), sal hy seker in die mandjie onder wees, maar nie heel onder nie (C2.168).

Ek voel maar meestal moedeloos want ek weet nie hoe die dinge werk nie. My pa sê partykeer hy kom my haal dan kom hy nie (C2.44). Hy belowe iets, dan doen hy dit nie (C2.45), en ek is nou moedeloos om hom te vertrou (C2.46). Ek verlang na my pa. Dit is seker maar wat almal doen (C2.62). Ek voel hartseer omdat my ouers geskei is. Enigiemand sal wees (C2.52). Ek voel frustreerd omdat ek nog nie juis verstaan hoekom hulle geskei het nie (C2.58). Ek voel magteloos omdat ek niks daaromtrent kan doen nie (C2.75). Ek het nie die krag om iets daaromtrent te doen nie (C2.78). Ek voel verwerp omdat my pa die ander tannie se lattie leer om alles te doen wat hy vir ons gesê het hy vir ons ook gaan leer maar hy kom nooit daarby uit om vir ons te leer nie (C2.79).

Ek voel ook hoopvol want ek sit baie hoop op my pa, ek hoop hy doen die dinge wat hy sê hy gaan doen (C2.60), maar aan die anderkant is ek weer onseker oor hoekom hy daar is (C2.61). Ek vertrou hom nog nie so baie soos wat ek seker moet nie (C2.72).

Op hierdie oomblik sit ek net in die mandjie en ek hou vas (C2.158), ek weet ek hang nie oor nie (C2.159). Ek vertrou maar seker ook op die Here want wat gaan gebeur moet gebeur, so dan gee ek maar oor aan Hom. Dit pla my nie wat gebeur nie want Hy, Jesus, het klaar gesien wat gaan gebeur. So ekke is reg met alles, ek sal dit face soos dit kom (C2.90). Ek is maar 'n rustige persoon (C2.243). Ek voel tevrede oor die egskeiding, want dis nou verby, dit pla my nie meer nie (C2.47). Ek weet dit is reg want ek weet my ma is gelukkig, maar omdat ek my pa so min sien is ek nie seker by hom nie (C2.81). Ek sal verlig voel as ek weet hy is ook gelukkig (C2.82).

Oor die algemeen is ek 'n gelukkige persoon, maar ek is ook baie skaam. Ek hou nie baie

meer vrymoedigheid te identifiseer en uit te spreek. Sou die verbalisering van die narratief daartoe bygedra het dat Fanus die pyn wat sy gedistansieerde verhouding met sy vader meegebring het, met meer vrymoedigheid begin erken het?

Ten spyte van die identifisering en uitspraak van emosie het hy steeds sy onsekerheid en pyn probeer hanteer deur van rasionalisering gebruik te maak. Fanus het sy beleving van intense magteloosheid ten opsigte van sy gedistansieerde verhouding met sy vader eksplisiet uitgespreek.

BGB: Kritiese objektiewe denke. Alhoewel Fanus die gedagte gekoester het dat sy vader dalk sy emosionele behoeftes kon bevredig, het hy ook realisties geredeneer met betrekking tot sy disfunksionele vertrouensverhouding met sy vader.

Fanus het die beleving van onsekerheid met betrekking tot sy gedistansieerde verhouding met sy vader hanteer deur van vermyding en ontkenning gebruik te maak. Hy het 'n totale magteloosheid met betrekking tot sy omstandighede beleef en was geensins aktief betrokke in 'n herstelproses nie.

Fanus se persepsie van sy self-effektiwiteit was beperk, wat moontlik sy selfvertroue om



daarvan om oor iets te spog nie (C2.43). Ek het eenkeer saam met my vriende gaan ysskaats, toe wou ek 'n meisie se nommer hê, toe vra ek my vriende om vir my 'n meisie se nommer kry, toe doen hulle dit (C2.94).

Ek besef ek moet seker met my pa praat (C2.116) oor al die dinge wat my pla, maar *ek kan nie eintlik met hom oor alles praat nie. My gevoelens is nie iets waarmee ek met hom openlik (C2.137) sal wil praat nie (C2.111). Ek sal ook nie vir hom kan sms nie, want 'n sms vat te lank (C2.140).*

As ek my pa van my emosies sou kon vertel, sou ek hom van my *verlange wou vertel (C2.118), maar ek sal baie onseker wees (C2.120) omdat ek nie meer vertrou in hom het nie. (C2.121). Ek wantrou hom want partykeer kom hy nie al het hy gereël dat hy ons kom haal (C2.132).*

Dit voel of ek toegesluit is want ek praat met niemand eintlik oor my emosies nie, ek hou dit vir myself (C2.175), vandat ek oor my gevoelens met Tannie kon praat voel ek beter en voel ek nie so toegesluit en verwerp nie (C2.172).

Narratiewe gesprek 3: 2010-07-31

Die ding van die egskeiding (C3.26) pla my nog steeds (C3.26). My gedagtes het die afgelope tyd *bietjie rond gespring in my kop, maar toe raak dit weer stil (C3.18), want sulke goed pla my nie juis nie. Dis maar net hoe ek is (C3.22). Ek is maar net rustig (C3.45).*

Ek voel wel bekommerd en onseker oor my pa, want ek weet nie waar hy is en wat hy doen nie en wanneer ek hom weer gaan sien nie. Ek het drie weke gelede laas van hom gehoor (C3.44 & 3.45). Ek verlang baie na hom (C3.157). Eintlik weet ek nie of my pa al ooit daar was vir my nie (C3.112), want hy sien ons min en hy praat min met ons. Dit is asof hy try om ons heeltemal te wil afskryf (C3.115). Ek dink my pa wil niks met my te doen hê nie, en dat hy eenkant is en as hy ons nodig het dan is ons weer maar net daar (C3.116), maar partykeer dink ek ook dis sy

met die teenoorgestelde geslag optimaal te sosialiseer langelê het.

Fanus het nie 'n bereidheid getoon om enigsins uit sy gemaksone van vermyding te beweeg nie en het ook nie in staat daartoe gevoel nie.

BGB: Kritiese objektiewe denke. Fanus het besef dat alvorens hy nie sy vader kon vertrou nie, hy nie sy emosionele ervarings met hom kon deel nie.

Deur middel van die narratief het Fanus in 'n mate deur sy beskermende laag van ontkenning en vermyding gebreek en kon hy sy emosionele ervaring van eensaamheid en verwerping met groter vrymoedigheid verbaliseer.

Ten spyte van die vorige gesprekke, waar Fanus met groter vrymoedigheid sy emosionele ervaringe kon verbaliseer, het hy weereens sy emosionele pyn en onsekerheid met betrekking tot die egskeiding probeer hanteer deur van ontkenning gebruik te maak.

BGB: Eerlike, meer vrymoedige verbalisering van emosies. Fanus het nie meer die pyn probeer hanteer deur van ontkenning gebruik te maak nie, maar wel nog van rasionalisering. Hy het sy vader se werksomstandighede voor-gehou as rede vir sy onbetrokkenheid.



werk, want hy is baie besig (C3.159).

Ek voel seergemaak (C3.145) oor al hierdie dinge van die egskedding (C3.147). Dit maak my baie seer om daaraan te dink (C3.161) en daarom sny ek dit liewer uit (C3.160). Ek wil my hartseer heeltemal weggooi, uitsluit en nooit weer daaraan dink nie (C3.140).

Soms, as ek hartseer voel, sal ek 'n entjie gaan stap. Op ons plot is daar 'n spruitjie by die dam (C3.127). As ek daar is dan sit ek en dink 'n rukkie oor wat gebeur het, en dan stap ek weer terug en vergeet dan van alles (C3.132). Dis maar net hoe ek is. Ek try nie daaraan dink nie en dan na 'n ruk dan vergeet ek net daarvan (C3.133). As ek myself heeltemal afsny kan dit my mos nie hartseer maak nie (C3.91).

*Ek het gedink dis 'n goeie manier om die hartseer te hanteer (C3.139), maar die tannie het aan my verduidelik dat daar beter maniere is. Sy het gesê dat dit sal help as ek my gevoelens neerskryf (C3.163). Ek het nie mooi geweet hoe en wat om dit te doen nie (C3.164), maar die tannie het net gesê ek moet skryf soos wat ek dink. Ek skryf toe: *Ek voel hartseer want ek sien my pa nie. Dit voel of hy my afskeep en of hy my nie wil sien nie en of hy net beter goed het om te doen* (C3.165). Vir die eerste keer kon ek regtig sê hoe ek voel (C3.167). Ek het nogal myself verras (C3.178). Ek het nie gedink ek sal so maklik oor my gevoelens kan praat nie (C3.181).*

Alhoewel die tannie gesê het dat ek guts gehad het om my gevoelens neer te skryf het dit steeds niks aan die situasie verander nie (C3.169). Aan die anderkant is ek dankbaar dat ek nou 'n stiefpa het soos oom Willem, wat my goed leer (C3.43). Hy is meer by die huis, hy sê wat ons moet doen en hy help ons baie (C3.46). Nou weet ek iemand gee eintlik om vir ons (C3.47), maar ek dink oom Willem het ons net halfpad deelgemaak van sy lewe. Hy steek nog goed vir ons weg (C3.94). Hy het vir ons vertel hy was ook in die army en hy was ook soos ek, rustig, en een dag toe besluit hy net genoeg is

BGB: Kritiese objektiewe denke. Fanus het 'n bewustheid getoon van sy ontoereikende emosionele hanteringstrategieë van ontkenning en vermyding.

Sou die fisiese aktiwiteit van stap in sigself 'n daad van ontvlugting wees? Fanus het steeds van vermyding gebruik gemaak om sy gevoelens van pyn te hanteer.

Deur middel van terapeutiese intervensie kon Fanus sy emosionele ervaring met betrekking tot sy verhouding met sy vader op 'n kognitiewe vlak met groter vrymoedigheid verbaliseer en selfs neerskryf.

BGB: Kritiese objektiewe denke. Fanus se objektiewe evaluering van die situasie het hom gelei om sy dankbaarheid teenoor sy moeder se eggenoot te kon uitspreek. Die moeder se eggenoot het Fanus se behoefte aan emosionele veiligheid vervul, aangesien hy aktief betrokke was in die opvoedingsgebeure. Fanus het egter steeds onsekerheid beleef met betrekking tot sy vertrouensverhouding met sy moeder se eggenoot. Kon sy subjektiewe vrees van verwerping deur sy vervangingsvaderfiguur moontlik aanleiding gee tot sy belewing van onsekerheid met betrekking tot sy lidmaatskap van sy primêre mikro-gesinsisteem?



genoeg (C3.95), maar hy praat nie daaroor nie, so ek weet nie wat het toe gebeur nie (C3.96).

Nou het oom Willem 'n baie kort humeur en hy skreeu baie op ons (C3.49), maar ek het al geleer om myself daaraan af te vee (C3.50). Dit pla my nie as hy op my skreeu nie, ek hoor wat hy sê maar ek vat dit net soos asof hy normaal met my praat (C3.51). Ek het maar net geleer afsny (C3.82). In die begin toe my stiefpa begin skreeu het, was ek baie pieperig (C3.80) want ek was nie gewoond daaraan nie. My ouers het mos nie gewoonlik op my geskreeu nie, so sy geskreeuery het my verbaas, eintlik verras. Ek het kort-kort gehuil maar met die tyd het ek daaraan gewoond geraak, so dit pla my nie meer nie (C3.82). My ouma-hulle het ook vir my gebid en met my gepraat en dit het baie gehelp (C3.78 & 3.79).

Oom Willem skreeu gewoonlik op ons as ons aangejaag het en iets gedoen het wat ons nie moet nie. (C3.52). Soms voel ek dit is onregverdig as hy skreeu en ek het niks gedoen (C3.57), maar gelukkig weet ek mos wanneer ek iets gedoen het en wanneer ek nie iets gedoen het nie (C3.58). Ons gesels nie eintlik so baie nie (C3.107) want ek is bang hy skreeu op my of hy word kwaad of iets (C3.110).

Alhoewel my ma en oom Willem lief is vir mekaar en 'n goeie verhouding het (C3.97), hou sy ook nie daarvan as hy so skreeu nie en sy ignoreer hom ook (C3.66). As oom Willem my kwaad maak, dan draai ek net om en loop maar weg (C3.69). Ek skakel myself seker af van die negatiewe dinge (C3.90).

Nadat ek met die tannie oor my gevoelens gepraat het en dit nie meer weggesteek het nie, voel ek beter (C3.181). Ek is nou rustiger oor hierdie hele ding van die egskeiding en is nie meer so bang nie (C3.197).

Narratiewe gesprek 4: 2010-09-17

Ek het my pa baie lanklaas gesien, ek kan nie eers onthou hoe lank laas nie. Ek dink ek het hom eenkeer gesien in twee, drie maande (C4.5). Dit pla my nie meer om hom so min te

Ten spyte van 'n oënskynlike hegte verhouding tussen Fanus en sy moeder se eggenoot van die staanspoor af, het Fanus egter onsekerheid beleef met betrekking tot die hantering van sy moeder se eggenoot se vinnige temperament weens sy ingesteldheid van verbale aggressie teenoor die gesinslede. Fanus het weereens sy onsekerhede hanteer deur van ontkenning en distansieringgebruik te maak.

BGB: Kritiese objektiewe denke en aanvaarding van gesag. Fanus se insig ten opsigte van sy aandeel in 'n konfliktsituasie tussen hom en sy moeder se eggenoot asook sy ingesteldheid van aanvaarding van gesag dra by tot sy kritiese evaluering van 'n situasie. Die moeder se eggenoot se ingesteldheid van verbale aggressie dra egter daartoe by dat Fanus se vertrouensverhouding met hom skipbreuk gely het. Fanus se moeder het vermydingsgedrag gemodelleer.

BGB: Objektiewe kritiese denke. Deur die terapeutiese intervensie-proses van verbalisering van emosionele ervarings het Fanus 'n mate van verligting ervaar.

Ten spyte van die terapeutiese intervensie in die vorige gesprek het Fanus weereens sy emosionele onsekerheid en pyn met betrekking tot sy gedistansieerde verhouding met sy vader probeer hanteer deur van ontkenning en



sien nie, want toe my ma en my pa getroud was toe het ons hom in elk geval nie gesien nie (C4.144).

Ek het 'n paar weke geledeverjaar en my pa het my net gebel en gesê, "Ja, ek sal volgende week jou geskenk vir jou bring" en ek wag nou nog vir hom (C4.118). Dit pla my nie (C4.123) en ek gaan nie eers die moeite doen om met hom hieroor te praat nie (C4.125), want hy is te besig met sy werk en sulke goed (C4.130). As ek wel daarvoor gaan praat dan gaan ek net opgewerk word en dan gaan ek net nog kwater word (C4.133). Ek wil nie met my pa daarvoor praat nie (C4.134).

Ek het nou 'n stiefpa en hy trek my aandag daarvan af (C4.120). Ek help hom soms as hy besig is en hy vat ons partykeer êrens heen en partykeer kom haal hy ons by die skool en leer ons goedjies (C4.148).

My pa kom ons miskien volgende naweek haal, maar ek wil nie eers eintlik meer na hom toe gaan nie (C4.10). My pa het so 'n ruk terug met my broer gepraat, en toe vra hy wat wil hy doen, toe sê my broer hy wil 'n mechanic word. Toe gaan my pa gal af en sê vir my broer "Jy wil spanners gooi", toe sê my broer "Ja, dis lekker om spanners te swaai" (C4.16). My pa het mos so bietjie sielkunde gestudeer en prokureur, ek weet nie eintlik nie, maar ek neem maar aan dat hy wil hê ons moet ook in daai rigting ingaan (C4.16). Ek wil graag meer in die meganiese rigting studeer (C4.12).

My Christenskap (C4.70) en selfrespek (C4.71) is die eienskappe van myself wat ek die meeste vir ander mense wys, maar ek wys nie sommer vir ander my emosies nie, want jy kan makliker seerkry (C4.77). As ek 'n beeld kan gebruik om myself beter te kan beskryf sal ek sê ek is min of meer soos 'n kluis (C4.31). 'n Kluis is iets waarin jy iets in wegbêre (C4.33). My kluis is sterk (C4.38) en ek sluit nie maklik oop nie (C4.42). Ek sluit my negatiewe emosies liever weg, want dan kan ek nie seerkry nie. As ek nie daarvoor praat of daaraan dink nie, dan is ek gelukkig (C4.31-4.123).

rasionalisering gebruik te maak.

Fanus het sy teleurstelling in sy vader se gedrag eksplisiet uitgespreek, maar hy het steeds sy emosionele pyn probeer hanteer deur van ontkenning en vermyding gebruik te maak.

BGB: Oënskynlike positiewe binding met moeder se eggenoot. Willem se daadwerklike aandag aan Fanus het as kompenserende faktor gedien vir sy vader se onbetrokkenheid, maar het hy ook aan Fanus se emosionele behoeftes voldoen?

Fanus het sy emosionele pyn en onsekerheid met betrekking tot sy gedistansieerde verhouding met sy vader weereens hanteer deur van vermyding gebruik te maak. Hy het die moontlikheid van konflik tussen hom en sy vader met betrekking tot sy eie beroepskeuse probeer vermy deur aan te dui dat hy nie gretig was om sy vader te besoek nie.

BGB: Objektiewe kritiese denke. Fanus kon met behulp van die metafoor van die kluis sy ontoereikende emosionele hanteringstrategieë beskryf en het geen bereidheid getoon om die ontwikkeling van positiewe betekenis deur die herfrasering van die probleem te oorweeg nie.



As ek my en my ouers met diere kan vergelyk weet ek oom Willem en my pa is nie dieselfde nie (C4.160). Oom Willem is 'n pitbull (C4.155) want hy het 'n kort humeur (C4.152) en hy is nie bang nie (C4.153). My ma en ouma is altwee beertjies (C4.156 & 4.162) want hulle is altyd daar as ek hulle nodig het (C4.157 & 4.163). My ma en pa sal ver van mekaar af wees (C4.158) want hulle baklei baie (C4.159) My pa is 'n hoogmoedige bobbejaan (C4.175) en tannie Trudie sal 'n leeuwyfie wees wat nie altyd weet wat sy wil hê nie (C4.179). Ek is 'n skaap (C4.181), maar ek sal nader aan oom Willem wil wees (C4.164). 'n Skaap is mos ook rustig en hy het respek vir sy persoon wat hom oppas (C4.182).

Nou is ek baie moeg en ek wil nie verder oor myself of oor my situasie praat nie (C4.188 & 4.189).

BGB: Kritiese objektiewe denke. Deur middel van die metafoor van die diere kon Fanus sy emosionele beleving van die volwassenes in sy lewe met groter vrymoedigheid verbaliseer. Die verwysing na sy moeder se eggenoot as 'n "pitbull" en na homself as 'n "skaap" beklemtoon sy kwesbaarheid in sy verhouding met sy moeder se eggenoot. Die verwysing na sy vader as 'n "hoogmoedige bobbejaan" en homself as 'n "skaap" beklemtoon die intense emosionele gedistansieerdheid tussen hom en sy vader. Fanus het homself beleef as 'n individu met min self-effektiwiteit, met 'n totale magteloosheid om enigiets aan sy gegewe situasie te kan verander ten spyte van sy begeerte vir 'n sterker verhouding met sy moeder se eggenoot. Met die verwysing na homself as 'n "skaap" wat respek het vir die persoon wat hom "oppas" beklemtoon hy sy behoefte aan 'n opvoeding-verhouding waar die volwassenes aktief teenwoordig is en hom versorg.

Fanus het intense emosionele blootstelling beleef tydens die verbalisering van sy emosionele belewings. Hy het die ongemaklike situasie probeer hanteer deur weereens van doelbewuste vermyding gebruik te maak.

4.2.3.4 'n Bio-ekologiese interpretasie van Fanus se veerkragbenutting.

Binne die uniekheid van Fanus se hersaamgestelde gesinsisteme, waar hy volwaardig lid van **twee** mikro-gesinsisteme behoort te wees, maar slegs aktief funksioneer binne **een** gesinsisteme, vind sy ontwikkeling dus slegs in een mikro-gesinsisteme plaas. Vanweë sy vader se onaktiewe funksionering en gedistansieerde verhoudingstrukture in die sekondêre mikro-gesinsisteme kan die interaksie-patrone daar geensins as proksimaal beskou word nie. Effektiewe proksimale interaksie-prosesse word slegs voltrek op die basis van 'n kombinasie van die durende en hoë frekwensie **besikbaarheid** van hierdie prosesse in die mikro-gesinsisteme en die individue se **disposisie** om die geleenthede raak te sien en te **benut**. Volgens my bio-ekologiese definisie van veerkragtigheid (2.5.2) wat spesifiseer dat 'n veerkragtige middel-adolesent sy/haar persoonlike sterkpunte en bates moet kan **aanwend** ten einde die proksimale prosesse van interaksie binne ontwikkelingsisteme te kan optimaliseer, kan geredeneer word dat Fanus nie sy veerkrag-eienskappe binne sy

sekondêre mikro-geïntegreerde asook in die heen-en-weer beweging tussen die primêre en sekondêre mikro-geïntegreerde sisteme kan benut nie.

'n Meta-analise van Fanus se vier gesprekke laat blyk dat hy intense emosionele blootstelling beleef het tydens die verbalisering van sy narratief, strydig met sy sterk ingesteldheid om moeilike omstandighede te vermy deur negatiewe emosies te ontken of te onderdruk. Ondanks die bate-gebaseerde benadering, wat fokus rig op die identifisering van persoonlike sterkpunte en bates asook die veerkrag-gebaseerde terapeutiese intervensie, wat fokus rig op die deurbreek van die beskermende lae van onder andere rasionalisering en ontkenning, in 'n poging om die individu te lei om sy/haar eie ingebore veerkrag te ontdek, het Fanus se ingesteldheid aangaande die wyse waarop hy moeilike omstandighede hanteer nie verander nie. Die vraag is of Fanus sy veerkrag-eienskappe **benut** het ten einde veerkragtige herstel met persoonlike groei te bewerkstellig en of hy slegs die potensiaal toon tot veerkragtige herstel, maar nog nie daadwerklik veerkragtige herstel het nie.

Ten einde 'n geïntegreerde begrypende verklaring te kan vorm van die samehangende, wederkerige en/of responsiewe dinamiek van Fanus se benutting, al dan nie, van sy veerkragtigheids-eienskappe, sal slegs die een navorsingsvraag as raamwerk kan dien, naamlik: *Wat is die narratief van die verloop van veerkragbenutting van die middel-adolesent van geskeide ouers in die primêre mikro-geïntegreerde sisteem?* Alvorens hierdie navorsingsvraag beantwoord kan word, word die oneffektiewe interaksie-patrone binne Fanus se sekondêre mikro-geïntegreerde sisteem egter bespreek, waarna die narratief van die verloop van veerkragbenutting in Fanus se primêre mikro-geïntegreerde sisteem bespreek sal word.

- **Fanus se onaktiewe sekondêre mikro-geïntegreerde sisteem.**

Die hersaamgestelde gesin van sy vader, as sekondêre mikro-geïntegreerde sisteem waarbinne Fanus behoort te funksioneer, word deur hom beleef as 'n gedistansieerde sisteem. Hierdie geïntegreerde sisteem word as 'n interafhanklike ontwikkelende gesinseenheid gesien, wat vir die afgelope vier jaar bestaan, maar wat Fanus se progressiewe ontwikkelingsvlakke nie akkommodeer nie en dus nie daarin slaag om die veilige emosionele ruimte te skep waarbinne hy as middel-adolesent behoort te ontwikkel nie. Die sisteem word deur Fanus beskryf as 'n eenheid met 'n wankelrige identiteit, waar onsekere ouerskap-rolle kristalliseer en ontoereikende interaksie tussen gesinslede plaasvind. As gevolg van die oneffektiewe interaksie-patrone tussen die gesinslede, kon die fases van ontwikkeling soos deur Papernow (in Ganong & Coleman, 1994:143) gepostuleer, dus nie optimaal verloop nie.

Fanus het vertel dat ontoereikende interaksie-patrone tussen hom en sy vader selfs binne sy kerngesin teenwoordig was. Die hersaamgestelde gesin, as sekondêre mikro-gesinsisteem, wat ontstaan het vanuit 'n buite-egtelike verhouding, waar die verlies van die kerngesin moontlik nie effektief hanteer is nie, het moontlik die emosionele afstand tussen Fanus en sy vader vergroot. Die vader se geskiedenis van 'n ingesteldheid van fisiese en emosionele onbetrokkenheid in die opvoedingsverhouding en Fanus se ingesteldheid van 'n totale magteloosheid ten opsigte van sy gesinsomstandighede het die interaksie-prosesse verder lamgelê.

Interaksie-patrone tussen Fanus en sy vader se eggenote blyk die potensiaal te hê van toereikendheid, maar kan weens sy ongereeelde funksionering in die sekondêre mikro-gesinsisteem nie as proksimaal beskou word nie. Fanus se ingesteldheid van aanvaarding van sy vader se eggenote en haar akkommoderende houding met betrekking tot die skep van 'n ruimte vir haar eggenoot se besoekende kinders sou moontlik kon bygedra het tot die mobilisering van proksimale interaksie.

Fanus toon 'n sterk behoefte aan 'n vertrouensverhouding met sy vader, maar as voorwaarde tot vertrouwe stel hy 'n opvoedingsverhouding waar sy vader met hom bemoeienis maak deur aan hom aandag te gee en hom dinge te leer. Die disfunksionele verhoudingstrukture en oneffektiewe interaksie-patrone tussen Fanus en sy vader dra by tot sy intense emosionele pyn en onsekerheid met betrekking tot sy vertrouensverhouding met hom. Fanus het sy emosionele pyn en onsekerhede probeer hanteer by wyse van oneffektiewe hanteringstrategieë van rasionalisering, ontkenning en vermyding en telkens in terme van die Veerkragmodel binne die Tweede Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op die interaktiewe proses van veerkragontwikkeling) slegs teruggekeer na sy huidige sone van ongemak, sonder enige persoonlike groei.

Waar sensitisering van persoonlike sterkpunte tydens die gesprekke deur middel van die bate-gebaseerde benadering en terapeutiese tegnieke gefasiliteer is, het Fanus slegs sy sterkpunte begin benut deur sy emosionele ervarings van pyn met betrekking tot sy gedistansieerde verhouding met sy vader met meer openhartigheid te verbaliseer. Sy persoonlike sterkpunte, soos geïdentifiseer in lyn met die Eerste Golf van veerkragnavorsing, (wat fokus rig op die identifisering van veerkrag-eienskappe van die individu en sy/haar omgewing) sluit in sy kognitiewe vermoë van intellektuele bevoegdheid wat objektiewe kritiese denkvermoë en 'n sin vir humor insluit, en sy ingesteldheid van aanpasbaarheid.

- **Die narratief van die verloop van veerkragbenutting, al dan nie, in Fanus se primêre mikro-gesinsisteem.**

Die hersaamgestelde gesin as primêre mikro-gesinsisteem waarbinne Fanus aktief ontwikkel, word deur hom beskryf as 'n plek waar hy ten minste dinge geleer word. Die sisteem word as 'n interafhanklike ontwikkelende gesinseenheid gesien wat Fanus se progressiewe ontwikkelingsvlakke akkommodeer en bydra tot die skep van 'n veilige ruimte waarbinne hy, as middel-adolessent, oënskynlik aktief betrokke is. Die sisteem kan as 'n gestruktureerde eenheid beskryf word met 'n gevestigde identiteit waar duidelike, definitiewe ouerskap-rolle kristalliseer en oënskynlik vrugbare proksimale prosesse tussen gesinslede plaasvind. Fanus ontwikkel vanuit sy aktiewe primêre mikro-gesinsisteem verder ook binne die mikro-sisteem van sy materne grootouers. Hy beskryf die mikrosisteem van sy grootouers as 'n sisteem wat hy kan vertrou, wat hom kan beskerm en in sy opvoedingsbehoefte kan voorsien.

Interaksie-patrone tussen Fanus en sy moeder blyk vrugbaar te wees. Faktore wat bydra tot die vrugbare proksimale proses tussen hom en sy moeder sluit in sy moeder se vermoë om aan haar seun se opvoedingsbehoefte van kwaliteit-tyd te voldoen sowel as Fanus se positiewe ingesteldheid van openheid teenoor sy moeder en sy objektiewe kritiese denke rakende die aanvaarding van beide sy ouers se aandeel aan die verbrokkeling van sy kerngesin.

Interaksie-patrone tussen Fanus en sy moeder se eggenoot blyk op die oog af vrugbaar te wees. Faktore wat bygedra het tot die oënskynlike proksimale interaksie tussen Fanus en sy moeder se eggenoot sluit in sy ingesteldheid van aanvaarding van sy moeder se eggenoot as sy vervangingsvaderfiguur, sy objektiewe kritiese denke asook sy konstruktiewe appèlmatige eienskap van aanvaarding van gesag. Sy moeder se eggenoot se vermoë om Fanus se opvoedingsbehoefte van kwaliteit-tyd te bevredig dra by tot die mobilisering van die oënskynlike proksimale interaksie proses tussen hulle.

Ondanks die beskermende faktore van 'n warm vertrouensverhouding met sy moeder en sy moeder se eggenoot se toereikende bemoëienis met hom, het Fanus egter met verskeie risiko-faktore te kampe wat die proksimale proses tussen hom en sy moeder se eggenoot beperk. Faktore wat moontlik bydra tot die beperking van proksimale interaksie tussen gesinslede sluit in die vorming van die hersaamgestelde gesin vanuit 'n saamwoon-verhouding kort na die verbrokkeling van die kerngesin, wat moontlik nie effektief hanteer is nie, 'n lojaliteitskonflik ten opsigte van sy biologiese ouers, disfunksionele verhoudingstrukture met sy stiefsibbe, die moeder se eggenoot se ingesteldheid van verbale aggressie

teenoor gesinslede en die moeder se modellering van vermydingsgedrag tydens haar eggenoot se verbaal aggressiewe uitbarstings. Fanus het die onsekerhede met betrekking tot sy wankelrige vertrouensverhouding met sy moeder se eggenoot probeer hanteer by wyse van oneffektiewe hanteringstrategieë van rasionalisering, ontkenning en vermyding en telkens in terme van die Veerkragsmodel binne die Tweede Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op die interaktiewe proses van veerkragontwikkeling) slegs herstel terug na sy gemaksone sonder enige persoonlike groei.

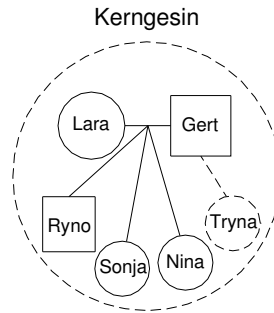
Waar sensitisering van persoonlike sterkpunte tydens die gesprekke in ooreenstemming met die bate-gebaseerde benadering en terapeutiese tegnieke gefasiliteer is, het Fanus slegs sy sterkpunte begin benut deur sy emosionele ervarings van onsekerheid met betrekking tot sy gedistansieerde vertrouensverhouding met sy moeder se eggenoot met meer openhartigheid te verbaliseer. Sy persoonlike sterkpunte, soos geïdentifiseer in lyn met die Eerste Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op die identifisering van veerkrag-eienskappe van die individu en sy/haar omgewing), sluit in sy kognitiewe vermoë van intellektuele bevoegdheid wat objektiewe kritiese denkvermoë en 'n sin vir humor insluit.

In die konteks van die hersaamgestelde gesin kan die middel-adolessent as veerkragtig beskou word indien **effektiewe** probleemoplossings- en emosioneel-gefokusde hanteringstrategieë doelbewus gekies word om sodoende moeilike omstandighede in beide mikro-gesinsisteme te hanteer. Gesien in die lig dat 'n individu se veerkragtigheid nie bloot deur die teenwoordigheid van sekere eksterne of ook interne eienskappe manifesteer nie, maar eers deur die optimale **benutting** van die interne eienskappe asook in interaksie met die omgewing, word Fanus as 'n ontwikkelende middel-adolessent beskou wat die potensiaal toon tot veerkragtige herstel, maar nog nie daadwerklik veerkragtig herstel het nie.

4.2.4 Deelnemer D: Sonja

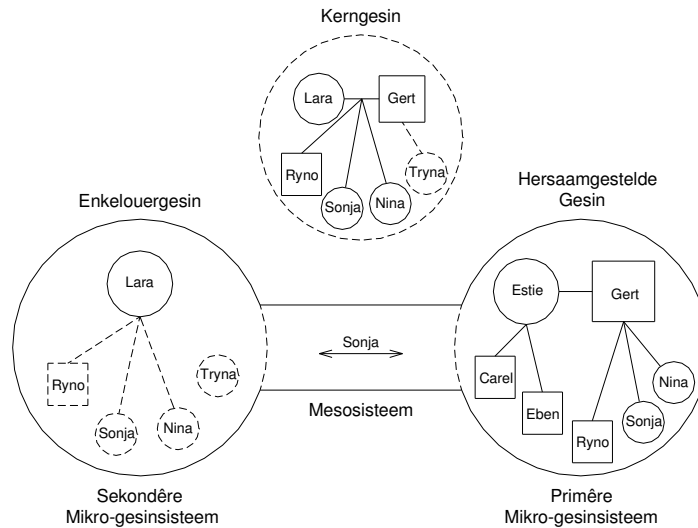
4.2.4.1 Feitlike konteks van Sonja se mikro-gesinsisteme

Sonja (vyftien jaar en in Graad tien, ten tye van ons gesprekke) se kerngesin het bestaan uit haar moeder, Lara, haar vader, Gert, haar ouer broer, Ryno, haar jonger suster, Nina, (onderskeidelik sewentien en veertien jaar oud ten tye van ons gesprekke), haar halfsuster, Tryna (vyf en twintig jaar oud, ten tye van ons gesprekke) uit haar vader se vorige huwelik, en sy. Sonja se ouers is nege jaar gelede geskei, toe sy ses jaar oud was. Hulle het in daardie tyd in Gauteng gewoon. Die kerngesin word in Figuur 4.16 aangedui met gebroke lyne, aangesien hierdie huwelik verbrokkel het. Tryna word met stippellyne in die kerngesin aangedui aangesien sy dié gesin slegs periodiek besoek het.



Figuur 4.16 Sonja se verbrokkelde kerngesin.

Sonja se vader het kort ná die egskeiding met Estie in die huwelik getree en 'n hersaamgestelde gesin is gevorm wat as Sonja se primêre mikro-gesinsisteem bekend gestaan het, aangesien haar primêre plek van verblyf by die gesin van haar vader was. Estie se twee seuns uit haar vorige huwelik, Carel en Eben, onderskeidelik vyf en sewe jaar oud ten tye van hul moeder se hertrou, het permanent in Sonja se primêre mikro-gesinsisteem gewoon. Die egpaar het geen kinders saam verwek nie. Sonja se moeder het ná die egskeiding op haar eie gewoon en Sonja se sekondêre mikro-gesinsisteem het dus die vorm aangenaam van 'n enkelouergesin. Sonja het in daardie tyd haar sekondêre mikro-gesinsisteem aktief besoek. Beide gesinne het steeds in Gauteng gewoon. Aangesien daar in die studie gefokus word op Sonja se beweging tussen die twee mikro-gesinsisteme, word slegs haar aktiewe sekondêre mikro-gesinsisteem aangedui, met 'n bewustheid dat haar broer, Ryno en suster, Nina, moontlik ook aktief in hul sekondêre mikro-gesinsisteem funksioneer het. Aangesien hulle funksionering nie eksplisiet gestel is nie, word Ryno en Nina steeds as besoekende kinders in die sekondêre mikro-gesinsisteem aangedui. Tryna, Gert se dogter uit sy vorige huwelik, het steeds Sonja se sekondêre mikro-gesinsisteem periodiek besoek.

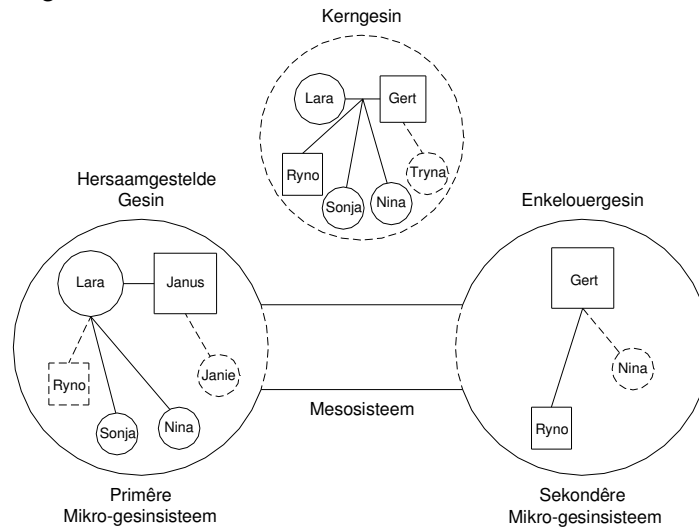


Figuur 4.17 Sonja se enkelouergesin as sekondêre mikro-gesinsisteem en hersaamgestelde gesin as primêre mikro-gesinsisteem.

Na 'n tydperk van twee jaar, toe Sonja agt jaar oud was, het haar vader se gesin Kaap toe verhuis. Sonja en Nina het nie saam met hul vader gegaan nie, maar haar broer Ryno het wel. Sonja se gesinsisteme het dus in daardie tyd omgeruil, aangesien sy permanent in die gesin van haar moeder, wat steeds in Gauteng gebly het, gaan woon het. Sonja se primêre mikro-gesinsisteem het in dieselfde tyd ook verander van 'n enkelouergesin na 'n hersaamgestelde gesin deur die moeder se huwelik met Janus. Janus se dogter, Janie, (agt jaar oud, ten tye van haar vader se hertroue) het Sonja se primêre mikro-gesinsisteem slegs periodiek besoek. Die egpaar het geen kinders saam verwek nie.

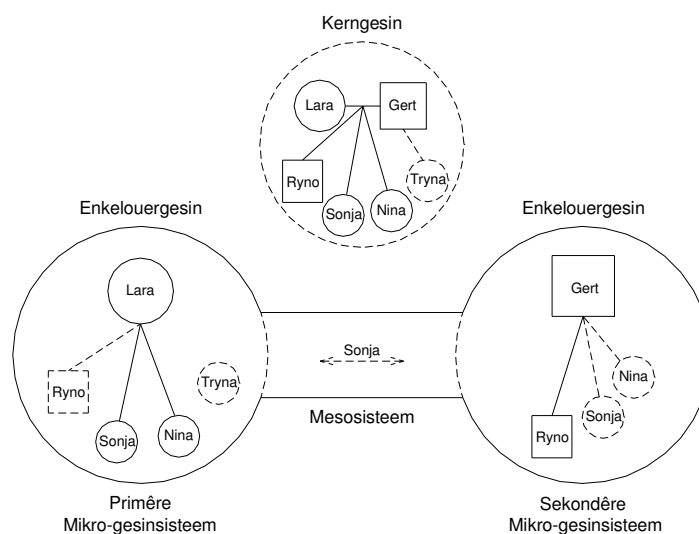
Sonja se vader het kort ná die verhuising geskei en op sy eie gaan woon. Haar sekondêre mikro-gesinsisteem het dus die vorm van 'n enkelouergesin aangeneem. Sy het ná haar vader se verhuising en egskeiding nie haar sekondêre mikro-gesinsisteem besoek nie en het ook geen verdere kontak met Estie of haar seuns, Karel en Eben, gehad nie. Figuur 4.18 stel Sonja se veranderde primêre en onaktiewe sekondêre mikro-gesinsisteme voor. Sonja se beweging op mesosisteemvlak word nie aangedui nie, aangesien haar heen-en-weer-beweging nie plaasgevind het nie. Haar broer, Ryno, word in haar primêre mikro-gesinsisteem met stippellyne aangedui, aangesien hy dié sisteem periodiek besoek het. Tryna, Gert se dogter, uit sy vorige huwelik, het in daardie tyd nie Sonja se primêre mikro-gesinsisteem periodiek besoek nie. Aangesien daar in die studie gefokus word op Sonja se beweging tussen die twee mikro-gesinsisteme, word slegs haar onaktiewe sekondêre mikro-gesinsisteem aangedui, met 'n bewustheid dat haar suster, Nina, moontlik ook nie aktief in haar sekondêre mikro-gesinsisteem funksioneer het nie. Aangesien haar nie-funksionering

nie eksplisiet gestel is nie, word Nina steeds as besoekende kind in die sekondêre mikro-gesinsisteem aangedui.



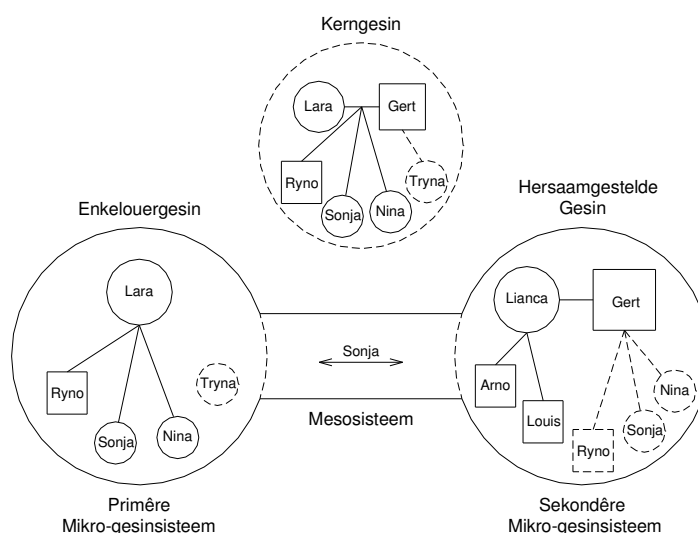
Figuur 4.18 Sonja se hersaamgestelde gesin as primêre mikro-gesinsisteem en enkelouergesin as onaktiewe sekondêre mikro-gesinsisteem.

Sonja se moeder het ná 'n kortstondige huwelik van een jaar, toe Sonja nege jaar oud was, weer geskei en op haar eie gaan woon. Sonja se primêre mikro-gesinsisteem het dus verander van 'n hersaamgestelde na 'n enkelouergesinsisteem. Figuur 4.19 stel beide Sonja se mikro-gesinsisteme as enkelouergesinne voor. Sonja se beweging op mesosisteemvlak word met 'n stippellyn aangedui, aangesien haar heen-en-weer-beweging op hierdie stadium nie gereeld plaasgevind het nie. Tryna, Gert se dogter uit sy vorige huwelik, het weer Sonja se primêre mikro-gesinsisteem periodiek besoek. Sonja het ná haar moeder se egskeiding geen kontak verder met Janus of met sy dogter, Janie, gehad nie.



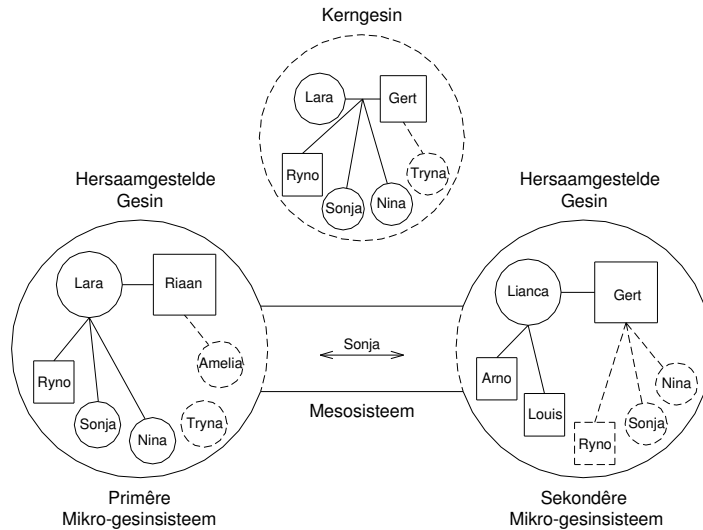
Figuur 4.19 Sonja se primêre en sekondêre mikro-gesinsisteme as enkelouergesinne.

Sonja se sekondêre mikro-geïnsistees het weer verander toe sy tien jaar oud was. Haar vader het met Lianca in die huwelik getree en 'n hersaamgestelde gesin is gevorm. Lianca se twee seuns uit haar vorige huwelik, Arno en Louis (onderskeidelik drie en nege jaar oud ten tye van hul moeder se hertroue), het permanent in Sonja se sekondêre mikro-geïnsistees gewoon. Die egpaar het geen kinders saam verwek nie. Figuur 4.20 stel Sonja se enkelouer primêre mikro-geïnsistees en hersaamgestelde sekondêre mikro-geïnsistees voor. Sonja se beweging op mesosisteesvlak word met 'n soliede lyn aangedui, aangesien haar heen-en-weer-beweging op hierdie stadium gereeld plaasgevind het. Haar besoeke was egter beperk tot skoolvakansies weens die fisiese afstand tussen haar twee geïnsistees. Sonja se broer, Ryno, het ook in hierdie tyd verhuis na die gesin van sy moeder. Tryna, Gert se dogter uit sy vorige huwelik, het steeds Sonja se primêre mikro-geïnsistees periodiek besoek.



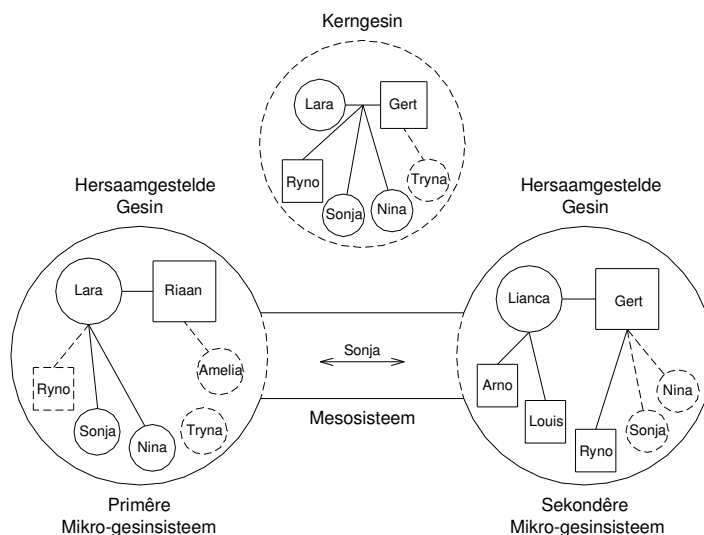
Figuur 4.20 Sonja se enkelouer gesin as primêre mikro-geïnsistees en hersaamgestelde gesin as sekondêre mikro-geïnsistees.

Sonja se moeder het na twee jaar van enkel-ouerskap, toe Sonja twaalf jaar oud was, in die huwelik getree met Riaan. Riaan se dogter, Amelia (twaalf jaar oud ten tye van haar vader se hertroue) het Sonja se primêre mikro-geïnsistees slegs periodiek besoek. Die egpaar het geen kinders saam verwek nie. Figuur 4.21 stel Sonja se hersaamgestelde gesinne as primêre en sekondêre mikro-geïnsistees voor. Sonja het steeds haar sekondêre mikro-geïnsistees aktief gedurende skoolvakansies besoek. Tryna, Gert se dogter uit sy vorige huwelik, het steeds Sonja se primêre mikro-geïnsistees periodiek besoek.



Figuur 4.21 Sonja se hersaamgestelde gesin as primêre mikro-gesinsisteem en hersaamgestelde gesin as sekondêre mikro-gesinsisteem

Sonja se broer, Ryno, het gedurende die tyd van ons vierde en vyfde gesprek (2011-01-14 en 2011-07-18) verhuis na sy vader se gesin in die Kaap. Figuur 4.22 stel Sonja se hersaamgestelde gesinne as primêre en sekondêre mikro-gesinsisteme voor. Sonja het steeds haar sekondêre mikro-gesinsisteem gedurende skoolvakansies besoek. Ryno word in Sonja se primêre mikro-gesinsisteem met stippellyne aangedui, aangesien hy dié sisteem periodiek besoek het.



Figuur 4.22 Sonja se veranderde hersaamgestelde gesin as primêre mikro-gesinsisteem en hersaamgestelde gesin as sekondêre mikro-gesinsisteem.

4.2.4.2 Die verloop van Sonja se narratiewe gesprekke

Sonja het spontaan op die uitnodiging vir deelname aan die navorsing gereageer. Haar spraaksame samewerkendheid het 'n gunstige navorsingsklimaat geskep. Aanvanklik is vier gespreksgeleenthede oor 'n tydperk van vyf maande geskep, naamlik op 2010-08-14, 2010-09-18, 2010-10-04 en 2011-01-14. Na afloop van die analiseringsproses van die data van die eerste vier gesprekke is 'n vyfde en sesde gespreksgeleentheid op 2011-06-24 en 2011-07-21 geskep. Die doel van die vyfde en sesde gesprekke was drie-ledig: eerstens om navorsings-vertroubaarheid te bevorder by wyse van kontrolering en uitbreiding van gegewens wat in die analise onduidelik geblyk het, tweedens om Sonja se unieke ontwikkelingsproses, waar sy bepaalde voornemens gestel het rakende die manier van hantering van haar moeilike omstandighede, op te volg en derdens om 'n terapeutiese proses te begin, aangesien intense emosionele ongemak in die afloop van die vier gesprekke waargeneem is. Die eerste vier gesprekke en sesde gesprek het in die terapie-kamer van my privaat sielkundige praktyk plaasgevind. Weens vervoerprobleme wat Sonja en haar moeder ondervind het, het die vyfde gesprek plaasgevind in my kantoor van die hoërskool waar ek deelyds as skoolsielkundige dienste lewer (sien Bylaag D op Laserskyf).

Sonja het spontaan begin gesels en die eerste gesprek was gekleur met vertelling van haar belewing van frustrasie oor die “so-wees” van haar gesinsomstandighede. Ten spyte van 'n sterk ontkennende ingesteldheid, het sy met die verloop van die gesprek haar emosies met meer vrymoedigheid begin verbaliseer en met tye ook spontaan uiting gegee aan haar emosie van pyn en hartseer. Haar emosionele onsekerheid, wat deur die sensitisering met betrekking tot die probleemsituasie na vore gekom het, is hanteer deur die identifisering van persoonlike sterkpunte en bates asook verkenning van probleemoplossingsmoontlikhede. Deur middel van die terapeutiese proses het Sonja haar ontsteltenis op 'n kognitiewe vlak hanteer.

Tydens die tweede gesprek, vier weke later, het Sonja opgewek en vrolik voorgekom, moontlik omdat sy kon rapporteer dat sy die geïdentifiseerde probleemsituasie effektief, volgens haar, aangespreek het. Duidings van 'n ingesteldheid om nie selfgeldend op te tree nie was duidelik sigbaar. Sy het aanvanklik weer 'n ontkennende ingesteldheid gehandhaaf, rakende die eerlike verbalisering van haar emosionele ervarings. Met die natuurlike verloop van die proses om haar emosionele ervarings binne haar verskeie mikro-sisteme met behulp van die narratiewe tegniek “FACE” te identifiseer, het sy egter haar emosies met meer vrymoedigheid uitgespreek. Sy het weer spontaan uiting gegee aan haar pyn en hartseer.

Deur middel van 'n verdere terapeutiese proses het Sonja haar ontsteltenis op 'n kognitiewe vlak hanteer.

Die derde gesprek, drie weke later, was deurgaans styf en effens formeel. Ten spyte van die terapeutiese intervensieproses van die eerste twee gesprekke, waar Sonja die potensiaal getoon het om haar emosies met meer vrymoedigheid uit te spreek en om meer selfgeldend op te tree, was haar weerstand teen 'n verandering in haar betekenisgewing duidelik sigbaar. Haar ingesteldheid van ontkenning was intendeel so sterk dat sy haar emosie van pyn en hartseer daardeur kon beheer. Deur middel van verdere terapeutiese insette is haar betekenisgewing op 'n kognitiewe vlak ondersoek en fokus is gerig op haar geïdentifiseerde sterkpunte en bates.

'n Aansienlike tyd van agt weke het verloop tussen die derde en vierde gespreksgeleentheid, aangesien Sonja die versoek gerig het om eers weer te gesels nadat sy haar vader se gesin in die Kaap besoek het. Sonja het tydens die vierde gesprek spontaan gesels en die gesprek was gekleur met 'n opgewonde vertelling van haar beleving van die vakansie. Sonja se weerstand teen die verandering in haar betekenisgewing was egter weer duidelik sigbaar. Sy het haar ingesteldheid om nie selfgeldend op te tree nie en om negatiewe emosionele ervarings eerder te onderdruk as om daaroor te gesels, bewustelik aan die hand van 'n metafoor uitgespel. Ten spyte van haar ingesteldheid van ontkenning het sy egter weer spontaan uiting gegee aan haar intense pyn en hartseer. Deur middel van verdere terapeutiese insette is haar betekenisgewing op 'n kognitiewe vlak ondersoek en fokus is gerig op haar geïdentifiseerde sterkpunte en bates. Na afloop van die vierde gespreksgeleentheid is 'n uitnodiging vir deelname aan 'n gratis terapeutiese intervensieproses aan Sonja en haar moeder gerig, maar hulle het nie die uitnodiging aangeneem nie.

Tydens die vyfde gespreksgeleentheid, vyf maande later, het Sonja aanvanklik styf en effens gespanne voorgekom, moontlik omdat die gesprek plaasgevind het in my kantoor by haar skool. Met die natuurlike verloop van die gesprek het sy weldra ontspan, maar het egter nie spontaan gesels nie. In 'n poging om 'n spontane vertelling met betrekking tot haar veerkragbenutting te ontlok, is Sonja se bates en persoonlike sterkpunte eksplisiet deur my uitgelig. Alhoewel sy saamgestem het met my representering van haar bates en sterkpunte, het sy met 'n geïrriteerde houding gereageer op my vrae met betrekking tot haar veerkragbenutting. Ten spyte van haar habituele ingesteldheid van ontkenning, het sy egter spontaan weer uiting gegee aan haar emosie van pyn en hartseer. Deur middel van die terapeutiese proses het Sonja haar ontsteltenis weer op 'n kognitiewe vlak hanteer.

Die sesde gesprek, vier weke later, was deurgaans gemaklik en informeel. Sonja het opmerklik ontspanne voorgekom. Alhoewel sy met 'n rustige ingesteldheid gesels het, het sy egter weer spontaan uiting gegee aan haar intense pyn en hartseer. Deur middel van verdere terapeutiese intervensie kon sy haar ontsteltenis op 'n kognitiewe vlak hanteer. Na afloop van die sesde gespreksgeleentheid is daar weereens 'n uitnodiging vir deelname aan 'n gratis terapeutiese intervensieproses aan Sonja en haar moeder gerig.

Die oorvertelling of representering van Sonja se narratiewe was 'n moeilike en uitdagende proses, aangesien Sonja 'n deurlopende ervaring van intense emosionele onsekerheid beleef het wat moontlik bygedra het tot die gee van kontrasterende inligting. Spanning het dus ontstaan tussen my rol as navorser en as sielkundige. As navorser is ek voortdurend onderwerp aan die beginsel van veilige deelname, wat impliseer dat, indien emosionele ongemak wel deur die deelnemer in die verloop van die narratiewe gesprek ervaar word, daar op 'n terapeutiese wyse voortgegaan sal word met die gesprek ten einde die deelnemer te begelei om weer emosionele veiligheid te ervaar. In die proses om 'n gesprekskanaal te vestig waarbinne Sonja voortdurend emosionele veiligheid kon beleef is noodwendig skerp afgewyk van die navorsingsdoel. Deurlopende objektiewe refleksie was dus nodig ten einde 'n suiwer geko-konstrueerde narratiewe uit die data van die ses gesprekke daar te stel.

Op meta-vlak is 'n voortdurende bewustheid nodig van die spanning tussen Sonja se stellings en voornemens betreffende moontlike verandering in gedrag op grond van die identifisering van bates en sterkpunte asook die verkenning van probleemoplossingsmoontlikhede, en haar werklike gedrag wat nie 'n ooreenstemmende wending getoon het nie.

4.2.4.3 Analise van Sonja se narratiewe in terme van veerkragbenutting

<p>Sonja se narratiewe perspektief rakende haar veerkragtigheid</p>	<p>Analise van Sonja se perspektiewe narratiewe met betrekking tot haar emosionele belewing en die verloop van haar veerkragbenutting</p>
<p>Narratiewe gesprek 1: 2010-08-14</p> <p><i>Ek was baie jonk toe my ouers geskei het (D1.7). Die gesinsomstandighede waarin ek groot geword het, het baie gewissel (D1.10-D1.50), maar op die ou-end dink ek "geluk" (D1.3) is die ding wat my in al die tyd laat cope het. Ek voel as my ma en my pa gelukkig saam was, dan was hulle nou-nog saam. As hulle nie</i></p>	<p>BGB: Aanpasbaarheid en kritiese objektiewe denke. Sonja se gesinsomstandighede het al menige keer verander en dit blyk dat sy telkens aangepas het. Sy het insig getoon in haar ouers se ongelukkige huweliksverhoudings en het 'n</p>



gelukkig saam is nie, wat help dit dat hulle by mekaar is, en waar hulle nou uit mekaar is, is hulle nog steeds gelukkig (D1.5) en ons kan hulle nog steeds sien (D1.6).

Oor die algemeen hou ek nie daarvan om goed oop te krap nie. Ek los eerder 'n ding toe en beweeg aan as wat ek daarvoor sal dink en wonder (D1.128), maar eintlik voel ek baie hartseer oor my ouers se egskeiding (huil) (D1.154). Ek sal graag wil weet hoekom hulle nou eintlik geskei het (D1.138). My ouers steek vir my goed weg en ek hou nie daarvan nie (D1.298). As ek hulle vra hoekom is hulle uitmekaar, dan sal my pa sê: "Vra jou ma" en as ek my ma vra, sê sy: "Vra jou pa" of my pa sê iets, dan sê my ma iets anders (D1.152). So ek het al geleer dat dit nie help om dinge oop te krap nie, want ek gaan in elk geval nie antwoorde kry nie (D1.131).

Ek cope deur eerder aan die toekoms te dink en nie net altyd te dink hoe dit kon gewees het nie (D1.53). Ek sou sê ek dink dan eerder net positief (D1.130) en aan moontlike oplossings (D1.276), soos nou met my ouers se egskeiding. Ek dink dit is 'n goeie ding (D1.137), want ek leer om voor te bly met dinge van die lewe (D1.115). Met ander woorde, as ek ouer is dan gaan ek weet hoe om verhoudings te hanteer, want ek leer mos nou uit my ma en pa se foute (D1.116). My vriendinne help my ook nogal baie, want met hulle kan ek praat en dan voel ek beter al kry ek nie antwoorde nie (D1.146).

As ek moet eerlik wees, sal ek sê dit is baie moeilik om van die een plek af na die ander plek te gaan, veral met my pa wat in die Kaap bly en my ma wat in Pretoria bly. Dit is nie altyd lekker nie, want partykeer is ek nie lus om by my ma weer te wees nie, en partykeer wil ek by my pa wees (D1.51). Op 'n tyd wou ons almal by my pa gaan bly het (D1.86), maar my ma is teen dit. Sy wil nie hê nie (D1.87) en ek weet nie hoekom nie (D1.85). Aan die ander kant, as ek so heen en weer beweeg pla dit my nie om my ma te los nie, want ek weet mos dit is nie vir ewig nie (D1.161) en gelukkig is niks onregverdig nie (D1.165), want ek spandeer bietjie tyd saam met my ma en 'n bietjie tyd saam met my pa (D1.164).

buitengewone eksterne lokus van beheer ontwikkel met betrekking tot hul welsyn. Hoekom sou sy haar ouers se "geluk" vanuit die staanspoor identifiseer as haar bron van veiligheid? Het haar wisselende gesinsomstandighede haar genoodsaak om aan haar ouers se "geluk" vas te hou vir emosionele veiligheid?

BGB: Vermoë tot selfrefleksie en eerlike identifisering en verbalisering van emosie. Ten spyte van haar vermoë om haar gedrag te evalueer en haar pyn en onsekerheid met betrekking tot haar ouers se egskeiding eerlik te verbaliseer, het sy haar onsekerhede hanteer by wyse van vermyding.

BGB: Kritiese objektiewe denke en ondersteunende portuurgroep. Sou die nodigheid vir aanpasbaarheid by haar wisselende gesinsomstandighede haar moontlik genoodsaak het om aan positiewe, toekomstgerigte denke en aan haar portuurgroep vas te hou? Ten spyte van haar positiewe denke en ondersteunende portuurgroep het sy haar gevoelens van pyn en basis onsekerheid hanteer by wyse van rasionalisering en ontkenning.

BGB: Eerlike, toenemend vrymoedige verbalisering van verskeurdheid ten opsigte van haar beweging tussen haar twee gesinsisteme. Sonja het 'n intense loyaliteitskonflik beleef en die begeerte om by haar vader te gaan woon uitgespreek. Sy het die verskeurdheid hanteer by wyse van rasionalisering en ontkenning.



Ek is baie lief vir my pa (huil) (D1.229) en ons sms gereeld of het telefoniese kontak met mekaar (D1.106). Ons het oor die algemeen 'n goeie verhouding, maar dit voel in die laaste tyd vir my of my pa van my wegtree en ek weet nie hoekom nie (D1.211). Hy was al die jare naby my en nou ewe skielik trek hy homself terug (D1.213). Miskien is dit omdat my boetie nou volgende jaar by hom gaan bly (D1.227). My boetie is baie hardegat (D1.182). As hy kwaad is vir iemand sal hy vir lang tye nie met jou praat nie (D1.181). My pa probeer dit nou vir my boetie lekker maak, want as ons by die see sit dan sal hy met hom praat oor klomp goed en dan dink ek, ek wil ook bietjie gesels soos pa en dogter (D1.228). Dit is baie lekker om by my pa te kuier, maar dit is vir my pa moeilik om aandag aan ons al drie van ons te gee (D1.175). As hy saam met my wil wees, dan sal my boetie sê hy gee baie meer aandag aan my as aan hom (D1.176), maar ek voel weer my pa gee meer aandag aan my boetie (D1.228).

Partykeer wens ek vir ietsie meer in ons verhouding (D1.239). Ek wil nie noodwendig alleen saam met hom wees nie, maar ek wil hê hy moet effort maak om met my te gesels (D1.223). Ek wil graag hoor dat hy vra, "Hoe gaan dit met jou?" (huil) (D1.215). As hy meer van my wil weet, sal dit cool wees (D1.222). Ek wil ook bietjie belangrik voel (D1.199). Ek wil voel ek maak hom trots (D1.241).

My pa is iemand wat daarvan hou as jy goed doen op skool en in sport (D1.262). Ek voel ek doen beter as my boetie met skoolwerk (huil), maar ek wil hoor wat ek bereik het (D1.247), ek wil nie net altyd vir hulle sê wat ek bereik het nie (D1.265). Ek sal aanhou om goed te doen en om te bereik wat ek wil (D1.264), maar ek dink as ek dit van hom af hoor sal dit my help motiveer om aan te hou met my sport (D1.262).

Ek weet nie of ek sommer net met my pa sal gaan praat oor die goed wat my pla nie, want ek hou nie daarvan om oor my gevoelens face to face te praat nie (D1.302). Ek voel ongemaklik met die emosionele moment (D1.301). Ek dink ek sal skryf, want as ek skryf kan ek daarvoor gaan dink, maar as ek dit net so moet sê en hulle sê iets dan weet ek nie dadelik wat om te sê nie (D1.305). Een dag was my pa met my sarkasties en dit het my baie seergemaak, toe skryf ek vir hom 'n brief oor alles wat my pla en ook oor

BGB: Vertrouensverhouding met haar akkommoderende en betrokke vader. Ten spyte van die vader se fisiese afstand, het hy steeds op 'n kontinue basis aktief kontak gemaak met sy dogter. Sonja het egter onsekerheid beleef rakende haar verhouding met haar vader en het haarself in kompetisie beleef met haar broer ten opsigte van haar vader se aandag en emosionele koestering. Met die vooruitsig dat haar broer by haar vader sou gaan woon, wat onbewustelik ook haar begeerte was, het sy haar vrese hanteer by wyse van rasionalisering.

BGB: Eerlike, vrymoedige verbalisering van behoefte. Gebrekkige selfwaarde en vrees vir verlies van die vertrouensverhouding met haar vader het moontlik bygedra tot Sonja se belewing van 'n behoefte aan sy erkenning.

Sonja se pyn, onsekerheid en vrees vir verlies van die verhouding met haar vader asook haar gebrekkige selfwaarde het moontlik bygedra tot haar ingesteldheid op erkenning.

BGB: Vermoë tot selfrefleksie. Sonja het 'n bewustheid getoon van haar onsekerheid met betrekking tot haar vermoë om haarself in 'n verbale konfliktsituasie te kan handhaaf. Haar gebrekkige selfwaarde en vrees vir verlies van verhouding het moontlik bygedra tot haar ontoereikende self-handhawende gedrag.



ander goed wat ek teruggehou het en nooit met hom bespreek het nie (D1.209).

My ma sê ook nooit, "Ek is trots op jou" nie, maar ek gee nie om nie (D1.266). Ek wil dit net partykeer ook van haar hoor (D1.267). Alhoewel ek en my ma nie eintlik diep dinge met mekaar praat nie, het ons tog 'n baie oop verhouding (huil) (D1.134), maar ek weet nie of ek vir haar sal kan sê hoe ek voel nie. Ek en my ma het baie baklei toe ek jonger was, omdat ek vir haar gesê het hoe ek voel (D1.278), maar ons baklei nie meer nie. Ek sal nie vir haar ewe skielik kan sê "hoor hier ma, dit en dit en dit" nie (D1.280). Dit voel net awkward om te sê, "ma ek en jy moet praat". Ek hou nie daarvan nie (D1.281) Dis nie genuïne nie (D1.285).

My ma het baie verskillende verhoudings gehad (D1.126). Ek kan onthou dat ek nogal bly was toe my ma weer getrou het, want toe ons in Krugersdorp gebly het was my ma alleen en ons het nogal gesukkel (D1.82). Ons het gelukkig gebly en die oom het baie van my gehou (D1.123), maar toe moes die oom Kongo toe gaan (D1.119). My ma het my nooit gesê hoekom hulle uit was nie, maar ek dink sy het op hom verneuk (D1.120). My ma het baie saam met haar vriendinne uitgegaan en dan het my ooma ons opgepas. Toe ontmoet sy vir oom Riaan en toe gaan dinge weer beter (D1.124). My ma sal my vertel wat pla haar van oom Riaan, maar oor die verlede tussen haar en my pa sê sy niks nie (D1.135).

Ek en oom Riaan praat met mekaar, maar dis nie soos 'n pa nie (D1.77). Ek sal hom nooit sien as 'n pa-figuur nie. Ek sien hom soos 'n ou wat my ma help in die huis en vir haar omgee (D1.78). Dit voel vir my of ek gelukkig is, want my ma is gelukkig (D1.125). Solank sy net gemaklik is met haar lewe, sal ons mos inpas (D1.126).

Al wens ek soms my ouers was nog saam (D1.51), weet ek dit sal nie werk nie (D1.52), want hulle baklei nog

BGB: Vermoë om emosies te verbaliseer. Sonja was, volgens haar, vroeër in staat om haar gevoelens teenoor haar moeder uit te spreek en haarself te handhaaf. Sou Sonja se strewe na outonomie moontlik bygedra het tot die vroeëre konflikverhouding tussen haar en haar moeder? Hoe het die moeder hierdie konflikverhouding hanteer dat hulle vertrouensverhouding soveel skade gely het? Sou Sonja se onsekerheid om haarself optimaal te handhaaf in 'n konfliksituasie voortgespruit het uit haar en haar moeder se disfunksionele verhouding?

BGB: Aanpasbaarheid ten spyte van onstabiele omstandighede. Sonja het ten spyte van haar moeder se wisselende verhoudings telkens aangepas by die nuwe gesinsomstandighede. Haar aanpassings het egter saamgehang met moontlike verligting omdat hulle omstandighede verbeter het. Sy het aanvaarding van haar moeder se vorige eggenoot ervaar. Het haar moeder werklik in Sonja se emosionele ontwikkelingsbehoefte voorsien, of was Sonja maar telkens oorgelaat aan die genade om maar net te moet aanpas?

BGB: Akkommoderende gedrag weens eksterne lokus van beheer. Sonja se geskiedenis van wisselende gesinsverhoudings het haar genoodsaak om akkommoderende gedragspatrone te handhaaf ter wille van haar moeder se geluk asook haar eie emosionele veiligheid. Ten spyte van haar akkommoderende gedrag het sy afstand beleef ten opsigte van haar verhouding met haar moeder se eggenoot. Sy het haar pyn en hartseer hanteer by wyse van ontkenning en rasionalisering.

BGB: Kritiese objektiewe denke en selfwerkzaamheid. Ten spyte van 'n

baie, veral oor die foon. Die meeste van die kere is dit oor misverstande (D1.54, 1.55) oor ons kinders (D1.56), soos oor my boetie en sussie wat nie goed doen op skool nie. My pa voel my ma gee nie genoeg aandag aan ons nie en my ma voel sy kan niks daaraan doen nie, want sy kan ons nie dwing om te leer nie (D1.59). Ek dink my pa het 'n punt beet omdat my ma ons bietjie meer moet druk en sê, "Dis tyd vir skoolwerk". My ma sal sê, "As jy dit wil doen, doen dit", maar ek dink jy moet iewers 'n lyn trek (D1.62). Sy moenie ook meer my boetie se take vir hom doen nie, want hy moet leer om dinge self te doen (D1.69). Gelukkig like ek dit om my eie take en goed te doen (D1.66).

Ek weet nie hoekom is my ma so teen die idee dat ons by my pa kan gaan bly nie (D1.87). Ek dink maar dit is oor my pa se dogter, Tryna, uit sy vorige huwelik (D1.89). Tryna het by my pa gebly en toe het daar iets gebeur. Tryna praat nou nog nie met my pa nie (D1.90). Partykeer bel hy haar net om te hoor, maar sy wil nie met hom praat nie (D1.91). Ons weet glad nie wat daar gebeur het nie. My ma sê net ons kinders hoef nie te weet nie. My pa sê net hy weet ook nie hoekom nie. Ek dink my ma is bang om ons na my pa toe te stuur, maar ek sien nie in enige opsigte dat my pa iets verkeerd sal doen aan ons nie (D1.101). My pa is baie besorg oor ons (D1.102) en sal rêrig enigiets vir ons doen (D1.102).

My pa laat ons elke vakansie Kaap toe vlieg (D1.112). As ons daar kuier, slaap al drie seuns in die een kamer en ek en my sussie slaap in Arno se kamer (D1.171), maar daar is altyd 'n rakkie vir my en my sussie (D1.173). Ek en Arno kom ook goed met mekaar oor die weg, ons praat baie met mekaar (D1.203). Hy probeer baie soos 'n boetie wees. Hy en my boetie kom ook baie goed oor die weg (D1.206).

Tannie Lianca is baie oulik en ek en sy verstaan mekaar nogal goed (D1.191), maar partykeer praat sy met jou, dan soek sy iets agter jou (D1.184). My sussie hou baie van my stiefma (D1.107). Sy en my stiefma het baie kontak (D1.108), maar hulle skinder meer as enigiets anders, want sy wil by my pa gaan bly (D1.109). Haar houding het nogal baie verander.

verskil in ouerskapstyl tussen Sonja se biologiese ouers, kon sy steeds insig toon in die belangrikheid van selfwerkzaamheid. Alhoewel sy steeds 'n mate van lojaliteitskonflik beleef het, was sy in staat om 'n kritiese oordeel aangaande haar ouers se hantering van die probleem met betrekking tot die kinders se skoolwerk te maak. Die moeder se permissiewe ouerskapstyl en emosionele onbetrokkenheid het moontlik bygedra tot Sonja se belewing van emosionele onveiligheid.

BGB: Kritiese objektiewe denke. Sonja se ouers het oënskynlik die omstandighede rondom haar halfsuster op 'n disfunksionele manier hanteer wat moontlik kon bygedra het tot Sonja se lojaliteitskonflik. Ten spyte van 'n onopgeloste probleemsituasie tussen Sonja se ouers het sy steeds haar vertroue in haar vader se ouerskap-vaardighede en goeie bedoelings gestel.

BGB: Aktiewe funksionering in sekondêre mikro-gesinsisteem, met akkommoderende ouers en toereikende stiefsibbe verhoudings. Ten spyte van die fisiese afstand tussen die twee gesinsisteme, het die vader steeds die verantwoordelikheid geneem om die kinders aktief in sy gesin te laat funksioneer. Al die lede van die gesin het tydens besoeke aanpassings gemaak om die kinders in die sekondêre mikro-gesinsisteem te akkommodeer.

Ten spyte van die pogings van die vader se eggenote om Sonja in die gesinsisteem te akkommodeer, het Sonja onsekerheid beleef met betrekking tot haar sosiale posisie in die gesin. Sy het haarself in kompetisie met haar suster beleef vir erkenning deur haar vader se



Sy raak baie geheimsinnig (D1.177). Ek kry die idee sy weet iets en sy wil my nie sê nie (D1.178) en ek hou nie daarvan nie. Wees eerder eerlik met my as wat jy iets vir my weghou (D1.179). My pa is net soos ek, as jy nie met hom eerlik is nie, en hy vind uit, dan sal hy vir jou kwaad wees. (D1.297).

Ek dink my grootse probleem is dat ek eintlik net wil hoor dat ek hulle gelukkig maak (D1.324). Ek wil net hê hulle moet weet dat ek darem 'n effort maak (D1.334).

Ek dink ek sal die probleem probeer oplos deur vir my pa-hulle te sê: "Ek weet julle werk hard, maar sê net vir my ten minste dankie" (D1.314). Die tannie het, tydens ons gesprekke oor hoe ek cope, my ook geleer om vir myself erkenning te gee. Sy het gesê ek moet elke dag in die spieël kyk en dan vir myself sê "Ek is okay". Ek dink nogal dit is 'n oulike idee (D1.336).

Narratiewe gesprek 2: 2010-09-18

My pa is baie lief vir sy kinders. Hy weet van alles wat by die skool aangaan al is hy in die Kaap (D2.45). Hy het so 'n ruk terug agtergekom dat iets fout was, want ek was nie meer so opgewonde soos altyd nie (D2.10). Hy het my toe ge-sms en gevra wat aangaan (D2.6) en toe sms ek terug en toe vertel ek hom hoe ek voel (D2.10). Hy het my toe gebel en ons het die ding uitgesorteer. Albei van ons het oor die telefoon gehuil (D2.7 & 2.46), maar nou is als weer okay (D2.4).

Ek het met my ma gepraat toe sy besig was om kos te maak. Ek het haar gehelp en ewe skielik toe sê ek vir haar, "Hoekom sê ma nie dat ma trots is op my nie?"

eggenote. Sy het haar buitestaander-status hanteer deur van negatiewe blamering gebruik te maak.

BGB: Eerlike verbalisering van behoefte aan erkenning. Ten spyte van haar ingesteldheid van 'n basis onsekerheid om haarself optimaal te kan handhaaf het sy met groter vrymoedigheid haar behoefte aan erkenning en die feit dat sy haar spesifiek daarvoor inspan geverbaliseer.

BGB: Kritiese denke. Sy het insig getoon in die waarde van 'n meer toereikende selfhandhawende ingesteldheid, soos voorgestel tydens hierdie gesprek. Sou Sonja met behulp van die kognitiewe gedragsbeheerstrategie moontlik haar selfwaarde kon verhoog? Sal haar nuutgevonde insig met betrekking tot haar vermoë om van 'n meer effektiewe kommunikasie-strategie gebruik te maak, in haar gedrag neerslag vind?

BGB: Ondersteunende, betrokke vader en 'n geringe groei in selfgeldende optrede deur Sonja. Ten spyte van die vader se fisiese afstand was hy ingestel op Sonja se gemoedstemming en hy het met haar positiewe bemoeienis gemaak. Sonja se voorneme, tydens die eerste gesprek, om haar behoeftes aan haar vader te verbaliseer, het wel neerslag gevind in haar gedrag en sy het meer selfgeldend opgetree, maar eers nadat haar vader haar daarvoor uitgevra het. Sy het dit aanvanklik nie direk gekommunikeer nie.

BGB: Vermoë tot selfrefleksie. Sonja het insig getoon in haar ingesteldheid om nie selfgeldend teenoor haar moeder op te



(D2.22). *Toe sê sy vir my as sy met die een praat en sê, "Jy is beter as die ander een" dan kraak sy die ander een af (D2.23). So sy kan dit nie rêrig sê nie, maar sy sê, sy sê vir my op ander maniere (D2.24). Sy sal vir my sê soos, "Jy doen altyd goed", maar as sy dit sê dan bedoel sy, "Jy is altyd die een wat haar trots maak" en dit het ek nie geweet nie (D2.25). Sy het gesê ek vat goed anderste op sonder om daarvoor te redeneer (D2.26), maar ek dink ek sê nie altyd wat ek dink nie (D2.34).*

My pa het toe verlede week uiteindelik vir my gesê dat hy trots is op my, want ek het die top 5 vir toerisme gehaal (D2.11). *Gewoonlik sou hy net sê, "Dis nice, dis great" (D2.13), en hierdie keer het hy dit gesê, en my ma ook (D2.14). My pa het ook vir my gesê, "Jy is 'n great dogter", maar ek het toe gevoel dat hy dit nie bedoel nie, want hoekom sê hy dit nou, nadat ek hom gesê het wat ek wil hoor. Hy moet dit uit sy eie uit sê (D2.32).*

As ek my gevoelens moet beskryf sou ek sê ek voel hartseer as iemand my teleurstel of as ek seerkry. Ek voel soms seergemaak as iemand iets agter my rug sê, soos my ma partykeer. Dan sal ek haar vra wat is dit, dan sal sy sê, "Nee dit is niks nie" (D2.81). As dit gebeur dan sal ek in my kamer gaan sit en dan met tyd sal my ma eventually met my kom praat (D2.82).

Ek voel ook seergemaak as my vriendinne nie met my eerlik is nie. Dit het so 'n ruk terug gebeur dat ek en een van my vriendinne vasgesit het, *maar toe het ek vir haar gesê wat my pla en toe praat ons daarvoor en nou is ons vriendskap weer beter (D2.35).*

Ek voel ook seergemaak as ek my pa of my ma moet bye sê by die lughawe (huil) (D2.84). Dit is vir my moeilik omdat my pa wil hê ek moet by hom bly en my ma wil hê ek moet by haar bly (D2.85). Ek voel ek moet die healtyd kies, want my pa sê die healtyd: "Jy wil mos nie by my bly nie". Ek voel dis nie my skuld nie. Dit is my ma wat dit nie wil hê nie (D2.87).

Ek raak partykeer moeg om so tussen my ma en my pa te staan (D2.97), om soos die tannie sê, 'n balletjie te wees wat hop en hop (D2.99). Ek kan nie by my pa wil

tree nie. Gesien in die lig van Sonja se gebrekkige vertrouensverhouding met haar moeder en haar voorkeur om eerder van skriftelike kommunikasie gebruik te maak, word die geloofwaardigheid van haar rapportering van die gesprek tussen haar en haar moeder egter bevraagteken. Kon Sonja se gebrekkige selfwaarde en intense behoefte aan goedkeuring en erkenning, selfs deur my as navorser, moontlik bygedra het tot haar vermoedelike fabrisering van inligting?

BGB: Intellektuele bevoegdheid en bogenmiddelde skolastiese prestasie. Ten spyte van haar vader se verbale erkenning van en die skool se toekenning vir Sonja se skolastiese prestasie het sy steeds onsekerheid beleef ten opsigte van haar emosionele sekuriteit en selfwaarde.

Die konteks van die konflikverhouding tussen Sonja en haar moeder het moontlik bygedra tot haar belewing van 'n verlies aan emosionele sekuriteit wat moontlik gemanifesteer het in 'n gebrekkige selfwaarde. Sy het die konflik tussen haar en haar moeder hanteer by wyse van distansiering.

BGB: Deelname aan portuurgroep. Sonja het die konflik tussen haar en 'n vriendin hanteer by wyse van 'n effektiewe kommunikasie strategie.

Sonja het 'n intense lojaliteitskonflik beleef wat moontlik geïntensiveer is deur haar eie onuitgesproke behoefte om by haar vader te gaan woon asook haar ouers se ontoereikende hantering van die situasie. Sy het haar verskeurdheid hanteer deur haarself te distansieer en haar moeder te blameer.

BGB: Eerlike en vrymoedige erkenning van emosie. Deur middel van die metafoor van die balletjie, wat nie volgens haar



hop en daar gaan bly en gelukkig wees nie, want hy wil tyd en aandag gee aan almal, maar hy kry nie genoeg tyd vir almal nie. Alhoewel hy vir ons goeters koop, spandeer hy nie fisies pa-tyd saam met ons nie (D2.100).

Ek voel ook seergemaak as ek wedstryd speel en my ma-hulle is nie daar nie (D2.88). Sy werk gewoonlik op Saterdag en sy werk elke keer as ons na skool wedstryde het, partykeer is dit net te ver en wil ek vir haar sê sy moet nie so ver ry nie (D2.113). En as ek by die skool speel en my sussie speel toevallig ook dan sal sy daar wees en dan is ek onseker of my ma bly vir my of vir my sussie. Ek voel ek speel langer as my sussie (D2.114) en sy kan ten minste net 'n game kom kyk (D2.115). Alhoewel my ma vir my sal sê, ek maak haar trots en ek is 'n goeie dogter, voel dit partykeer nie so nie (D2.116).

Soms voel ek frustreerd as ek myself moet forseer om gelukkig te probeer wees as ek nie gelukkig is nie (D2.73).

Ek word geïrriteerd as ek werk in die skool en dan sê almal vir my ek moet nie werk nie, maar ek wil werk (D2.65).

Ek raak bekommerd (D2.104) en bang (D2.226) as my ma en my pa baklei, want hulle sal aanhoudend die foon in mekaar se oor dooddruk en dan dink ek, "Wat nou?". My pa wou gehad het ons moes die vakansie soontoe gaan toe sê my ma "nee", want my ma dink my boetie hardloop weg van sy probleme by die huis. My boetie en my ma baklei baie. Hulle bakleiery maak my soms gespanne, want ek is baie bang dinge loop verkeerd in die familie (D2.225), en as dit gebeur weet ek ons gesin gaan uitmekaar val (D2.105). My boetie is ook baie weird (D2.135). Soms sal ek hom net iets vra dan klap hy die deur toe en op ander dae sal hy my weer slaan. Alhoewel ek nie daarvan hou dat hy my slaan nie (D2.136), is dit maar okay, want dit is hoe hy is, hy wil dalk net speel (D2.137).

My boetie kan nie met my ma-hulle praat nie, want hulle het nie 'n goeie verhouding nie (D2.139). So ek wil net eintlik vir hom net daar wees (D2.140). Ek sal

veerkrag voorgestel het nie, maar eerder 'n outomatiese beweging, kon sy haar frustrasie met die onbevredigende hoeveelheid aandag wat sy ervaar in die gesin van haar vader verbaliseer.

Sonja het 'n intense lewensonsekerheid beleef wat moontlik deur haar wankelrige vertrouensverhouding met haar moeder en die sibbe-wedywering geïntensiveer is. Sy het weinig vertrouwe in haar moeder se bedoelings gehad.

BGB: Vermoë tot selfrefleksie en eerlike verbalisering van emosie. Sonja het vir 'n vlietende oomblik insig getoon in haar ingesteldheid om negatiewe emosie eerder te onderdruk.

BGB: Prestasie-georiënteerdheid met intrinsieke motivering. Ten spyte van haar gebrekkige selfwaarde, kon sy haarself motiveer deur haar eie strewe om te wil presteer.

BGB: Eerlike verbalisering van emosie. Die verskil in ouerskapstyl en die ontoereikende hantering van konflik deur die biologiese ouers asook die moeder se ontoereikende hantering van die sibbe-konflik het moontlik bygedra tot Sonja se intense onsekerheid met betrekking tot haar emosionele veiligheid in haar gesin. Sy het haar onsekerheid hanteer by wyse van rasionalisering. Sy het 'n ingesteldheid getoon om eerder ondergeskik aan haar broer te bly as om selfgeldend op te tree en moontlik by te dra tot verdere konflik.

Sonja het verantwoordelikheid geneem in die disfunksionele gesinsverhoudingstrukture in haar primêre mikro-gesin-



dan met hulle gaan praat en by altwee wees. Ek probeer gewoonlik dat niemand uitgesluit voel nie (D2.106). As ek niks aan die saak doen nie, voel ek, ek speel nie 'n rol nie (D2.107). Ek voel dit is my verantwoordelikheid om te sorg dat almal okay is en as dinge nie okay is nie, dan blameer ek myself. Ek het al eenkeer vir my ma gesê, "ek is die een wat die gesin bymekaar hou", (D2.105) .

Dit is my verantwoordelikheid dat as ek 'n probleem het moet ek dit myself regmaak (D2.232). En as ek dit nie doen nie dan is dit my skuld dat dit nie okay is nie. So as dinge weer okay is dan weet ek, ek het die regte ding gedoen om uit te help (D2.233).

Ek dink nie ek het baie selfvertoue nie, want as ek voor 'n klas moet praat dan kry ek skaam of as daar iets fout is tussen my en iemand dan sal ek te skaam wees om dit vir hulle te sê (D2.123), daarom sal ek liever 'n sms tik of 'n brief skryf (D2.124).

Ek is wel trots op myself omdat ek top 5 in toerisme is. (D2.119). Ek motiveer myself deur te wil beter doen as die ander kinders (D2.144) en daarom werk ek baie hard. Soms gebeur dit dat ek verlore raak in die klas, dan sal ek die werk op my eie deurlees en dit dan leer (D2.157). Ek sal hard werk net vir my ouers, want my boetie en sussie doen nie goed op skool nie (D2.159).

Laas keer het ek baie moedeloos gevoel oor die dinge wat nie reg was tussen my en my pa en my ma nie en ek wou net opgee (D2.79). Ek dink ek moet dinge net los (D2.252) en wanneer dinge nie meer kan nie, dan sal ek eers iets begin doen, anders dink ek dalk te veel en ek is bang daarvoor (D2.253).

Narratiewe gesprek 3: 2010-10-04

Ek het die afgelope tyd die tannie se raad gevolg deur partykeer voor die spieël te staan en vir myself te sê: "Ek is okay" (D3.11). Partykeer, as ek voel ek kan nie meer nie, dan dink ek wat die tannie vir my gesê het, dan kyk ek vir myself in die spieël en dan

sistiem. Deur haar selfopgelegde taak van tussenganger het sy moontlik haar vrees vir die verbrokkeling van die gesin probeer hanteer.

BGB: Selfverantwoordelikheid. Ten spyte van Sonja se insig met betrekking tot haar aandeel aan probleemoplossing met betrekking tot verhoudings in die gesin, was sy steeds gedryf deur haar behoefte aan harmonie.

BGB: Kritiese selfrefleksie. Sonja was in staat om haarself krities te beoordeel.

BGB: Intellektuele bevoegdheid, positiewe selferkenning en selfwerk-saamheid. Sonja het baie goed presteer in een van haar skoolvakke en kon haarself daarvoor erkenning gee. Haar intense behoefte aan erkenning en emosionele sekuriteit het egter moontlik bygedra tot haar afhanklikheid van eksterne bronne van motivering.

BGB: Kritiese objektiewe denke. Sonja het insig getoon in haar emosionele belewing van onsekerheid met betrekking tot haar verhouding met haar ouers asook in haar ingesteldheid om verantwoordelikheid te neem vir haar gesinslede se welstand. Sy het egter 'n huiwering getoon om haar optrede doelbewus te verander.

BGB: Selfmotivering. Sonja het die kognitiewe-beheerstrategie van self-aanvaarding begin benut ten einde haar selfwaarde te verhoog. Alhoewel sy gaan dink het oor haar rol as vredemaker in die gesin, het sy egter steeds haar



sal ek sê "Okay ek kan" (D3.12). Alhoewel dit weird is om dit te doen, doen ek dit en ek dink dit help nogal (D3.13). Ek het baie gaan dink oor wat die tannie vir my gesê het oor die verantwoordelikhede wat ek op my skouers neem, maar eintlik wil ek maar net uithelp (D3.9).

Ek dink nie meer baie aan my ma en pa se egskeding nie, maar nou die dag het ek weer. My pa stuur gewoonlik baie sms'e wat sê: "Ek is lief vir julle", maar ek kan nie sê "Ek is lief vir julle" nie, want my ma en my pa is mos nie meer saam nie (D3.23).

As ek myself aan die hand van 'n beeld moet beskryf sou ek sê ek is soos die balletjie waarvan die tannie gepraat het. Ek spring heeltyd van die een plek na die ander plek. Die balletjie is tevrede dat hy altwee plekke spring (D3.16) en met altwee families oor die weg kan kom (D3.17). Ek is mos 'n persoon wat altyd die goeie in 'n situasie probeer sien (D3.20).

Hier by my ma-hulle is die kommunikasiekanaal redelik oop, want ons verstaan mekaar (3.134) en ons het nie regtig konflik nie (D3.135). Alhoewel ek en oom Riaan lekker kan gesels, verwag ek nie dat hy my moet help soos 'n ma nie of my pa nie. Ek sien hom net as my ma se man (D3.143). Ons gee ook nie vir mekaar drukkies en soentjies nie. As ons dalk vlieg sal ek vir hom 'n drukkie gee maar dit is dit (D3.145). Ek gee nie om oor die verhouding tussen my en oom Riaan nie, want hy maak my ma gelukkig en solank my ma gelukkig is kan sy meer met ons deel en vir my 'n ma wees (D3.148).

Ek het gedink die kommunikasiekanaal tussen my en my pa-hulle is oop (D3.98), maar vandat ek met die tannie gepraat het, is ek nie meer so seker nie. Ek besef dat ek partykeer iets sal dink, maar dit nie sê nie (D3.29)

gedrag regverdig by wyse van rasionalisering. Sou haar pyn en gebrek aan emosionele sekuriteit so diep gewortel lê dat haar kritiese denke daardeur oorskadu word?

BGB: Betrokke vader. Ten spyte van die vader se fisiese afstand het hy gereeld met sy kinders telefoniese kontak gemaak en sy liefde aan hulle bevestig. Ten spyte van oënskynlike positiewe gesinsverhoudinge in die sekondêre mikro-gesinsisteme kon Sonja nie spontaan op haar vader se bevestiging van sy liefde reageer nie en het sy onsekerheid beleef. Sonja se lojaliteitskonflik het moontlik bygedra tot haar onsekerheid.

Sonja het haar onsekerhede met betrekking tot haar verhoudings in haar gesinsisteme hanteer by wyse van ontkenning en rasionalisering. Sy het met behulp van die metafoor van 'n balletjie, emosionele ervarings binne haar gesinsisteme in positiewe terme beskryf. Hoekom het sy weer die metafoor van die balletjie gebruik as sy in die vorige gesprek die beeld oënskynlik verwerp het?

BGB: Kritiese denke en aanvaarding van moeder se eggenoot. Sonja het 'n ingesteldheid van aanvaarding ten opsigte van haar moeder se eggenoot gehandhaaf en het insig getoon in sy aandeel aan haar moeder se geluk en die voordeel wat dit vir haar ingehou het.

BGB: Kritiese objektiewe denke. Sonja kon die probleem-areas in haar kommunikasieverhouding met haar vader se gesin objektief evalueer. Haar voorneme om van meer effektiewe kommunikasie-

Partykeer is dit ook beter om stil te bly en ander kere nie (D3.30). Soos met die ding van waar ek moet bly. Ek verkies dit eintlik dat my ma sê ek moet nie daar bly nie, want dan weet ek, ek hoef nie te kies nie (D3.39). Ek sal mos nooit kan kies nie, dit gaan nie reg wees nie (D3.40). So om nie te kies nie, is my situasie heeltyd makliker (D3.49). Maar my pa laat my sleg voel, want hy sê ek is oud genoeg om te sê waar ek wil bly (D3.61) en dan weet ek nie wat om te doen nie (D3.62).

Ek het ook eenkeer vir my pa 'n briefie en sjokolade Kaap toe gestuur. Toe hy weer met my gepraat het, het hy nie eens vir my dankie gesê vir die briefie nie, hy het net gevra of ek nie iets nodig het nie (D3.18). Alhoewel dit my bietjie pla, dink ek maar net dis hoe hy is (D3.19).

As ons by my pa is, sal almal *bietjie anders wees* (D3.83) of dalk is dit net *ek wat anders is* (D3.84). My sussie is ook *heeltemal anders* (D3.91), *maar sy verander as gevolg van tannie Lianca* (D3.89). *Sy is meer vir tannie Lianca as vir my pa* (3.91). *Tannie Lianca en my sussie skinder baie, dit is asof my sussie volwasse wil wees voor tannie Lianca* (D3.92) *en dan is dit ongemaklik vir my en my boetie, want ons ken my sussie nie so nie. My sussie is gewoonlik iemand wat 'n sagte hartjie het, maar tannie Lianca maak haar hard* (D3.93).

Aan die anderkant is tannie Lianca *nogal nice en sy gee rêrig om. Sy het eenkeer vir my geskryf en gesê "Jy is die dogter wat ek nooit gehad het nie"* (D3.192). *Sy verstaan kinders meer* (D3.153), *maar sy hou nie baie van die see nie. Ek en my sussie sal dan nie altyd weet wat om rêrig te sê nie en dan sal ons maar saam met haar gaan shopping doen* (D3.105), *alhoewel ons eerder see toe wou gegaan het* (D3.107).

Ek dink ons moet die kommunikasiekanaal oopmaak deur dinge vir mekaar reguit te sê (D3.114). *Dit kan veral werk as ons eet, want ons sit almal om die tafel* (D3.118). *Aan tafel praat almal mos gewoonlik oor ietsie van die dag en dan kan ons begin praat oor mekaar se gevoelens* (D3.119). *Ons kan byvoorbeeld vir my sussie sê dat ons dink sy verander en dalk dink*

strategieë gebruik te maak het dus nog nie neerslag gevind in haar gedrag nie.

Ten spyte van 'n bewustheid van ontoereikende kommunikasie-patrone het sy haar gedrag probeer regverdig by wyse van rasionalisering. Sonja het so verskeur gevoel tussen haar ouers dat sy ter wille van haar eie emosionele beheer haarself gedistansieer het van die probleem. Haar loyaliteitskonflik is geïntensiveer deur haar vader se ontoereikende hanteringstrategie.

Sonja se gebrekkige selfwaarde en onsekerheid met betrekking tot haar sosiale posisie in die gesin het haar blind gemaak vir haar vader se pogings om haar optimaal te versorg. Sy het egter haar onsekerheid hanteer by wyse van rasionalisering.

BGB: Kritiese objektiewe denke. Met die verbalisering van haar narratief kon sy haar gedagtes begin evalueer. Sy het egter steeds 'n intense onsekerheid beleef met betrekking tot haar sosiale posisie en selfwaarde in haar sekondêre mikro-gesinsisteen en het haar onsekerhede hanteer by wyse van blamering.

BGB: Akkommoderende houding teenoor die vader se eggenote. Ten spyte van Sonja se onsekerheid rakende haar sosiale posisie in die gesin van haar vader, het sy positief gereageer op haar vader se eggenote se poging om toenadering deur haar voorkeure te erken.

BGB: Kritiese objektiewe denke. Sonja het insig getoon in haar ontoereikende kommunikasie-strategieë. Sy het 'n toereikende probleemoplossingstrategie voorgestel ten einde die kommunikasie tussen haar en haar gesinslede te



ons net so en is dit dalk nie so nie (D3.120) of ons kan vir tannie Lianca sê sy moet partykeer ook iets saam met ons doen (D3.172). Ek dink ek gaan definitief die kommunikasiekanaal tussen my en my pa-hulle bietjie skoonmaak (D3.231).

Narratiewe gesprek 4: 2011-01-14

Ek en my sussie was vir drie weke by my pa in die Kaap (D4.1). My boetie was nie hierdie keer saam nie (D4.2). Ek wil nou nie lelik wees nie, *maar ons het die tyd meer geniet sonder my boetie, omdat my pa gewoonlik meer aandag gee aan my boetie en meer worry oor sy behoeftes. Hierdie keer het ek en my sussie en my pa saam gesels (D4.25).*

Na hierdie vakansie by my pa wil ek myself eerder vergelyk met *"n bootjie wat op water is, want ek is nou rustig"* (D4.160). Ek is nie net meer 'n balletjie wat tussen my ouers rondhop nie (D4.262). *Die bootjie gaan nog steeds heen en weer, tussen my ma en my pa, maar op sy eie tyd en hy is rustig en doen sy eie ding (D4.167). Die water om my is rustig en daarom is ek ook rustig (D4.174). En soos wat ek met my lewe aangaan, gaan hierdie bootjie ook nog vorentoe (D4.176).*

Ek dink ek is rustiger omdat ek dinge begin uitredeneer het, soos byvoorbeeld my probleem dat ek gevoel het dat ek minder aandag by my pa kry (D4.182). *Ek het besef dat ek van my kant af ook aan hom moet aandag gee (D4.186). So ek het terwyl hy in sy kamer lê en TV kyk, het ek by hom gesit en sy voete gesmeer (D4.185). Ek en my sussie het ook saam met my pa gery as hy moet werk en dan het ons lekker gesels (D4.16-4.20).*

Die tannie waarmee ek gesels het, het ook gesê dat ek twee hawens het waar ek my bootjie kan gaan vasmeer (D4.193). Die een hawe is die gesin van my pa, waar ek my *bootjie stop en vakansie hou (D4.191)* en die ander hawe is die gesin van my ma (D4.193). Ek dink elke hawe is ewe groot (D4.198), alhoewel die *liefde binne elkeen verskil (D4.204)*. Soos byvoorbeeld *my pa sal drukkies gee en sal jou vashou*

optimaliseer. Sou haar voorname om haar kommunikasie-styl te verander hierdie keer in haar gedrag neerslag vind?

BGB: Aktiewe funksionering in sekondêre mikro-gesinsisteam. Sonja het hierdie keer nie nodig gehad om met haar broer te kompeteer vir haar vader se aandag nie. Sy kon meer selfgeldend optree in haar omgang met hom.

BGB: Selfstandige verbalisering van emosie en matige groei in selfgeldende optrede. Met behulp van haar eie metafoor kon Sonja haar emosionele beleving selfstandig uitspreek. Sou die terapeutiese intervensie van die afgelope drie gesprekke neerslag gevind het in haar beleving van haarself as rustig en dat sy wel 'n individu is met 'n eie identiteit of het sy slegs rustigheid beleef omdat sy nie nodig gehad het om met haar broer te kompeteer vir haar vader se aandag nie?

BGB: Vermoë tot selfrefleksie. Sonja was in staat om te reflekteer oor haar eie gedagtes. Sy het insig getoon in haar aandeel aan 'n verhouding met haar vader. Sou haar broer se afwesigheid en die feit dat sy nie meer in kompetisie gestaan het vir haar vader se aandag nie, haar gedrag laat wysig het, of het sy werklik van positiewe heroorweging gebruik gemaak?

BGB: Vader wat emosionele sekuriteit bied. Alhoewel Sonja se lojaliteitskonflik moontlik kon bydra dat sy nie bewustelik haar ouers met mekaar wou vergelyk nie, het sy wel onbewustelik haar tevredenheid uitgespreek met haar vader se vermoë om aan haar emosionele sekuriteit te bied.



en my ma sal weer sê: "Ek wil so graag dit en dat vir julle gee" (D4.205).

Ek het ook verder gedink oor hoekom ek vir almal verantwoordelik voel (D4.30). Ek beseft dit is nie dat ek verantwoordelik voel nie, ek doen net altyd wat van my verwag word (D4.31). As ons by die see is dan het ons meer familie-tyd saam en dan kuier ons lekkerder saam. Jy wil by jou pa wees vir jou pa, jy wil nie by jou pa wees vir niks doen nie. (D4.32).

Maar dit gebeur ook soms dat tannie Lianca nie iets saam met my pa iets wil doen nie, dan praat my pa met my en dan praat tannie Lianca met my. Gewoonlik sal ek vir tannie Lianca sê, "Tannie moet dalk bietjie meer tyd saam met my pa spandeer" (D4.139). Tannie Lianca spandeer nie baie tyd aan my pa nie, soos byvoorbeeld as sy in die aand klaar kos gemaak het, gaan stort sy, en dan kyk sy TV in die kamer. My pa voel hy is getroud, hy het 'n vrou maar sy vrou is nooit daar nie. Ek het vir haar so iets probeer verduidelik dat ek byvoorbeeld in die aand my pa se voete sal room smeer, want ek weet hy like dit. Toe sê ek vir tannie Lianca sy moet dit begin doen, want my pa het gesê, as hy voel dat sy meer aandag aan hom gee sal hy nie omgee om aandag aan haar terug te gee nie (D4.143).

Maar ek het besluit om die mense uit te los, dat hulle na my toe kom (D4.239). Ek moenie interfeer nie (D4.240). Soos byvoorbeeld, my boetie het vandag, toe ek vir my ma gewag het dat ons kan ry, vir my kom vra, "Waarnatoe gaan jy?" (D4.241). Ek het nie eerste na hom toe gegaan en gesê, "Praat met my" nie (D4.242).

As daar nou weer 'n storm in my lewe moet kom sal my bootjie in die begin nie ingee nie, maar as die bootjie wil verdrink sal ek gaan stop en sê, "Maak 'n verskil" en "Moet nie sink nie" en dan sal ek hom ophou met 'n band met die Here (D4.210). As ek met die Here praat dan voel ek altyd beter (D4.211). As my bootjie wel ingee, weet ek hy sal weer opkom (D4.213).

Ek kan ook met my goeie vriendinne gaan praat (D4.246), want hulle is altyd daar vir my (D4.250). Ek hoef dan nie alles alleen in my kop te redeneer nie (D4.256).

BGB: Vermoë tot selfrefleksie. Sonja was in staat om te reflekteer oor haar eie gedagtes. Sy het haar rol as verantwoordelike persoon, soos in die tweede gesprek geïdentifiseer, nou nie as negatief beskou nie, maar eerder haar betrokkenheid as 'n bevrediging van haar behoefte aan kwaliteit-tyd gestel.

Ten spyte van haar siening aangaande haar rol in die gesinsverhoudings, het sy steeds tussenbeide getree en verantwoordelikheid geneem vir die uitsortering van haar vader en sy eggenote se konflik aangaande tyd-spandering met mekaar. Sou die ouers werklik hul probleme met haar bespreek het, of het sy die tussenganger rol aangeneem omdat haar geluk primêr afhanklik is van die voortbestaan van hul huwelik?

BGB: Kritiese denke. Sonja het insig getoon in haar ingesteldheid om kommunikasie in konfliktsituasies te inisieer. Sonja se broer het sonder haar inisiëring met haar gekommunikeer en sy het die toenadering positief beleef.

BGB: Kritiese denke en groeiende weerbaarheid. Met behulp van 'n kognitiewe-beheerstrategie het sy haar vrese met betrekking tot haar selfbehoud, 'n klein bietjie onder beheer gebring en het daardeur haar selfgating versterk.

BGB: Ondersteunende portuurgroep. Sonja het aanvaarding en ondersteuning deur haar portuurgroep ervaar.



Toe ek laaskeer so moedeloos gevoel het oor my probleme met my ouers, was die tannie gelukkig daar om my te help (D4.194) en sy het rênig 'n *verskil gemaak* (D4.207). Sy het my *gehelp* om myself te verstaan (D4.208). Sy het byvoorbeeld vir my gesê *ek moet voor 'n spieël staan en sê "Ek like jou" en toe sit ek sommer 'n pyltjie by my spieël dat ek dit elke dag kan sien* (D4.277). Sy het ook gesê *ek moet my bootjie gaan teken of verf* (D4.276) en hom êrens in my kamer sit (D4.277) sodat ek elke dag kan onthou dat ek spesiaal is (D4.279).

Narratiewe gesprek 5: 2011-06-24

Ek het toe my bootjie versier en hom teen my kas geplak (D5.12), daar waar ek hom elke dag kan sien (D5.13).

Ek is tevrede met my omstandighede (D5.16). My boetie bly nou van die begin van die jaar af by my pa, maar hy kom kuier darem so nou en dan vir ons (D5.13). Ek moet sê, hy het baie verander, want hy groet my nou beter (D5.81). Ek dink *hy het self besef dat dit gaan hom nêrens bring as hy so negatief is nie* (D5.82).

Al die konflik tussen ons kinders is *nou weer uitgesorteer* (D5.27). *Ek en my sussie het deesdae, nee eintlik het ons oor die algemeen, 'n goeie verhouding met mekaar* (D5.16).

Ons praat ook nog baie met my pa, maar partykeer sms hy nie altyd nie, maar ons sms hom nog steeds. Dis nie van: "As pa my nie sms nie, dan gaan ek ook nie vir pa sms nie" (D5.37).

Ek en my ma is ook okay, as iets pla, dan praat ons ook met mekaar, nie dat daar iets gepla het nie, maar as iets kleins sou voorkom. Ek krop dit nie meer binne op nie (D5.37), maar ek praat ook nie direk met my ma nie. *Ek sal met haar liewer oor die foon praat*

Vermoë tot eerlike selfrefleksie. Sonja het sterk gesteun op die kognitiewe-beheerstrategie van self-aanvaarding soos aan haar voorgehou tydens ons vorige gesprekke as eksterne hulpbron.

Sonja het vyf maande later steeds sterk gesteun op die kognitiewe-beheerstrategie van self-aanvaarding as eksterne hulpbron.

BGB: Aanpasbaarheid en kritiese denke. Ten spyte van die feit dat haar primêre mikro-gesinsisteem vir die vyfde keer verander het, blyk dit dat sy weereens aangepas het. Sou die feit dat haar broer nie meer in haar primêre mikro-gesinsisteem funksioneer nie kon bygedra het tot haar minder negatiewe persepsie van hom?

BGB: Toereikende sibbe-verhouding. Sou die verhuising van haar broer kon bygedra het tot 'n meer positiewe verhouding tussen Sonja en haar suster?

BGB: Positiewe heroorweging. Sonja het nie meer so 'n intense vrees vir verlies aan verhouding met haar vader beleef nie. Sy het haar vader se oënskynlik mindere kontak nie geïnterpreteer as verwerping nie, maar het die verantwoordelijkheid geneem om van haar kant af kontak te maak.

Sonja het steeds van ontoereikende hantering strategieë van vermyding en ontkenning gebruik gemaak om konflik tussen haar en haar moeder te hanteer.



(D5.42) en partykeer, dan sal ek nie altyd kan sê wat my pla nie, want ek dink dit sal selfregkom (huil) (D5.39).

Maar by my vriendinne is dit anders. As ons vriendinne probleme het, dan sal ons dit reguit uitpraat en elkeen sal sê hoe hy voel (D5.97). Ons is baie reguit met mekaar, want dit is al wat help, anders gaan ons baie baklei (D5.98).

My vriendinne beteken baie vir my. Elke keer as ek klaar met die tannie gepraat het, het ek my vriendinne gaan vertel (D5.84) en as ek so praat en vertel dan kom ek agter wat dan fout is (D5.85).

Ek dink my positiewe ingesteldheid werk vir my (D5.102), want as ek negatief gaan bly dink, gaan dit my nêrens bring nie (D5.101).

Narratiewe gesprek 6: 2011-07-21

Die vakansie was baie lekker. Ek en tannie Lianca het goed oor die weg gekom. Ons het lekker gesels en saam shopping gaan doen (D6.122).

Al wat my nou nog ' bietjie pla is as my pa vir my vra, "Hoekom kom bly jy nie by my nie?" Ek weet nie dan wat om te sê nie, want daar is nie iets wat my weghou van my ma nie en ook nie iets wat my weghou van my pa nie (D6.17). Ek kyk maar net af en sê niks en dan gaan ek maar net aan waarmee ek besig was (huil) (D6.55). Soms dink ek my pa is suinig as hy my so 'n vraag vra (D6.47). Dit was mos die hof wat gesê het ek moet by my ma bly. Ek het mos nie vir hulle gevra om te skei nie (D6.63) en hy moenie van my verwag om te kies nie (huil) (D6.77). As ek nou my ma moet los, gaan dit haar ook seer maak en my pa is in elke geval lankal daaraan gewoond dat hy ons net vakansies sien. Om nou daar te wil bly, ek weet nie so mooi nie (D6.48). Dit is nie te sê ek wil nie by my ma bly nie of ek wil nie by my pa bly nie, dis net nie lekker om te kies by wie wil ek bly nie. Dit is soos my vriendin, haar pa en ma is ook geskei en toe moes sy kies en toe kies sy haar pa en toe is haar ma kwaad

BGB: Toereikende konflikhanteringstrategie met portuurgroep. Sonja was in staat om konflik binne haar portuurgroep meer toereikend te hanteer.

BGB: Vertrouensverhouding met portuurgroep. Sonja het haar portuurgroep in so 'n mate vertrou, dat sy die inhoud van die narratiewe gesprekke met hulle gedeel het en sodoende kon sy, volgens haar, moontlik verder perspektief oor haar gedagtes kry.

BGB: Positiewe toekomsgerigte denke. Sonja het insig getoon in die absolute nodigheid van haar positiewe toekomsgerigte denke ten einde haar emosionele selfbehoud te bly verseker.

BGB: Toereikende verhouding met vader se akkommoderende eggenote.

BGB: Eerlike verbalisering van probleem-situasie. Sonja het 'n intense lojaliteitskonflik beleef wat moontlik geïntensiveer is deur haar vader se versoek aan haar om permanent by hom te kom woon. Ten spyte van haar eerlike erkenning van ongemak wat haar vader se versoek op haar gehad het, het sy haar belewing van verskeurdheid steeds hanteer by wyse van distansiëring, vermyding, blamering en rasionalisering. Alhoewel sy die woord "suinig" gebruik het om haar ontsteltenis aangaande haar vader se versoek te beskryf, het sy moontlik die semantiese waarde van die woord verwar met die woord "selfsugtig".



vir haar (D6.46). Ek dink nie my pa verstaan regtig die penarie waarin ek sit nie (D6.87), maar dit sal regkom (D6.88).

As ek nou so terugkyk na myself en ek dink waarom ek en die tannie oor die afgelope elf maande gesels het, kan ek myself nou vergelyk met 'n *is-gelyk-aan-teken* (D6.7). In wiskunde gebruik 'n mens mos die simbool om te wys *dat die eenkant gelyk is aan die ander kant, maar die is-gelyk-aan-teken bly steeds in die middel* (D6.9). *Hierdie kant is my ma-hulle en hierdie kant is my pa-hulle, so ek is die bootjie wat nog steeds in die middel is. Dit is soos byvoorbeeld, $a+b=c+d$* (D6.12).

Ek het so 'n rukkjie terug 'n prentjie van 'n seilboot op 'n stormagtige see in 'n tydskrif raakgeloop en toe *dink ek nogal aan die tannie en waarom ons alles gesels het* (D6.25). Aan die begin was daar ook 'n *stormpie* om my bootjie. *My bootjie was op pad êrens heen, maar hy het nie geweet waarheen nie* (D6.34), want die seile van my bootjie *was nog nie gespan* (D6.35). *Dit het my baie gehelp om met die tannie te kon praat. Dit was nie lekker om oor sekere dinge te praat nie, maar jy kom agter, met tyd soos wat jy praat, dinge kom uit* (D6.36). *Die tannie het my gehelp om oor dinge te dink en dan het ek begin redeneer en op die ou einde het ek my toutjie opper en opper getrek* (D6.37). Ek het toe self sy seile begin span, want *my bootjie moet self kan seil en hy moet weet waarnatoe hy op pad is* (D6.32). *Nou span my seile weer en ek is nou in 'n rigting in* (D6.38). *My bootjie is nou regop. Ek het nou hoop vir myself* (D6.28).

Ek wonder nie meer of my ma en my pa gelukkiger saam sou gewees het nie en ek redeneer nou ook vir myself dat hulle geskei is omdat hulle nie gelukkig was nie (D6.39). *Maar partykeer wonder 'n mens maar nog steeds. My pa sê baie keer vir my, "Ek wonder wat sou gebeur het as tyd anders was"*, (D6.40), *maar jy kom eintlik by jouself agter wat die antwoord is, jy redeneer dit net vir jouself uit* (D6.41). *Nou het ek net vrede in myself gemaak, en gesê hulle is gelukkig sonder mekaar* (D6.34).

Ten spyte van die feit dat my ouers al lankal geskei is, is dit steeds nie vir my lekker om so tussen my pa en my ma te beweeg nie (huil) (D6.105), maar ek glo

BGB: Vermoë tot selfrefleksie. Sonja was in staat om te reflekteer oor haar eie gedagtes en posisie, en het met behulp van die metafoor van 'n *is-gelyk-aan-teken* haar belewing van 'n gelykheid van haar twee mikro-gesinsisteme en dat sy nie daartussen kan kies nie, eksplisiet uitgespreek. Kan haar beskrywing ook dui op haar moontlike belewing van 'n vasgevangenheid tussen haar twee biologiese ouers?

BGB: Vermoë tot selfrefleksie, kritiese objektiewe denke en groeiende self-waarde. Alhoewel Sonja steeds sterk gesteun het op die kognitiewe-beheerstrategie van self-aanvaarding as eksterne hulpbron, kon sy haar emosionele onsekerheid aangaande haar selfwaarde aan die hand van 'n metafoor met meer vrymoedigheid uitspreek en het sy insig getoon in en erkenning gegee aan haar eie aandeel in die proses om haar emosionele selfbehoud te verseker.

BGB: Positiewe heroorweging en objektiewe kritiese denke. Alhoewel Sonja haar onsekerheid en pyn ten opsigte van haar ouers se egskeiding steeds hanteer het by wyse van rasionalisering, het haar insig begin verdiep in die bewustelike kognitiewe proses van aanvaarding.

BGB: Groeiende interne lokus van beheer. Sonja het insig getoon dat sy in die gedwonge beweging tussen haar twee



ook dat iets my bootjie moes laat beweeg het of soos die tannie gesê het, iets het my bootjie woema gegee. My bootjie het *tog beweeg, nie dat hy wil nie, hy moet. Ek het nie 'n keuse nie, so ek moet beweeg* tussen my ouers (D6.113). *Ek dink wat my help om te seil, is my eienskap van om positief te wees en hoop te hê. As jy nie hoop nie kan jy nêrens kom nie* (D6.114), *want jy moet jousef opbou* (D6.115).

Al is al hierdie dinge nie lekker om aan te dink nie, *weet ek dat ek daarvoor sal kom* (D6.107). *My bootjie se seile is daar vir hom, soos my vriendinne wat altyd vir my daar is, en soos die tannie en ek help myself nou seil van die een kant na die ander kant* (D6.110).

Ek het gedink om weer vir my pa 'n sms te stuur soos wat ek laaskeer gedoen het toe iets my van hom gepla het (D6.91). Ek wil hom graag vertel dat hy my seermaak (huil) (D6.83), as hy van my verwag om te kies (D6.77), maar ek weet nie of dit nou die regte tyd is nie (D6.101). *Op hierdie oomblik baklei my pa en my boetie vreeslik baie* (D6.92). *My pa het nou klaar seer genoeg met die probleme met my boetie, en dan kom ek ook nog met my probleme, so dit gaan nie werk nie* (D6.100). *Ek is so bang ek maak hom seer* (D6.81).

Ek sal graag weer met die tannie wil kom gesels, want dit help my nogal baie (D6.128).

gesinsisteme nie net meganies funksioneer het nie, maar dat haar innerlike krag van positiewe denke bygedra het tot haar suksesvolle heen-en-weer-beweging.

BGB: Vermoë tot selfrefleksie, erkenning van eksterne bates asook interne lokus van beheer en groeiende selfaanvaarding en self-effektiwiteit. Ten spyte van haar insig in die nodigheid van eksterne hulpbronne, het sy ook insig getoon in en erkenning gegee aan haar persoonlike aandeel ten einde moeilike omstandighede te kan hanteer. Sy kon met 'n meer selfgeldende houding verklaar dat sy ook 'n aandeel in haar emosionele selfbehoud het en dat sy nie net oorgelewer is aan die gesinsomstandighede nie.

Ondanks haar intensie om haar beleving van verskeurdheid met haar vader via skriftelike kommunikasie te bespreek, het sy egter weer teruggeval in haar gemaksone van vermyding. Sy het die oënskynlike broosheid van haar vader weens sy konflikverhouding met haar broer as ontsnappingsroete gebruik.

BGB: Aanvaarding van verantwoordelikheid met betrekking tot die beskikbare geleenthede vir persoonlike groei. Sonja het 'n bereidheid getoon om vrywillig deel te neem aan verdere terapeutiese gespreksgeleenthede.

4.2.4.4 'n Bio-ekologiese interpretasie van Sonja se veerkragbenutting

Sonja se hersaamgestelde gesinsisteme is twee unieke gesinskontekste wat beide op 'n komplekse fondament van wisselende verhoudings en verhoudingstrukture gebou is. Haar primêre en sekondêre mikro-gesinsisteme het twee jaar na die verbrokkeling van haar kerngesin omgeruil. Die konteks van haar primêre en sekondêre mikro-gesinsisteme het in 'n tydperk van nege jaar onderskeidelik vyf en vier keer verander.

'n Meta-analise van Sonja se ses gesprekke laat blyk dat sy intense emosionele blootstelling beleef het tydens die verbalisering van haar narratief, strydig met haar sterk ingesteldheid om moeilike omstandighede te vermy deur negatiewe emosies te ontken of te onderdruk. In 'n poging om Sonja te lei om haar eie ingebore veerkrag te ontdek, deur die identifisering van persoonlike sterkpunte en bates, is veerkrag-gebaseerde terapeutiese intervensie gebruik, in lyn met die Derde Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op beskermende prosesse om veerkrag te bevorder). Ondanks die terapeutiese intervensie het Sonja se ingesteldheid aangaande die wyse waarop sy moeilike omstandighede hanteer egter min verander. Die vraag is of Sonja haar veerkrag-eienskappe **benut** het ten einde veerkragtige herstel met persoonlike groei te bewerkstellig en of sy slegs die **potensiaal** toon tot veerkragtige herstel, maar nog nie daadwerklik veerkragtig herstel het nie.

Ten einde 'n geïntegreerde begrypende verklaring te kan vorm van die samehangende, wederkerige en/of responsiewe dinamiek van Sonja se benutting, al dan nie, van haar veerkrag-eienskappe, word die narratief van die verloop van veerkragbenutting in Sonja se primêre mikro-gesinsisteme eerstens bespreek, waarna die narratief van die verloop van veerkragbenutting in Sonja se sekondêre mikro-gesinsisteme bespreek sal word. Ten slotte sal die narratief van die verloop van veerkragbenutting in Sonja se heen-en-weer beweging tussen haar twee mikro-gesinsisteme bespreek word.

- **Die narratief van die verloop van veerkragbenutting, al dan nie, in Sonja se primêre mikro-gesinsisteme**

Die hersaamgestelde gesin van Sonja se huidige primêre mikro-gesinsisteme word deur haar as 'n konflik-belaaide, onsekere sisteem beskryf wat tot dusver oënskynlik min bygedra het tot lewensekerheid en grondige vertrouwe by haar, maar dit moontlik eerder ondermyn. Die sisteem word as 'n interafhanklike, steeds veranderlike gesinseenheid gesien wat tot dusver Sonja se progressiewe ontwikkelingsvlakke weinig akkommodeer het en dus min, indien enigsins, bydra tot die skep van 'n veilige ruimte waarbinne sy, as middel-adolesent, toreikend kan ontwikkel. Die sisteem kan as 'n veranderlike eenheid beskryf word met 'n

wankelrige identiteit, waar sibbe-konflikverhoudings en onsekere ouerskap-rolle voorkom en ontoereikende interaksie tussen gesinslede plaasvind.

Die huidige hersaamgestelde gesin van haar moeder, as primêre mikro-gesinsisteem, het vanuit 'n geskiedenis van wisselende verhoudings ontstaan. Die sisteem het eers bestaan as 'n enkelouergesin vir twee jaar, wat in daardie tyd Sonja se sekondêre mikro-gesinsisteem gevorm het, daarna as 'n hersaamgestelde gesin vir een jaar, om Sonja se primêre mikro-gesinsisteem te vorm, daarna weer as 'n enkelouergesin vir twee jaar en eers daarna as die huidige primêre hersaamgestelde mikro-gesinsisteem, wat tans vir drie jaar bestaan. Ryno, Sonja se broer, het ook bygedra tot veranderinge in haar huidige primêre mikro-gesinsisteem. Hy was aanvanklik nie deel van dié sisteem nie, aangesien hy vir 'n tydperk van twee jaar, na hul ouers se egskeiding, as deel van Sonja se sekondêre mikro-gesinsisteem funksioneer het, waarna hy verhuis het en vir 'n tydperk van vyf jaar deel van haar primêre mikro-gesinsisteem was. Tans funksioneer hy weer as deel van haar sekondêre mikro-gesinsisteem, aangesien hy weer terugverhuis het na die gesin van haar vader.

Die onstabilliteit van, en die veranderinge binne, die primêre mikro-gesinsisteem, wat moontlik nie effektief aangespreek is nie, het die effektiwiteit van die proksimale prosesse binne dié sisteem moontlik verder beperk. Sonja het vertel van ontoereikende interaksiepatrone tussen haar en haar moeder wat reeds in haar laerskooljare teenwoordig was en aangevoer dat haar openheid in die verbalisering van haar gevoelens en gedagtes destyds die oorsaak was van intense konflik tussen hulle. Faktore wat moontlik kon bygedra het tot die ontoereikende kwaliteit van die proksimale proses tussen Sonja en haar moeder sluit in Sonja se onsekerheid met betrekking tot die vertrouensverhouding met haar moeder, haar ingesteldheid om eerder konfliktsituasies te vermy as om effektiewe hanteringstrategieë te gebruik en 'n lojaliteitskonflik ten opsigte van haar biologiese ouers.

Faktore met betrekking tot die moeder wat moontlik bygedra het tot die huidige ontoereikende kwaliteit van die proksimale proses tussen Sonja en haar moeder sluit in die moeder se ingesteldheid van geheimsinnigheid aangaande die geskiedenis van die egskeiding, haar geskiedenis van wisselende verhoudings wat bygedra het tot die skep van onstabiele gesinsomstandighede, haar geringe emosionele en fisiese betrokkenheid by Sonja se buitemuurse aktiwiteite, haar oënskynlike onbetrokke, toeskietlike ouerskapstyl en haar oneffektiewe hantering van sibbe-konflik.

Die disfunksionele verhoudingstrukture en oneffektiewe interaksie-patrone tussen Sonja en haar moeder dra by tot haar intense emosionele pyn en onsekerheid met betrekking tot haar vertrouensverhouding met haar moeder en haar intense behoefte aan emosionele sekuriteit binne haar primêre mikro-gesinsisteem. Sonja het haar emosionele pyn en onsekerhede probeer hanteer by wyse van oneffektiewe hanteringstrategieë van rasionalisering, ontkenning en vermyding en in terme van die Veerkragmodel binne die Tweede Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op die interaktiewe proses van veerkragontwikkeling) telkens slegs teruggekeer na haar huidige sone van ongemak, sonder persoonlike groei. Ook die vyfde gesprek, waar Sonja eksplisiet aangedui het dat sy steeds die moeilike omstandighede in die gesin van haar moeder hanteer by wyse van vermyding, bevestig haar steeds durende sone van ongemak.

Waar sensitisering met betrekking tot persoonlike sterkpunte tydens die gesprekke ooreenkomstig die bate-gebaseerde benadering by wyse van terapeutiese tegnieke binne die Derde Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op beskermende prosesse om veerkrag te bevorder) gefasiliteer is, het Sonja slegs haar sterkpunte begin benut deur haar emosionele ervarings van pyn met betrekking tot haar belewing van verskeurdheid tussen haar biologiese ouers en haar gedistansieerde verhouding met haar moeder met meer openhartigheid te verbaliseer. Haar persoonlike sterkpunte, soos geïdentifiseer in lyn met die Eerste Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op die identifisering van veerkrageienskappe van die individu en sy/haar omgewing), sluit in haar kognitiewe vermoë van intellektuele bevoegdheid, wat kritiese objektiewe denkvermoë en selfrefleksie insluit, asook haar ingesteldheid van aanpasbaarheid in onstabiele gesinsomstandighede.

Die moontlikheid bestaan dat Sonja se ingesteldheid van aanpasbaarheid in onstabiele gesinsomstandighede nie ontstaan het vanuit 'n positiewe ingesteldheid teenoor ander gesinslede nie, maar eerder vanuit 'n vrees vir verdere verlies van sekuriteit deur nog 'n krisis in die gesinsverhoudings. Sy het die rol van tussenganger vertolk, oënskynlik omdat sy insig kon toon in die broosheid van haar gesinsituasie en die belangrikheid van die "geluk" van die ander om haar vir haar eie emosionele welsyn. Haar eksterne lokus van beheer het dus bygedra tot verminderde vermoë om selfgeldend in 'n konfliktsituasie binne haar gesin op te tree, wat bygedra het dat die proksimale interaksie tussen gesinslede verder lamgelê is.

Interaksie tussen Sonja en haar moeder se eggenoot blyk die potensiaal te hê van toereikendheid, maar kan weens haar ingesteldheid van 'n eksterne lokus van beheer met betrekking tot haar emosionele sekuriteit in haar primêre mikro-gesinsisteem nog nie as 'n proksimale proses beskou word nie. Sonja se ingesteldheid van aanvaarding van haar

moeder se eggenoot sou egter wel moontlik kon bydra tot die mobilisering van proksimale interaksie ten spyte van haar skewe motivering daarvoor.

Sonja ontwikkel vanuit haar primêre en sekondêre mikro-gesinsisteme verder ook binne die mikro-sisteme van die skool en portuurgroep, wat bydra tot haar ontwikkeling. Sy beskryf die mikrosisteem van die skool as beskermend en ondersteunend. Haar persoonlike sterkpunte van intellektuele bevoegdheid, prestasie-georiënteerdheid, selfwerkzaamheid en verantwoordelikheid ten opsigte van haar skoolwerk asook haar probleemoplossingsvaardighede dra by tot die bevordering van 'n positiewe akademiese selfbeeld en verhoging van selfwaarde. Sy beskryf die mikrosisteem van haar portuurgroep as ondersteunend en akkommoderend. Haar ingesteldheid van sensitiwiteit en positiwiteit teenoor haar maats en 'n bereidheid om keuses te maak met betrekking tot die wyse waarop sy konflikverhoudinge hanteer, asook haar sosialiseringvaardighede, dra by tot die bevordering van haar sosiale selfbeeld en ondersteuning in haar moeilike omstandighede.

- **Die narratief van die verloop van veerkragbenutting, al dan nie, in Sonja se sekondêre mikro-gesinsisteem**

Die hersaamgestelde gesin as sekondêre mikro-gesinsisteem waarbinne Sonja aktief ontwikkel, is aanvanklik bewustelik deur haar beskryf as 'n plek waar sy vakansie kan hou en meer tyd en aandag van haar vader sou wou ontvang en onbewustelik as 'n plek waar sy graag permanent sou wou wees. Die sisteem word as 'n interafhanklike ontwikkelende gesinseenheid gesien wat Sonja se progressiewe ontwikkelingsvlakke akkommodeer en bydra tot die skep van 'n veilige ruimte waarbinne sy, as middel-adolessent, ontwikkel. Die sisteem kan as 'n gestruktureerde eenheid beskryf word met 'n gevestigde identiteit waar duidelike, definitiewe ouerskap-rolle kristalliseer, ruimte doelbewus vir die besoekende kinders geskep word en oënskynlik vrugbare dog beperkte proksimale prosesse tussen gesinslede plaasvind.

Interaksie-patrone tussen Sonja en haar vader blyk oënskynlik vrugbaar te wees. Faktore wat hiertoe bygedra het sluit in haar vader se konsekwente optrede, om van die tydperk van die hertroue met sy huidige vrou, die beweging van Sonja tussen haar mikro-gesinsisteme elke skoolvakansie in stand te hou met die koop van vliegkaartjies na die Kaap, asook sy appèlmatige eienskap om verbaal bevestiging van sy liefde vir sy dogter gee, sy ingesteldheid van 'n positiewe betrokkenheid as vader ten spyte van sy fisiese afstand en Sonja se positiewe ingesteldheid teenoor haar vader, haar vertrouensverhouding met hom en haar gemotiveerde, aktiewe funksionering in sy gesin.

Ondanks die beskermende faktor van die betrokkenheid van Sonja se biologiese vader, het sy egter ook te kampe met verskeie risiko-faktore in haar huidige sekondêre mikro-geinsisteem, wat proksimale interaksie-prosesse tussen gesinslede beperk het en veerkragtige herstel met groei gerem het. Ten spyte van die feit dat Sonja reeds vir 'n tydperk van vyf jaar aktief binne die gesinsisteem van haar vader funksioneer, haar ingesteldheid van erkenning van haar vader se eggenote, haar konstruktiewe appèlmatige eienskappe van aanpasbaarheid en haar sosiale verantwoordelikheid, het haar ingesteldheid van onsekerheid met betrekking tot haar emosionele sekuriteit ook hier neerslag gevind.

Die gesin van haar vader het vanuit 'n geskiedenis van wisselende gesinsisteme ontstaan. Die sisteem het eers as 'n hersaamgestelde gesin vir twee jaar bestaan, wat in daardie tyd Sonja se primêre mikro-geinsisteem gevorm het, daarna as 'n enkelouergesin vir drie jaar, wat vir Sonja 'n onaktiewe sekondêre mikro-geinsisteem gevorm het, en eers daarna as die huidige hersaamgestelde gesin wat reeds vir vyf jaar bestaan en Sonja se aktiewe sekondêre mikro-geinsisteem vorm. Die onstabiliteit van en veranderinge binne dié sisteem het moontlik die kwaliteit van die interaksie-prosesse binne haar huidige sekondêre mikro-geinsisteem beïnvloed.

Die geskiedenis van Sonja se broer se betrokkenheid in die gesin van haar vader asook sy gedragsprobleme wat oor afstand toenemende aandag van haar vader geverg het, het bygedra tot Sonja se intense belewing van onsekerheid met betrekking tot haar sosiale posisie in dié gesin asook 'n vrees vir verlies van 'n vertrouensverhouding met haar vader, wat weer gekristalliseer het in 'n gebrekkige selfwaarde en ontoereikende selfhandhawende gedrag.

Sonja het die onsekerhede en pyn wat met haar gebrekkige selfwaarde asook 'n vrees vir die verlies van die vertrouensverhouding met haar vader saamgehang het, hanteer by wyse van ontoereikende emosionele strategieë van blamering, vermyding en negatiewe kommunikasiepatrone en dikwels in terme van die Veerkragmodel binne die Tweede Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op die interaktiewe proses van veerkragontwikkeling) slegs teruggekeer na haar huidige sone van ongemak.

Waar sensitisering van persoonlike sterkpunte tydens die gesprekke ooreenkomstig die bate-gebaseerde benadering en terapeutiese tegnieke gefasiliteer is, het Sonja slegs haar sterkpunte begin benut deur haar emosionele ervarings van pyn met betrekking tot haar behoefte aan goedkeuring deur haar vader met meer openhartigheid te verbaliseer. Haar persoonlike sterkpunte, soos geïdentifiseer in lyn met die Eerste Golf van veerkragnavorsing,

(wat fokus rig op die identifisering van veerkrag-eienskappe van die individu en sy/haar omgewing) sluit in haar kognitiewe vermoë van intellektuele bevoegdheid, wat kritiese objektiewe denkvermoë en selfrefleksie insluit en haar ingesteldheid van aanpasbaarheid in onstabiele gesinsomstandighede.

- **Die narratief van die verloop van veerkragbenutting, al dan nie, in Sonja se heen-en-weer beweging tussen die twee sisteme.**

Op mesosisteesvlak is Sonja vanuit die staanspoor blootgestel aan negatiewe interaksie tussen haar biologiese ouers. Ten spyte van die feit dat Sonja se kerngesin reeds nege jaar gelede verbrokkel het, ervaar sy steeds 'n lojaliteitskonflik ten opsigte van haar biologiese ouers. Haar beleving van verskeurdheid tussen haar ouers word geïntensiveer deur haar biologiese ouers se voortdurende konflikverhouding met betrekking tot haar opvoedingsbehoefte, hul verskil in ouerskapstyl, hul ontoereikende hantering van die dogters se primêre plek van verblyf asook haar eie onsekerheid en pyn met betrekking tot haar emosionele veiligheid en behoefte aan erkenning van haar lidmaatskap aan beide haar mikro-gesinsisteme.

Sonja het die onsekerhede wat deur die lojaliteitskonflik veroorsaak is, hanteer by wyse van ontoereikende emosionele hanteringstrategieë van negatiewe blamering, onderdrukking, vermyding en rasionalisering en telkens in terme van die Veerkragmodel binne die Tweede Golf van veerkragnavorsing (wat fokus rig op die interaktiewe proses van veerkragontwikkeling) slegs teruggekeer na haar huidige sone van ongemak.

In die konteks van die hersaamgestelde gesin kan die middel-adolesent as veerkragtig beskou word indien **effektiewe** probleemoplossings- en emosioneel-gefokusde hanteringstrategieë doelbewus gekies word om sodoende moeilike omstandighede in beide mikro-gesinsisteme te hanteer. Gesien in die lig dat 'n individu se veerkragtigheid nie bloot deur die teenwoordigheid van sekere eksterne of ook interne eienskappe manifesteer nie, maar eers deur die optimale **benutting** van die interne eienskappe asook in interaksie met die omgewing, word Sonja as 'n ontwikkelende middel-adolesent beskou wat die potensiaal toon tot veerkragtige herstel, maar nog nie daadwerklik veerkragtig herstel het nie.

4.3 TER AFSLUITING

In my poging om 'n begrypende verklaring te vorm van die samehangende, wederkerige en/of responsiewe dinamiek van middel-adolesente van geskeide ouers se benutting van

hul veerkrag-eienskappe in die konteks van die hersaamgestelde gesin, het ek van die standpunt uitgegaan dat elke individu gebore word met 'n natuurlike vermoë om veerkragtig te wees en die lewe se probleme suksesvol te kan oorbrug (Bernard 1995:1). In die metaforiese vergelyking van 'n veerkragtige middel-adolesent met 'n rubberballetjie wat bons tussen twee mikro-gesinsisteme in die teenwoordigheid van verskeie risiko-faktore, blyk dit uit die data dat, ofskoon die rubberballetjie 'n natuurlike eienskap van elasticiteit het, al vier deelnemers aan my navorsing nie noodwendig 'bons' nie. Die data hou dus die moontlikheid in dat veerkrag en veerkragbenutting nie 'n enkelvoudige eienskap of proses is nie, maar verband mag hou met komplekse interaktiewe prosesse. Binne die raamwerk van die positiewe sielkunde, die drie golwe van veerkragnavorsing en die bio-ekologiese perspektief, is ek as navorser sowel as sielkundige, tot stilstand geruk voor die realiteit van komplekse verhoudingstrukture in die konteks van die hersaamgestelde gesinne van die vier deelnemers en dat veerkragbenutting nie vir elk van hulle so vanselfsprekend blyk te wees nie. In my poging om sin te maak van die data gesamentlik sal ek my dus moet oopstel vir die moontlike herkonseptualisering van veerkrag en/of veerkragbenutting.